

8688

ఉత్తమస్త్రీచరిత్రములు.

- డాక్టర్ జాగ్జీర్ లాల్ పంతులు

శత్రువు స్త్రీని రిత్రములు.

"WOMAN AS MOTHER."

శత్రువుమూత.

ఓ సోగిరీమణులారా ! నేటిసాయంకాలము "శత్రువుమూత" ను కూర్చి కొంచెము చెప్పజోవుచున్నాను. "శత్రువుమూత" యన్న పదమే మీలోఁ గొండఱిచెవులకు వింతగా వినఁబడవచ్చును. నిడ్డల తిల్లు లయినయిల్లాండ్రకు "మేము శత్రువుమూతలము కామా ? ఈవిషయమున మేము క్రొత్తగా నేర్చుకొనవలసిన దేమున్నది ?" అనియుఁ గొండఱకు శోచవచ్చును. అయినను తెలిసినవారికినహితము ధర్మమును పలుమాఱు స్మరణకుఁ దెచ్చట యూపశ్యోకమే. కాఁబట్టి నాయం దాదర పఱంచి యీదిన్నయుపన్యాసమును సావధానముగా వినుడు.

"మూత" యన్నది రెండక్షరములు గలదెన్ని పదమే యయినను దానియం దెంతో యర్థ మిమిడి యున్నది. అది స్త్రీవాచకము లయిన పదము లన్నిటిలోను మిక్కిలి గౌరవనీయ మయినది మాతృదశకంటె మఱి యేదకలోను స్త్రీ కెక్కువ గణ్యత కలుగదు. "అమ్మ" యను మాట సమస్తభాషలలోను మిక్కిలి శ్రావ్యతర మయినది; అంత కంటె మధుర మైనపదము వేరొకటి లేదు. అదియే శిశువు మొట్ట మొదట నేర్చుకొనునది; మరణమువఱకును మఱవకుండునది. తల్లి యన్నచిన్న పేరున కష్టరాలు కాఁగానే యావఱ కెన్నఁడును నెఱుంగ రాని సుగణవంపద స్త్రీయందుఁ గానవచ్చును. తల్లి యయినతరువాత స్త్రీయొక్క ప్రేమ మఱింత యధికమును, పరిశుద్ధమును, ఫలనిరసేష

మును, అగును. పయికిఁ గానరాక లోపల నడఁగి యున్నయామె
స్వాభావికనద్గుణము లన్నియు నవ్వకు వికాసము నొందుచు నాఁడు
మొదలుకొని స్త్రీజనస్వాభావిక మయినయామె ముబలత ముబలతగా
మాటును ; ఆమె శీఘ్రశయన శూరత్వ మగును. నిర్మలప్రేమయు,
నిరంతరసహనము, నిరుపమానదృఢచిత్తత, బుద్ధిచేతనము, అప్పుడు
ముందుకు వచ్చును. ఆమె మాతృవాత్సల్యము బయలుపడువని గుఱ
విశేష మేది యందును ! తల్లి శిశువునిమిత్త ముతత్రమము పడును !
ఎన్నికష్టములు నహించును ! ఎట్టిదుష్కరకార్యములకు సాహసించును !
శిశువున కిందుక రోగము వచ్చెనా తనసుఖమును పాటింపక రాతి
యనక పగలనక దిశములకొలఁచి ప్రతినిమిషమును విసుగు లేక
మంచమునద్ద గనుపెట్టుకొని యుండి యెంత క్రద్ధతో శిశువును
గాపాడును ! తల్లి తనబిడ్డప్రాణమును గాపాడుట కయి తనప్రాణము
నిచ్చుట తై నను వెనుకగియుదుగదా ! శిశువువిషయ ము యందు
ఁబడు ఆశ వదలుకొన్నప్పుడును, ఆమె కాశ పోదు ; ఎవ్వరికిని భయము
తోఁచనవ్వదు, ఆమెకు భయము తోఁచును. ఆహా ! మాతృవాత్సల్య
మొరటి మహిమ గలది !

మంచి దయనీయమైన కుటుంబమునందు తల్లియొక్కప్రాబల్య
మొర యైరను మేలు చేయును. గృహమునకు శోభను, పరిశుద్ధతను,
యశస్సును, శాంతిని తెచ్చునది తల్లి ; గృహములోని యొకమత్యము
నకును సంఘోషమునకును మూల మగునది తల్లి. లోకములో మహ
నీయు లైనమహాపురుషులయొక్కగొప్పతన మంతయు తల్లిమూల
ముననే వచ్చుచున్నదని విద్వాంసు లభిప్రాయపడి యున్నారు. బిడ్డల
యందలి ప్రేమకును, బంధువులయందలి ప్రీతికిని, బీదలవిషయ మయిన
దానగుణమునకును, ఇటువంటివే యనేకము లయినయితినద్గుణము

లకున, ఆదికాలమునుండియు మనదేశపుస్త్రీలు సుప్రసిద్ధురాలై యున్నారు. నాకంటె సమర్థతకు లయినవారు పలువురు వర్ణించి యుండిన దానికంటె నేనిప్పు డానుగుణముల నెక్కువగా వర్ణింపఁ జాలను. కేవల గుణవర్ణనము చేసి పొగడుటయు ఇచ్చట నాపని కాదు. పలుమాఱు పొగడుచుండుటవలన గర్వము కలుగుట మచుష్మ్యులకు స్వభావము, గర్వమువలన నభివృద్ధికి భంగము కలుగును. కాబట్టి నేనిక్కడ మనస్త్రీలలోఁ గలలోపములను సహితము గొన్నిటిని దెలిపి, వానిని దిద్దుకొని శాగుండుటకు విగ్రహార్థములను నాబుద్ధికి తోచినంతవఱకు గొన్నిటిని హాస బ్రతుక్కించెదను. నేను జెప్పినదానిలో గుణానికి మున్నఁచో గ్రహింపుఁడు తమలోపములను దాము తెలిసికొనుటయే వివేకుల లక్షణము. తాము తెలిసికొన్న లోపములను దిద్దుకొనుటయే తమయభివృద్ధికిని లోకముయొక్క మీలునకును హేతువగును. ఇప్పుడు మన దేశములో సాధారణముగా స్త్రీలలోఁ గలవిద్యాభావమువలనఁ బయిని బేర్కొనిన సుగుణముల వలన సహితము గొన్ని యర్థములు పుట్టుచున్నవి. విడ్డలయందలి యతి ప్రేమచేత తిన్నఁగా నాజ్ఞపెట్టకపోవుటవలన బాలుర నేకులు చేడుచున్నారు; బంధువులయందలి యతి ప్రేమచేత చుట్టములను జేర్చుటవలన ననేకులు పాపపథక సోమరు లగుచున్నారు; బీదల విషయమునఁ గల యతిదానగుణముచేత పాత్రాపాత్రవిచారము మాని దానము లొనర్చుటవలన పలువురు దృఢకాయులు బిచ్చగాం డ్రగుచున్నారు. ఇటువంటి యనర్థము లనేకములకు మనకాంతలలోఁ గల విద్యాహీన్యతనే బుద్ధిమంతులు ప్రధానకారణముగాఁ జెప్పుచున్నారు. విద్యావివేకవతి యైనసన్మాతవలన బహుశుభములు గలుగునట్లే విద్యాగంధము లేనిమూఢమూతివలన బహుదురవస్థలు సంభ

నించును. తల్లి యేకదా గృహమునకు రాణి. అట్టితల్లియే విద్యావిహీనురా లయినపక్షమున గృహపరిపాలనమున కెట్లు సమర్థురా లగును? తనకు జ్ఞానము చాలనియెల్లాలు తనబిడ్డల నెట్లు జ్ఞానాధికులను జేయుఁ జాలును? బిడ్డలను మంచిస్థితికిఁ నెచ్చటయే తల్లియొక్క ప్రధాన ధర్మము.

బిడ్డలను దృఢగాత్రులనుగాఁ జేయుట, సద్వర్తనము గలవారినిగాఁ జేయుట, జ్ఞానవంతులనుగాఁ జేయుట, ఈమూడును తల్లులకు ముఖ్యకర్తవ్యము లని చెప్పవచ్చును. బిడ్డలు దృఢగాత్రులుగా నుండుట కియి వారిజననమునకు కారణభూతు లయిన నానీజనకులు మొట్టమొదట దృఢశరీరులము యుండినవెను. అతిబాల్య వివాహము లత్యంతి ప్రబలముగా నున్న యీ దేశములో నట్టి భాగ్య మితిట తిట్టనివ నేరదు. అయినను తల్లు లితరవిధముల చేత తమన తరిని నాభ్యసేనంత బలప్రదియుగాఁ జేయవచ్చును. వాసగృహమును శుద్ధిగా నుండుట, శుద్ధవాయుప్రసారము గలుగునట్లు చేయుట, స్నానపానములకు నిర్ణలజలము నుపయోగించుట, ఆరోగ్యకరమున యర్హాహారమును పెట్టుట, పరిశుభ్రమున వస్త్రములను గట్టనిచ్చుట, దేహపరిశ్రమము తగినంత కలిగించుట, మొదలయిన విషయములలో తగినంతశ్రద్ధ చేసిన పక్షమున శిశువులు దృఢదేహులగుటకును దేహము లేదు. అన్యదేశములకింతు మన దేశములో శిశువులెక్కువగా పురుటి దినములలోనే మరణము నొందుదున్నారు. అట్లకాలమృత్యువువారిఁ బడక బ్రదికినవారును తమచుగా దృఢగాత్రులు గాక వ్యాధిపీడితులయి దుర్బలశరీరు లగుదున్నారు. ఏదికి ముఖ్యకారణము పురుటిదృఢలో నుంచిన వాయువును చొరగిండుటయే. ఇటువంటి పెద్దపట్టణములలోఁ గాఁదివఱకు మంచిస్థితిలో నున్నను నామాస్యముగా నితరస్థలములలో

సూతికాగృహములు మిక్కిలి యులుకైన చిన్నగములుగా నుండును; వానిలోఁభారముగా గాలివచ్చుటకు చాలిసన్నిగవాక్షములే యుండవు; ఉష్ణతలుపులనైనను తెలివి యుండు ముంలమ్మలు మూసి వేయుదురు, చూడ వచ్చినదుమ్మలక్కలాచీకటిగదిగో గూపుఁగూపులుగా మూగియున్నగాలినిసహితము చెఱుపుదురు, ఆపయిని మింపట్లు పెట్టుదురు. ఇట్లు శుద్ధవాముపువకు గర్భశక్తువు లిన్ని యొక్కచోటఁ గూసినప్పు డావృసూతికాగృహములలోని మాతాశిశువులు బల్కితే బదులఁబడుట వింతగాని మఱియుండున విరుగు వింతగాదు. మర్దాధయుక్తయువ యాగదిలో శిశువు గతిడుట సంభవింపనా నిజయువకారణమును కనుఁగొనలేక నొసటివ్యాఁత యుల్లున్నదనియు, ఆయువులేదనియు, పూర్వజన్మ సావధు మనియు, ఎన్నెన్నునెత్తికొట్టినదనియు, కల్పితకారణములకు జెప్పికొని మనస్సమాధానము చేసికొందురు. మర్దాధము చేత గమలలో పుట్టుకు పేకపురుగులను ఎన్నెన్నులని చెప్పదురు. తల్లులు విద్యావతు లయింఁగాని యీయవర్గ మెట్లు తోలఁగును? విద్యకేరనివారు ముదితల్లు లెట్లగుదురు? ముదితల్లులు లేక దేశ మెట్లభివృద్ధి చెందును? దేశాభివృద్ధి కేమి కావలయునని యొకరు ప్రశ్నవేయఁగా, ముదితల్లులు కావలెనని పూర్వము నిపోలియక వక్రచరి యుత్తరము చెప్పవలె! విద్యావతులు గాని మూఢ మాతలు తమబిడ్డలను విలువబట్టలను దొడుగఁ జూతురు గాని విమల వస్త్రములను తొడుగఁజూడరు; బదులనిగివ నయిని పిట్టలు పాటునని గమలలో మూసిపెట్టఁజూతుడుగాని బిడ్డలను ముచిగాలిలోఁ ద్రిప్పఁజూడరు; ఆటవనెలనన్నప్రాశము చేయింపఁజూతురుగాని పాలుత్రాగింపఁజూడరు. శిశువులకు సంవత్సరములు దాటువఱకును ఏకవపదార్థము లఱుగునుగాని అన్నము మొదలయిన ఘనపదార్థములు జీర్ణ

ములు కావు. ఆజీవచలనే యన్నప్రాశనము చేసి ఓప్పు ముద్దులు బలవంతముగా మింగిండుటయే కాక తల్లి భోజనము చేయునప్పుడు తల్లి యొద్దను తండ్రిభోజనము చేయునప్పుడు తండ్రియొద్దను తాముతిన నదియెల్ల మింగఁ జెట్టుచు వచ్చినచో తిన్నది యజిగించుకోలేని శిశువు లెట్లు దుర్బలులు కాకుండ వేస్తరు? ఇట్లు శిశువులు దుర్బలులగుచున్నను విచారము నొందక విద్యావిహీన లై మానిములు తమకువలెనే తమ బిడ్డలకును దేహములచింద నాధరణముల నుంచఁ జూతురు. దేహమున కారోగ్యమే యమూల్యాలంకారము గాని లోహపుతోడవు లలంకారములు గావు మూఢుర్రాదుగ్ర మాత్రమే తమనగలను జూచుకొని విశ్వము మఱివి గర్వపడుదురు. ఈవిషయమున మీ కొక్కచిహ్నికథ చెప్పెదను. ఇటలీదేశమునందు “కార్మిలియా” అనుపేరు గలయొక యుత్తమమాలి యుండెను. ఆమెను జూచుటకయి యొక ప్రభువుభార్య యొకనాఁ డామెయింటికిఁ బోయి తన నగలును జూచుకొని సంతోషించుచు గర్వముతో “ఏమి? నీనగలు నాకు చూపుము” అని యడిగెను. “ఒకనిమిషము తాళుము. చూపెదను.” అని పలికి, బడినుండి రాఁగానే దృఢసుందరకాత్యులయిన తనయిదువురు బిడ్డలను గొనివచ్చి యామెయిందు నిలిపి “ఇవిగో! నాయమూల్యాలంకారములు చూడుము.” అని చూపెను. ఆప్రభు భార్య తన యచినేకమునకు సిగ్గుఁగి యింటికిఁబోయెను ఈదేశమునందలి నుండరీనులెల్ల లయిన తల్లులెల్ల తా మిటువంటిమమూల్య భరణములను లోకమునకుఁ బాపఁ బ్రయత్నింతురు గాక!

ఈపజును బిడ్డల నారోగ్యవంతులనుగాఁ జేయవలసిన ప్రథమ ధర్మములను గూర్చి కొంత చెప్పితిని. ఇంక వారిని నద్వర్తనము గల వారినిగాఁ జేయవలసిన రెండవ మాతృధర్మమునుగూర్చి కొంత

ముచ్చటించెను. వసునకుబట్టి దీనిని రౌద్రవ ధర్మముచుగా. జెప్పినను గుణగౌరవమునుబట్టి యిదియే శ్రుతమధర్మమని చెప్పవచ్చునను తల్లులు నడచినట్లు పిల్లలు నడుతురు. తల్లినిజూచి పిల్లను కైకొనవలెనన్నపామెత టూ నందఱును విన్నచే కదా? కాబట్టి పిల్లలను నద్వర్తనము గలవారినిగాఁ జేయుటకు ముందుగా తల్లులు తాము నద్వర్తనము కలవారు కావలెను. తల్లి శాంతస్వభావయు, -మృదుభాషిణియు, సత్యవ్రతయు, అయినయెడల బిడ్డలు నట్లేమగుదురు. అట్లుగాక యామె కోపశీలయు, పరుషభాషిణియు, అసత్యవాదియు, అయినచో బిడ్డలు సహిత మట్టివారేయగుదురు. తల్లి మొక్కుదినవర్తనమే బిడ్డలకు దినసారముగా నుండును. ఉపాధ్యాయులు నూరుగురి కంటెను నొక్కసన్నాత యొక్కవ విలువ చేయును. తల్లియజ్ఞానము వలనను దుర్వర్తనమువలనను పాపముకలుగునని వేపురుపాధ్యాయులయినను బౌగుణికుల జాలరు. తల్లిదురాగ్రహము కలది యయిన బిడ్డలు కోపిష్టులగుదురు; తల్లి దుర్భాషలాసునది యైన బిడ్డలు తిట్లు బోతులగుదురు; తల్లి కల్లలమాది యయిన బిడ్డలు కల్లరులగుదురు; ఇవి యని యని వేఱుగ జెప్పనేల? తల్లులయందే యేమనవలక్షణములుండునో బిడ్డల కాయాచరణములు పట్టుపడును. కాబట్టి బిడ్డల మేలుగోరుమాత లందఱును స్వప్రసరనవిషయమున మిగుల జాగరూకురాలై డ్రయి యుండివలెను.

జనని తన శిశువునకు సేర్పవలసిన మొదటి సుగుణము విధేయత. విధేయతలేచిచో నితరసుగుణములు పట్టుపడవు. శిశువులు ప్రతి విషయములోను తల్లి యాజ్ఞకు ప్రమదిధేయులము నడుచుకొను నట్లు చేయవలెను. తను మనసువచ్చునట్లు చేయఁగూడ దనియు, తామెప్పుడును తల్లిదండ్రులకు లోబడి వారు చెప్పినట్లు చేయవలయు

వీయు, బిడ్డలు గ్రహించుచున్న చేతువలెను. ఆలోచన లేనిబిడ్డ లోక
యెడల తల్లి చెప్పినట్లు చేయక తరుచుచున్నప్పుడు చేయజూతురు.
ఇట్టి సమయములయందు పిల్లలపాతము గెలుపని ద్యుక్, ఆచార్యక
మయినచో దాడివియ్యెనను జరిగి తన యాజ్ఞాప్రకారముగా వారు
సమయనిట్లు చేయవలెను. ఒకసారి వారిమాట నాగనిచ్చినవక్తయు
పిల్లలు తల్లులమాట వినక తిరుగఁబాటు చేయుచుండును. తమమాట
నాగదని పిల్లలొకసారి దృఢముగా తెలిసికొన్నయెడల తమవార వా
రెన్నడును తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞను మీఱక విధేయు లయి వర్తింతురు.
కొండలు తల్లులు బిడ్డలు తమమాట విన రని చెప్పుదురు. అట్లు
నచో నది స్వయంకృతాపరాధమే కాని వేరు కాదు. తల్లిశిశువుల
కొకయాజ్ఞ యిచ్చునప్పుడు వారది చేయఁ దగినదియు, చేయక
నిరాకరించినప్పుడు తాను వారిచేత చేయువ నిశ్చయముగా తలఁచు
కొన్నదియు, అయినయాజ్ఞ నే యియ్యవలయును. వారది చేయనిచో
నుపేక్షించి యూరకుండఁదలఁచుకొన్నయాజ్ఞ నెప్పుడురియ్యఁగూడదు.
ఒకసారి చేయఁగూడ దన్నపని వారప్పుడు మానివేసి మఱియొక
సారి చేసినను తల్లి యుపేక్షించి యూరకుండ గూడదు. అట్లు
కుండుటకంటె సవిధేయతను నేర్చుటకు బలవత్తర మయినమార్గము
లేదు. ఇట్టి యుపేక్షామూలమున నలవాటు పడినకార్యమును మాన్పు
టకు తరువార బలిమాలుకొనుట గాని బెదిరించుట గాని పనిచేయదు.
ఇచ్చినయాజ్ఞను బిడ్డలు వెంటనే చేయనట్లు చేయవలెను. ఎందుచేత
చేయవలె నని వారి నడుగనియ్యఁ గూడదు; ఆయాజ్ఞను చెల్లించు
టకు వారిని భయపెట్టుటగాని లంచమిచ్చుటగాని కూడదు; వారు
తన్నే లక్ష్యము చేయనట్లు చేయవలెనుగాని, చేయకపోయినచో
నాయనతో జెప్పి కొట్టించెన ననఁగూడదు. బిడ్డలు తల్లిదండ్రుల

కిద్దరకును సమానముగానే విధేయులు కావలెను. ఈవిధేయతను తల్లి శైశవము నుండియు నేర్వవలెనుగాని తరువాత కేప్పుట సాధ్యము కాదు కిడ్డలకు విధేయత సభ్యాసము చేయించినచో సమస్తనుగుణములను సులభముగా నేర్వవచ్చును

ఉత్తమురా లయినమాత తా నసత్యము నెప్పుడును పలుకకుండవలెను లోకములో నసత్యమును మీరిన పాపకార్యము వేటొకిటి లేదు తల్లి యెప్పుడును కిడ్డలను సత్యము పలుకునట్లు ప్రోత్సహపఱుపవలెను. ఆమెరికాఖండములోని“ యూనైటెడ్స్టేట్స్” నకు మహావీరకారము చేసి మహాన్నతస్థితిని బొందినజార్జి వాషింగ్టన్ నునాటించి పసివాఁడుగా నున్నప్పు డతని కొకగు పోట కిత్తిని బహుమానము చేసిరి, ఆబాలుఁడు కత్తిదొరకిన దన్ననంభోవముచేత తోటచొచ్చి చెట్లకొమ్మలను నఱకుచు, తనతండ్రిప్రాణపదముగా పెండుకొనుచుండిన యొకపూలమొక్కను మొదలగు నఱికివేసెను. తండ్రి నుఱునాఁడు వాడుకచొప్పున తోటకుఁ బోయి చూచునప్పటికి తనస్త్రియ మైచెట్టు ఖండింపఁబడి చచ్చి పడియుండెను. అది చూచి యాతఁడు ఖమ్మఁ డయి యాపని తన తోటవాండ్రివ్వరో చేసియుండు రనివారిమీఁద కోపపడుచుండెను. ఆసమయమునందు కిత్తి చేరిఁ బట్టుకొని యాబాలు డక్కడకు వచ్చెను “ఈచెట్టెవ్వరు నఱికినారో యెఱుఁగుచువా?” అని యతఁడు కుమారుని నడిగెను. ఆబాలుఁడు తన మూరకుండి తండ్రికోపమును జూచియు భయపడక “నానోటినుండి మనత్యము రాదు. నేనే నఱికితిని.” అని నిశ్చంకముగా పలికెను. అప్పుడు తండ్రి మెదటనే కోపమును శాంతి పఱుచుకొని “మెడిపూవులుచు బాగానువండ్లును గల నేయిచెట్లకంటెను సత్య మొక్కవ విలువ గలది” అని పలుకుచుఁ

బోయి కుమారుని కాగిలిచుకొనను. ఆబాలుని తల్లియు నుగుణ సంపదమందు తండ్రికి తీసిపోవునని కాను. తండ్రి బాల్యముననే లోకాంతరగతుఁడు కాఁగా తల్లి యొక్క శిశువలననే యాబాలుఁడు మహనీయుఁడయి మహోన్నతదశకు బౌద్ధుని చరిత్రకారులు వ్రాసి యున్నారు. ఇట్టితల్లిదండ్రుల నేమిట కలిగివచ్చునని దేశ మున్నత స్థితికి వచ్చును! బాలుఁడు తాను జేరిన తప్పిదము కొప్పుకొని పరితాపపడినచో దుఃఖింపక తుముది సత్యమును ప్రోత్సహింపఁజూపవలెను. విద్యావిహీనురూఁడయిన యువకీతులు కొందఱు తాము కల్లలాడి బిడ్డలకు కల్లలు నేర్పుదురు. బిడ్డలు తల్లి చేసినప్పుడు కప్పివుచ్చఁ జూచుట, వారి తప్పిదము మఱుగుపఱుపఁ జూచుట నేరము చేయు నట్టితండ్రితోఁ జెప్పఁడని బోధించుట, వారినే నొక కార్యమును జేయించుట కయి యసత్యములు పలుకుట, ఇవి బిడ్డలకు బాంకులు నేర్పఁచుచున్నవి. ఇటువంటివినికి మూలినప్రేమవలన, బుద్ధిగింపఁజలన, బిడ్డలు పాడగుదురు. ఇట్టి తల్లి బిడ్డలకు శత్రువుగాని ప్రేమ చూపునది కాదు. తప్పు చేసినప్పుడు దండించుటయే బిడ్డలయెడలఁ జూపవలసిన నిజ మయినప్రేమము; అదియే వారికి శ్రేయస్కరము. మంచు మింగించుట కయి చేదు ముడు తీయమందని బొంకి యొకసారి వంచించఁగలిగినను, బిడ్డఁడు తోడనే సత్యమును వెలిసికొని తల్లిమాటయెడ గౌరవము చెసినవాఁడయి నిజ ముచెప్పినను నమ్మకుండును. శిశువునొక మద్దమును చుట్టఁ బోయినప్పుడు వలదని యాజ్ఞాపింపక ముట్టుకొన్నచో బూచి కలుచు నని వంచించి మాన్పించినచో వంచనమును శీఘ్రముగానే తెలిసికొని తల్లియెడల గౌరవము లేనివాఁడును అనిభేయుఁడును అగును. కాఁబట్టి యసత్యము లాడియు, వంచించియు, శిశువులచేత పని చేయించుటకు

తల్లు తప్పుకును బ్రతుక్కిరాదు. లంచములు చరి చూపియు
వెప్పింపనిచేయునట్లు బిడ్డలకొడబడుచురాను. ఒకపని చేయుట
కయి యొకసారి పండ్తో భక్ష్యమో యిచ్చివయ్యెనల గుచియగివవా
రయి యేపని చేయవలసి వచ్చినను లంచ ముకుదు, ఇయ్యనిచో
చేయక నిరాకరించి యేడ్చును, అవిధేయత కలవాడు పడుదురు

కొండలు మూఁపనితలు తమబిడ్డలుతప్పుచేసినప్పుడు ముద్దుచే
దండివక నప్పుడు నూకుందురు; కొండ అతిప్రేరుచేసి బిడ్డలను
యధేచ్ఛుముగా నడవరిచ్చి వారితప్పినయలనే గ్రహింపజాలరు;
కొండలు గ్రహించిను, అవి చిన్నతనపుచేట్టలని పలుకుదు నుపే
క్షించి తప్పు చేసినవారినే నిందింతురు. ఇట్టివా రింకలునుదమముపేక్ష
వలన బిడ్డలు చెడిపోయి పెద్దవారయి దుష్టులయినప్పు డాఫలము
ననుభవించును ననుతాపపడవలసివచ్చును. అనేకులు తమ
బిడ్డలు చక్కనివా రయినప్పుడును, దుర్బలు లయినప్పుడును, పలు
వురు పుట్టి చచ్చినప్పుడును, ఏకపుత్రుఁ డయినప్పుడును, గారాబయి
చేత నిట్టియుపేక్ష చేయుదురు. కొండ అట్టిని స్వల్పాశము లను
కొన్నను, వానివలనఁ గలుగుచెడుచూత్రము స్వల్పము కాను ఇట్టి
స్వల్పాశములే యభ్యాసము లయి కాలక్రమమున పెరిగి దుర్బుత్తికి
దింపును. కాబట్టి స్వల్పాశములలోనసితము జాగరూకత వహించి
తప్పెంత చిన్నది యైనను ప్రారంభములోనే మాన్పఁ బ్రతుక్కింప
వలెను.

తప్పెప్పుడు చేసినను, ఎంత చిన్నతప్పుయినను, తగినశిక్ష
చేయవలెను. చేసినశిక్ష కతివ మునునదిగా నుండక యపరాధనివార
ణమునకుఁ జాలినంత య్యమయినదిగా నుండవలెను. ఒకసారి బిడ్డ
నడికి కోపద్వష్టితో చూచుటయే చాలి యుండును; ఒకప్పు డొక

చిన్నమాటయే చాలి యుండును ; ఒకమాటు కొంచెము మండలింపు చాలి యుండును ; ఒకనమయమున నొకత్తియు చాలి యుండును ; వీనిలో వేసివలనను బ్రయోజనము లేక శిశువు చేసిన నేరమునే మరల జేసినప్పుడు చూత్రమే యొక దెబ్బ కావలసి యుండును. చేసిన నేరము బుద్ధిపూర్వము గాక ప్రచూదపరిత మయిన యిటుమున దండీవనే కూడదు. విజ్ఞలస్వభావముచుట్టికూడ దండనము వేయవలసియుగా నుండవలెను. సాధుస్వభావము గలవారికి ముదిమాటలే చాలును, దుష్టస్వభావము గలవారికి కొంచెము కలముగా ప్రవర్తించవలసి యుండును. నేరముల స్వభావముచుట్టియు దండనము మాటుదండన వలెను. బాతితో సోదరుని గొట్టినయెడల బాతిని లాగుకొనుటయే శిక్ష ; అజాగ్రత్తవలన నొకవస్తువును పోగొట్టుకొన్నయెడల, మరల దారిని కొని యిచ్చుకుండుటయే శిక్ష ; ఇంకొకరివస్తువును పాడు చేసినయెడల, వానివస్తువు నొసవ కిప్పించుటయే శిక్ష ; పిల్లలలో డొంగులతో కలహముచేసినయెడల, మరల గురిసి యాడుకొనుట దూరముగా తొలగించుటయే శిక్ష అతిక్రూరతవలనను, అతిక్రూరము మౌవలననుకూడ విడ్డలు చెడుమరు గాని దండీచుటలోను దయ చూపుటలోను హద్దు మీరింపవలెను. విడ్డలను పలుమాటు దూషించుచుండను గూడదు ; భూషించుచుండను కూడదు. ప్రతి స్వల్పవిషయమునకును తిట్లుచున్నను మెచ్చుకొను చున్నను వానినిబివ తగ్గిపోవును. అట్లని విడ్డలెంతటి శ్లాఘాస్మార మయినవని చేసినను మెచ్చుకొనగూడదని నాయుభిప్రాయము కాదు. విడ్డలేదే మైనను మెచ్చు దగినవిశేషకార్యమును జేసినప్పుడు చూత్రమే విశేషావరమును జూపి శ్లాఘింపవలెను. అటువంటివమయములలో జనని యొక్కసారి కాలిండుకొన్నను ముద్దు పెట్టుకొన్నను సత్కార్యాచరణము దది

బిడ్డల కెంతో యత్నాహారముగాను సంత్రిష్టదాతుకముగాను ఉండును, ఒకనుప్రసేధుఁ డయినచిత్రకారుఁడు తనతల్లిముద్దే తన్నంత వానిఁగాఁ జేసెనని వ్యాసీ యుక్తాఁడు. చదువు మొదలయినవాని యందు విశేషపరిశ్రమమును చాతుర్యమును జూపింపజేయున బిడ్డలకు బొమ్మలు పుస్తకములు మొదలయినవి బహుమానము చేయుట మంచిదిగాని మధురాహారములు, ఫలములు, రొక్కము, ఇచ్చట యంత మంచిది కాదు. లడ్డువలు మొదలయినవి తఱచుడుగా నిచ్చుచు వచ్చినచో బిడ్డలు తిండిపోతు లగుటయేకాక యారోగ్యహినులునవీత మగుదురు.

ఎవ్వరియందును ఒకపాతము చూపక యందఱిని వహన ముగాఁ జూచుచు తల్లి బిడ్డలకు న్యాయవర్తనము నేర్పవలెను. తను వస్తువు లితరులు తీసికొన్నప్పుడు తను కెంతమఱియు కలుగునో యట్లే యితరులవస్తువులు తాము తీసికొన్నప్పుడు వారికిని నంతిడుఁగము కలుగునని బోధించి బిడ్డ లితరులవస్తువుల కాసింపకుండునట్లు చేయ వలయును. బిడ్డ లొండొరుల పై దయచూపునట్లును, స్వప్రయోజన పరత్వమును విడుచునట్లును జేసి శైశవమునందే పరోపకారబుద్ధిని బుట్టింపవలెను.

మాధిస్త్రీలలోఁ గలదుర్గుణ మొక్కటి యీవందర్శనమునఁ జెప్పవలసి యున్నది. కొందఱు వేమకకొఱకు బిడ్డలకు తిట్లు నేర్పి, వారిచే ఇతరులను డిట్టించి యానందింతురు. ఇది యెంతయు దూష్య మయిన పని. బిడ్డలకు అమ్మను తిట్లు, నాయనను కొట్టు, అని బుద్ధులు నేర్పు తండ్రియు తల్లియు తాము వహించిన యాపవిత్ర నామముల కగౌరవము తెచ్చువారని వేతె చెప్పవలయునా? యోగ్య

లయిన తల్లిదండ్రు లెప్పుడును మోటుమాట తమనోట వెడలనివ్వ
రాదు; నోటినుండి పరుషోక్తి వెడలినచో బిడ్డలను మందలించుచు
ఒండొరులను తిట్టుకొనకుండునట్లు చెయుచు, వా రాటలయందు సహి
తము న్నూడుత్వము తప్పినమాట లాడుకొనకుండునట్లు చే మన లెను.

తనబిడ్డలను జ్ఞానవంతులనుగాఁ జేయుట తల్లియొక్క మూడవ
ధర్మము. తల్లి విద్యావతియైనఁ గాని బిడ్డలను విద్యావంతులనుగాఁ
జేయఁజాలకుదా. మంచితల్లి బిడ్డల కుగ్గుపాలనుండియు సమస్త విష
యములలోను జ్ఞానమును గఱపుచుండును. బిడ్డల శ్రేయస్సు నోరిన
తల్లి యీశ్వరభక్తియు పాపభీతియు మొదటినుండియు వారికిఁ గలి
గించు చుండును. బిడ్డలను చదుబాలతోఁ గూడ భగవద్గుణామృతమును
త్రాగింపవలె నని యొకానొకరు వ్రాసియున్నారు. బాలురకు విద్య
కూడ దనువారు లేక పోయినను బాలికలకు విశేషవిద్య యక్కఱ
లేదనువా రిప్పటికిని విద్యాధికులలోనే కొందఱుండందుఁ గానఁబడు
చున్నారు. విద్యాగంధము లేనివారికిఁ బుట్టి వారిచేఁ బెంపఁబడిన
వారి కెంత చదువుకొన్నను చిన్ననాటివాసన బొత్తిగా పోనేరదు.
పురుషులకు వలెనే స్త్రీలకును విద్య సర్వశుభప్రద మునుట నిర్వివా
దాంశము గనుక స్త్రీలకు విద్య యావశ్యకమని యిచ్చటఁ జర్చింప
వలసిన పనిలేదు. బాలురకువలెనే బాలికలకును విద్య సమానముగాఁ
జెప్పింపవలెను. బాలునికి విద్య నేర్చుటవలన విద్యాసంపన్నుఁ
డొక్కఁడే కలుగుననియు బాలికకు విద్యనేర్చుటవలన విద్యాసంపన్ను
మైన కుటుంబము కలుగు ననియు నొక బుద్ధిమంతుఁడు నుడివి
యన్నాడు. ఒకవిధమునఁ బూజఁగా పురుషులవిద్యకంటె స్త్రీల
విద్యయే యెక్కువ యుపయోగకర మునట్లు కనఁబడుచున్నది.

విద్యాభావములవలననే మనలోని స్త్రీ లిప్పుడు శిశువులను చక్కగా పెంచజాలకయు, సమయానుగుణముగా భర్తలకు హితము చెప్ప నేరకయు, నద్విషయములయందు కాలము పుచ్చ జేరఁగాకయు, జగడములతోను పరదోషకథలతోను పనికిమాలిన యుపవాసముల తోను, శోములతోను, వ్రతములతోను, మూఢవిశ్వాసములతోను కాలము గడపుచున్నారని తెలిసినవారు చెప్పుచున్నారు. స్త్రీలు విద్యావతు లయినచో నిట్టి దోషములన్నియు తొలగి దేశము బాగు పడుననుటకు సందేహము లేదు.-

గృహమునకు తల్లియే రాణియనియు, అందుచేత నామె సాధ్యమైనంత యధిక విద్యావతిగా నుండవలె ననియు, ఈవఱకే చెప్పి యున్నాను. లోకములో నధిక విద్యావతు లైనతెల్లులునూత్త్రమే యుత్తమమార లగుదురు. విద్యాగంధము లేనిమూఢురాలెల్లు గృహమునకు రాణియయి కుటుంబపరిపాలనము చేయఁగలుగును? శిశు పరిపాలనము ప్రజాపరిపాలనమునకంటె సులభమయినదని కాదు. తల్లి శిశువులయొక్క గుణశక్తిసామర్థ్యములను గ్రహించి, వారిలో నేది ప్రబలమో యేది దుర్బలమో, వారి యాధిక్యము లేవ్రా న్యూనత లేవ్రా, వారి కేవిషయమున సాయము కావలెనో యేవిషయమున అనవాయకార్థనిర్వాహకశక్తిగలదో, తెలిసి తగినట్లు నడపుట విద్యావతికిఁగాక యితరులకు సాధ్యమగునా? సన్నాత సాధుస్వభావము కల దయ్యను దృఢచిత్త కలదిగా నుండవలెను; వాగ్దూర్బర్యమును మృదువైన రసమును దయార్ద్ర హృదయమును గలదయి బిడ్డలమనస్సులను దనవంక కాకర్షింప శక్తి కలదిగా నుండవలెను; ధర్మమును మరిగా గ్రహించి యొప్పుతో ననువరించునదిగా నుండవలెను; భా

నెప్పుడు లోబడవలెనో యెప్పుడు వ్రజింపవలెనో, ఎప్పుడు పట్టు విడువవలెనో యెప్పుడు విడిచిపెట్టవలెనో యెఱిగిన దయి తాను నేర్చుట లోను నేర్చుకొనుటలోను శ్రద్ధకల దయి యుండవలెను; త్వరపడక కార్యాంశమును చక్కగా నాలోచింపఁ గలదిగాను, మనిశ్చిత మయిన కార్యమును యుక్త సమయమున నేర్పుతో నడుపఁ గలదిగాను, కోపము నడచుకొని నిశ్చలచిత్తి కాఁ గలదిగాను, ఉదాశలెను; బిడ్డల యాటలలో తానను శ్రద్ధ చూపుచు, ఆటలలోనే వినోదకరముగా పాటును నేర్పచు, పాటును వారికి హృదయాకర్షకముగాఁ జేయ వలెను; కిసరక బిడ్డలు చెప్పినదానినెల్ల సత్యాదరముతో విని తగిన యాలోచన చెప్పచు, వారిని మంచికిఁ బోత్సహింపఱుచుచు, పరోప కార బుద్ధికలవారగునట్లు చేయవలెను; తన ముండట బిడ్డలు తమ మనస్సులను స్వేచ్ఛముగా విప్పి చెప్పునట్లు దయతో వర్తించి వారి విశ్వాసమునకు పాత్రురాలు కావలెను, బిడ్డలు తనయందు పరిపూర్ణ విశ్వాస ముంచునట్లు నేర్పి, తాను వారివిశ్వాసమున కిప్పురాలగు నట్లుగా వర్తింపవలెను; సమస్త విషయములలోను బిడ్డల గౌరవమును పలెనే వారియనురాగమును సమాకర్షింపవలెను; అన్నిటికంటెను ముఖ్యముగా బిడ్డలయందు దవ్యాజప్రేమను జూపుచుండవలెను. ప్రేమయే సమస్తమును పవిత్రము చేసి, సమస్త విషయములలోను విజయము కలిగించునది. తల్లియొక్క ప్రేమమే పిల్లలను నదా నుభవంతులనుగాఁ జేయునది.

GRACE DARLING.

గ్రేస్ డార్లింగ్ కన్య.

తీవ్రభంజనము క్రూరముగా వీచుచు తరంగములు తాళ
ప్రమాణములుగా లేచుచు నల్ల పిల్లలముగా నున్న సముద్రమున కంటె
సధిశిధయింకర మయినది వేటికిటి యేదియు లోకిములో గను
పట్టదు. నుహావార్యలు విజృంభించి సముద్రతరంగముల నాకాళపథ
మున కైగయించుచుండగా, కాలమేఘములు కాటుక్రముకొని

సూర్యరశ్మి నడచి యటుములతోను మెటుములతోను సంతత
భారగా జడివాన కురియుచుండగా, దాదాసిర్నితనగరము లనకొప్పు
మహానాకలు సహితము స్వవశములు గాక ప్రచండచూరుతాధీనము
లయి పూరిపుడకలవలె మహార్ణవమధ్యమున నిటునటు సంచలించు
చుండగా, బాల్యావస్థమండియు సముద్రయాత్రలకుం దాటితేటి
గాలివానల కలవాటుపడి యోడలు గడప సమర్థు లయినప్రాధ
నావికులును సముద్రము పయి నడు గిడి భయపడుచుండగా, అటు
వంటిసంక్షోభవమయమునం దల్పనకుస్కురా లయిన యొక యబల
స్వప్రాణములను సరకుగొనక పరప్రాణరక్షణార్థ మై యొకచిన్నపడ
వలో నెక్కి సముద్రసంచారమునకు వెడల సాహసించె ననుట యనే
కుల కూహించును విశ్వసింపను రాని యదృశకథగాఁ దోఁపవచ్చును.
అయినను గ్రేన్ డార్లింగ నెడకన్యకామణి యొక తె నిజముగానే
యిట్టి ఘనకార్యమును నిర్వహించినది

మన కాథానాయిక యైన గ్రేన్ డార్లింగు 1815 వ సంవత్స
రము నవంబరు నెల 23 వ తేదిని జనన మొందినది. ఆమె తండ్రిపేరు
విలియమ్ డార్లింగు. ఆమె యాతని కేడవ బిడ్డ. అతఁ డింగ్లండు
దేశములోని నార్తంబ్రియా మండలమునకు తూర్పువైపున నున్న
సముద్రమునందలి ఫారౌ ద్వీపములలో నొకటియైన „లొంగుస్ట్రాన్ “
ద్వీపమునందుఁ గట్టఁబడిన దీపగృహమునకు రక్షకుఁడుగా నుండెను.
దీనిం జదువువారికిఁ గొందఱికి దీపగృహ మన నేమో తెలిసియుండక
పోవచ్చును. సముద్రమునం దోడలు నడపువారికి రేవుస్థలము లేపూ,
తాము తప్పించుకొని దూరముగాఁ దొలఁగవలసిన యపాయస్థలము
లేపూ, తెలుపుట కయి సముద్రతీర పట్టణములయందును ద్వీపముల
యందును స్తంభములవలె రారితో మహోన్నతముగా నిర్మించఁ

బడి, శిఖరములయందు సముద్రముపై ని బహుదూరము వఱకును గనఁబడునట్లుగా దీపము లుంచుట కయి యుద్దపుటిండ్లు కట్టఁబడినగోపురములు దీపగృహము లనఁబడును. చెన్నపట్టణము, కాకినాడ మొదలయిన రేవుస్థలములకుఁ బోవఁ దట్టస్థించినవా రీదీపగృహములను జూచియుండవచ్చును. దీపగృహముయొక్క స్వరూప మీక్రిందివలె మునఁ జూపఁబడి యున్నది.—

ఈఫారన్ దీప్తపములు నిర్మానుష్యము లయినవంధ్యప్రదేశములు; ఇవి శిలామయములై చెట్లుచేములు లేనివిగా నున్నవి. ఈప్రాంతమునందలి సముద్రము మిక్కిలి యపాయకర మయినది. సముద్రమిక్కడ సర్వదా తరంగాకుల మయి, పాటువేళ సంఖ్యయం దిరువదింటి కంటె నెక్కువగా నుండు యీదీప్తపముల నడుమను వడిగాఁ బోవుచుండెడి ప్రవాహములు గల దయి, యున్నది. అనేక నౌక

లిచ్చట మునిగిపోవుచు వచ్చినవి. నూటయేబది సంవత్సరములకు మునుపు నలువది ఫిరంగులు గల డచ్చివారియొడ యొక్కటి యీదీవులలోఁ జిక్కుకొని సావికడవనహితముగా నడు గంటి నశించినది. 1782 వ సంవత్సరమునం దమెరికాఖండమునుండి తిరిగివచ్చుచుండిన వర్తకులయొడ యొక్కటి యిక్కిడ ఖండఖండములుగా పగిలిపోయెను. 1828 వ సంవత్సరము జనవరిఫిబ్రవరి నెలలలో నాలుగై దోడ లీసమీపమున సముద్రముపా లై నవి. ఇట్టి యపాయములను బట్టి యిచ్చట దీప గృహముమిక్కిలిముఖ్యమయి నడయినందున, వానికిపాలకుఁడు గానుండు వాఁడు సమర్థుఁడునుబుద్ధికుశలతయుజాగరూతయుఁగలవాఁడును నయి యుండవలసి యుండెను. అట్టియోగ్యత లన్నియుఁ గలవాఁ డగుటచేత విల్లియమ్ డార్లింగు దీనికి రక్షకుఁడుగా నియమింపబడినాడు. ఇతఁడు స్వకృత్యనిర్వహణమునందు నిపుణుఁడయి జాగరూకుఁడయి యుండుటయే కాక యవకాశము చేసికొని తనబిడ్డల విద్యాబుద్ధులనిషయాను నను శ్రద్ధాభివము పాటుపడుచుండెను. అందుచేత నీతనిబిడ్డ లందఱును సామాన్యముగా విద్యావంతులయి యుండిరి. మన కథానాయకయైన గ్రేస్ డార్లింగు సదా శాంతస్వభావమును ముఖి కానయును గలవయి మితభాషిణియు పరోపకారశీలయునయి యుండెను ; ఆమె మిక్కిలి సూక్ష్మబుద్ధి గలదయి చక్కగా వ్రాయుటకును చదువుటకును నేర్చినది ; ఆమె యానతి కెన్నఁడును పడవను సడపుటలో తొండికి సాయముచేయు నలవాటు పడి యుండినది కాదు. గృహకృత్యము లన్నియు నీమెతల్లియే చక్కపెట్టు చుండెడిది. ఇట్లుండఁగా నీమె నాకస్మికముగా లోకప్రసిద్ధురాలినిగాఁ జేసినవృత్తము 1888వ సంవత్సరము సెప్టెంబరునెల యేడవతేదిని జరగుట తటస్థించెను. అప్పటి కామెపొయ మిరువదిరెండు సంవత్సరములు.

1888 వ సంవత్సరము సెప్టెంబరునెల 8 వ తేది సాయంకాలము 'పోర్ ఫార్ పైర్' అను ధూమనాక హాల్ సగరమును విడిచి బైలు దేతెను. 'జాన్ హంబుల్' అను సత్రుడు 'దానికి నాయకుడుగా నుండెను. ఆపొగయొడయును విశేషముగా విలువగల వాణిజ్యపు సరకులును గదులు పుచ్చుకొన్నట్టియు పయినున్నట్టియు పథికులును నుండిరి. గదులలో నున్నవా రిరువదియిద్దరును పయినున్నవారు పందొ మ్మడుగును పథికులు నలువది యొక్కరును, ఓడనాయకుడును భార్యయు నిరువురును, నావికులును యంత్రకారులును బొగ్గువేయు వారును గలసి యిరువండుగును, అందఱునుజేరి యప్పుడాయోడలో నటువదిముగ్గురుజను లుండిరి. రెండు సంవత్సరముల క్రిందుటనే కట్ట బడిన దగుటచేత నోడ కొత్తదేకాని దాని యావిరి నీటిబాసలును యంత్రములునుమాత్రము మంచిస్థితిలో నుండలేదు. గురువారము నాటిరాత్రి యావిరినీటి యిసుపబాసలనుండి నీటు కార నారంభిం చెను. గొట్టయులతో నీరెక్కింది యెంతప్రయాసపడినను, నీ రండు నిలువలేదు, నాటిరాత్రి 12 గంటలలోపలనే గాలియధికమయి సము ద్రమెంతో యెత్తునకులేచెను; 12 గంట లగునప్పటి కది గొప్పగాలి వాన యయ్యెను. ఆవిరి నీటిబాసలలోని నీరు క్షాతీపోవుదురాఁగా యంత్రము పనిచేయక నిలిచిపోయి చక్కము లాడుట మానివేళినందున ఓడ కర్గధాదినికి వశము గాక ప్రవాహమును గాలియు నీష్పినల్లెల్లఁ బోవఁ దొడఁగెను. ఓడలోనుండిన యాత్రికుల యంతరంగములు భయాకులములయినందున నెల్లవారునుద్రిగ్భమనొందిప్రాణములమీఁది యాశవదలుకొని గొల్లునగోలవెట్ట మొదలుపెట్టిరి. ధూమనాక గట్టు వంకఁ గొట్టుకొనిపోవుచున్నట్లు పొడకట్టనందున నోడనాయకుడు నునగు చదరసీయక ధైర్య మవలంబించి తొరచాప లెత్తించి మర

లింపఁ బనిచేసెనుగాని యాతనికృషి విఫల మయ్యెను. ప్రవాహము దక్షిణపువైపునకు బలముగాఁ బాటుచున్నందున నిరాధార మైనయూ యోడ దానిలోఁ బడి కొట్టుకొనిపోయి తుదకు విజిగెడిభంగములలోఁ బడెను. ఫారకాద్వీపములలోని దీపగృహముయొక్క వెలుతు రెదుట స్పష్టముగాఁ గనఁబడు చుండెను. అందుచేతఁ దా నుప్పు దున్నెఫల మేదో యెంత యపామకర మైనదో యెల్ల వారికిని దెల్లమయ్యెను. ఓడనాయకుఁ డైన హంబుల్ దొర యోడ నాద్వీపములనడిమికి నడవ వలెనని కడప్రయత్న మొకటి చేసి చూచెనుగాని దానివలనను బ్రయోజనము లేకపోయెను, తెల్లవాలుజామున నాలుగుగంటలవేళ భాగ్యహీన మైనయూయోడయొక్క ముందుభాగ మొకకొండమీఁదఁ దగులుకొనఁగా వెనుకటిభాగ మలలతాకున వెనుకకును ముందుకును నూఁగులాడు చుండెను. ఈసమయమునందు స్వప్రయోజనపరులైన నావికులు కొండ తాత్కాలికాధారమయి యోడకు వ్రేలఁగట్టి యున్న పడవ నొకదానిని క్రిందికి దింపి దానిలో నెక్కి తప్పించుకొని తొలఁగి పోయిరి. ఓడను నేర్పుతోనడపి యాపత్సమయమునందు యాత్రికుల పాత్రణములు కాపాడవలసినవా రయిన నావికులు తమనునమ్మి యాత్ర పెరిగివచ్చిన యనహాయు లగుపథికులను సముద్రమధ్యమున నోటి యోడలో దిగవిడిచి తను దేహములను నిలుపుకొనుట కయి పాటి పోవుట యవసూనకరమే యైనను లోకములో నెవరిపాత్రణములువారికి తీసి యగుట భావించి వారి నిప్పు డంతగా నిందింపవలసినవని లేదు. వారు పడవను దింపుచున్నపుడు చెవినిబడఁగానే గదిలోనున్న 'హాత్వన్ రిచై' యను పాంథుఁ డొకఁడు వేవేగఁ లేది వస్త్రములు వేసికొని వచ్చి పెడలిపోవుచున్న యాపడవలో నెట్లో దుమికెను. గడులలో నుండిన పథికులలో బృతికి బయలుబడినవాఁ డితఁ డొక్కఁడే. అతనిని

జూచి యాతని పినతండ్రియు పినతల్లియు నాతనివెంట బైలు పెడలి వచ్చి పడవలోఁ బడవలెనని దుమికిరిగాని గుఱితప్పినందున నముద్ర ములోఁ బడి యాతని కన్నులయెదుటనే యథోగతులైరి! ఓడలోఁ బయినున్న పాంథులయొక్క దురవస్థ యిట్టి దట్టిదని వర్ణించుటకు భాష చాలదు. స్త్రీలయొక్కయుశిశువులయొక్కయు రోదనములును ప్రార్థనములును భంగములయొక్కయు ప్రభంజనముల యొక్కయు ధ్వనులతోఁ గలిసి మిన్ను ముట్టుచుండెను. ఇటువంటి వ్యాకులనమయములో మహాతరంగ మొకటివచ్చి యమాంతముగా నోడనంతమై కైతి యాకొండమీఁద నురువడితోఁ గూలవేసెను. ఆడెబ్బతో నోడ నడిమికి రెండువక్రములు కాఁగా వెనుకటిభాగము విశేషజనముతో మునిగి యడుగంటి యదృశ్య మయ్యెను. గదులన్నియు నీభాగములోనే యుండెను. ఓడనాయకుఁడును భార్యయు నిండే యుండి మడిసిరి.

చాపకొయ్యలును యంత్రములును చక్రములును గల ముందు భాగ మింకను కొండలలో చిక్కుకొని నిలిచియుండెను. ఈహతశేష పోతము నంటివేట్టుకొని నిరాశు లయిన జీవులు తొమ్మండ్రుగురు ప్రాణములు చిక్కిబట్టుకొని నిలిచియుండిరి. వీరిలో నైదుగురు పాంథులు, నలుగురు నావికులు. ఆపాంథబృందములో సారా డానర్ అను పేరుగల సుందరియు నొకతె యుండెను. ఆమె తన యిరువురు బిడ్డలను రెండుచేతులలోను బట్టుకొని తొమ్మున కదుముకొని యుండెను. సాయము వచ్చునప్పటి కామె దేహములో ప్రాణము గాలిలోని దీపమునలె నంచలించుచు నిలిచియుండెను గాని చేతులలోని బిడ్డ లిరువురును శవములై బిజ్జి బిగిసికొని యుండిరి. బొందిలో

ప్రాణమున్నంతవఱకు కాశ వదలిపోదు గనుక, ఆపన్ను లైన యాతొమ్మిండున్న నాత్మరక్షణకాశ నూతనగొని ప్రాణము లఱచేతఁ బట్టుకొనియుండిరి. పయి నింకను ప్రచండవాయువులు వీచుచుండినను, గాలివాన కొంత తగ్గిన ట్లుండెను; సముద్రముమాత్రము భయంకరమయి యింకను మహోన్నతముగా లేచుచునే యుండెను. ఇంతలో ప్రభాతచుయి నలువంకలు కనఁబడనారంభింపఁగా, ఏదిక్కునుండియు సాయమువచ్చుట యసాధ్యమని తోచినందున మందభాగ్యులైన యాహతేశ్వరుల కానఱకున్న యల్పశక్తినించి యడగంటఁ జొచ్చెను. అయినను వారెప్పుడును నెదురుచూడఁ జాలని యొకదిక్కునుండి వారి కప్పుడు సాయము రా సంసిద్ధమై యుండెను. ముఖ్యముగా నొక బీడబాలికయొక్క నిరుపమానదైర్యసాహసములచేత వారికి మర తోపద్రవమునుండి విముక్తి గలుగవలసినట్లుగా నేర్పడియుండెను. విపన్ను లైనయాసాంఘులయొక్క యార్తనాదములు తెల్లవాఱు జామున గ్రేన్ డార్లింగుకన్యయొక్కచెవిని బడఁగా నామె పెంటనే పోయి తండ్రిని మెలుకొలిపెను. అయినను గాఢాంధకార బంధురముగా నుండినయాసమయ మేవిధమైన తోడ్పాటు చేయుటకును ససాధ్యమైనదిగా నుండెను. కాఁబట్టి వారు కొంతసేపు వేచియుండి ప్రభాత మగుచున్నప్పు డార్తనాదము వచ్చిన దిక్కునకు చూడ్కి నిగిడించి చూడఁగా, పగిలిపోయి యొడభాగ మొకటి వారికంటఁ బడెను. వారు భూతదర్శణమును గొని నిపుణముగాఁ బరీక్షింపఁగా వారి కాభగ్ను పోతమునం దింకను బ్రాణములతో నున్నవారు కొందఱున్నట్లు గోచరమయ్యెను. ఇంక వారిని రక్షించుమార్గమెట్లు? గాలి కొంచెము తగ్గినట్లున్నను సముద్ర మింకను మహాతరంగాకులమయి యతిభయంకరముగానే యుండెను. ఆదినము మఱింత ప్రోక్షింప తరువాత

వగటిపూట, 'స్పెడిల్' అను పెద్దచునుప్పు డయిదు పానుల (75 రూపాయల) నిచ్చెదననిచెప్పి ప్రార్థించి తీరమునుండి కొందఱు చేపలవారిడనుసాయముపంప సర్వప్రయత్నములుచేసివను, సముద్ర తరంగములను లక్ష్యముచేయక చిన్నదోనెలలో నెక్కి సదా చేపల వలె నీటిలోబడి మునిగి తేలుచు కొట్టుకొనుచుండెను చేపలవారిడు సహిత మెవ్వరును ధనాశ చేర నై నను పడవలలో బోవఁ దెలిస లేనప్పు డప్పటి సముద్రపుస్థితి యెట్లుండెనో యితరు లభిప్రసికిఁ బూను కొనట యెంత ప్రాణాపాయకరమో నులభముగా నూహించి తెలిసి కొనవచ్చును. ఇటువంటి ప్రతిబంధములను మరిగఁగొవక యిట్టియపాదు సమయమునం దొక చిన్నపడవలో సముద్రముపై వెడల సాహసిం చుట సముద్రీయావతులకు లై సప్రౌఢనావికులకు సహితము ప్రతిష్ఠా వహమని చెప్పవలసియున్నప్పుడు ముగ్ధ యైన యొక్క యబలయే యట్టిసాహసికకార్యమున కడు గిడినచోఁ జెప్పవలసివచ్చెమున్నది? సముద్రసంక్షోభమును జూచి వెనువచేయుటకు మొట్టమొదట డార్లింగువొర యించుక పంకయించె నట గాని తన కొమారి త ముందడు గిడఁ గానే యతఁడును ప్రయాణమునకు సంసిద్ధుడయ్యెను. తల్లియొక్క తోడ్పాటుతో పడవయొకటి నీటిలోనికి ద్రోయఁబడగానే కూతురును దండ్రియు చెఱియొక తెగ్గును చేతఁబట్టుకొని దాని లోనికి దుమికిరి. డార్లింగుకన్య యావిజ కెన్నఁడును తెడ్డుచేతఁబూని పడవనడపి యెఱిగివదికా దని చమవరుల కీనందరభమునఁ దెలుపవలసి యున్నది. ఏది యెట్లున్నను లోపల నెల్లఁ దానయియు యితర చింతల నెల్ల మఱపించిన యామె యొక్కదృఢమైన యూర్తరక్షణపరాయత్త చిత్తమే యామె మృదుహస్తముల కసాధారణబలమును గలిగించి తుట్టినసముద్రముమీఁద పడవను గడపుసామర్థ్యము నొసఁగెను.

వాటిట్లు తెల్లువేసికొని కర్కశతరంగములతో లేచుచు కుంగుచు పడవ పడవుకొనుచుఁ బోయి యెన్నియొకప్రములు గడచి కొంత సేపటి కెట్లో జగిలినయొడ యున్నకొండను సమీపించిరి, కాని వారి కన్నుల కప్పుడు ముందు గడచిన కప్టము లన్నిటికంటెను గొప్పదైన కప్టమొకటి యనివార్యముగాఁ గానిపించెను. ఓడలోనున్న వారిని రక్షించుటకయి తాముముందుగా కొండమీఁద దిగవలెను; తా మెక్కి వచ్చిన పడవనువగులకుండ కాపాడవలెను. ఆయలలతాకున కొండకులేగి లినపక్షమున తమ పడవ ముక్కముక్క లగు ననుట నిశ్చయము. పడవ పగిలినపక్షమునఁ దా మావిపన్నులను రక్షింప లేకపోవుటయే కాక తామును నందు చిక్కుకొని చిక్కు పడవలసినవా రగుదురు. ఇటువంటి స్థితిలో సహాయకరమును సాహసికము నయినయొకయుపాయముచేత పడవ కొండ దగ్గఱకుఁ బట్టి తండ్రి యందులోనుండి కొండమీఁదికి దుముకఁగానే కూతురు తెల్లువేసి పడవను మహావేగముతో వెనుకకు లోతు నీటిలోనికి నడపి తన నేర్పుచేత పడవ యచ్చట తేలి యాడుచుండు నట్లు చేసెను. ఇట్లు శ్రమపడి తండ్రి బిడ్డ తంతోకప్టముమీఁద నోడపై నున్న తొమ్మండ్రుడను తమ పడవలో నెక్కించుకొని సురక్షితముగాఁ గొనివచ్చి వారిని తమ దీప గృహమునఁ జేర్చిరి. డార్లింగుకన్య యావిపన్నుల పాణములను రక్షించుటయం దెంత దయచూపినదో తరువాత సహిత ముతదయనే చూపి మూఁ డహోరాత్రములు సదా వారిని కనిపెట్టుకొనియుండి వానికి గావలసినవానినెల్ల వమకూర్చి, వారిమనోవేదనలను చాలవఱకు శాంతపఱచెను. ఆనందవతులును కొమారిలయు నాయాపన్నులయెడలఁ జూపిన యాదర మింతంత యని చెప్పశక్యము కాదు. డార్లింగుకన్య తనపఱపును బిడ్డలను గోలుపోయి విలపించుచున్న డాసకాదోరసాని

కిచ్చి తా నొకకటికిబల్లమీఁద పరుండెను. తీరమునుండి యాయావ
న్నులను రక్షించుట కయితరువారే వచ్చినపడవలోనివారు కూడ
సముద్రముయొక్క క్రాగ్యమునుబట్టి యచ్చటనే నిలువవలసినవా
రయినందున డార్లింగు కుటుంబమున కప్పు డతిథు లిరువదిమంది
వఱకు వయిరి.

ఘనకార్యము నెంత తక్కువవంశమువారు చేసినను పృజల
హృదయముల నది యాకర్షింపక మానదు. నిర్జనమై యప్పగిసిద్ధ మైన
యొకదీవియందున్న దీవగృహమునకు నాయకుఁడుగా నుండినవాఁ
డత్తమవంశసంజాతుఁడును విత్తోపేతుఁడును నయియుండట సాధార
ణముగా సంభవింపదు, అట్టివాని కూతురు పేరు లేనిపేదది అయి
యుండు నని వేఱుగ జెప్పవలసినపని లేదు. ర్తిగౌరవములు చేసిన
ఘనకార్యములనుబట్టి వచ్చును గాని పుట్టుకనుబట్టియు స్థితినిబట్టియు
రావు. కాఁబట్టి యెంతహానస్థితియందున్నవా రయినను న్యవేశక్త్యను
సారముగా శ్లాఘ్యకార్యములను నిర్వహింపఁ బ్రయత్నింప వలెను.
డార్లింగుకవ్యయొక్క యీవృత్తాంతము జలచుధ్యమునఁ జేయఁబడిన
దయినను వెంటనే జననుధ్యమున వ్యాపించెను. ఈమహాకార్యము
నొకటితరువారే నొకటిగా వృత్తాంతపత్రిక లెల్లను బ్రకటించి యీ
కవ్యకారత్నము యొక్క ధైర్యకాణిణ్యములను సహస్రముఖముల
శ్లాఘాపూర్వకముగా హేషింపఁజొచ్చెను. ధనికు లనక దరిదులనక
పండితు లనక సామరు లనక వృద్ధు లనక బాలురనక స్త్రీలనక
పురుషు లనక గొప్పవా రనక కొలఁదివారనక యెల్లవారి నోళ్ళలోను
గొంఠకాలమీమెపేరేయుండెను. ఆమెచుజూచుట కయి యెల్ల వారును
కుతూహలపడుచుండిరి. పలువురు పనికట్టుకొని వచ్చి యామెను సంద

ర్పించి పోవుచువచ్చిరి. ఇట్లా మెనుదర్పించ నవేక్షించినవారు సామాన్య జనులు మాత్రమేకాక పృథువులలోను బలువు రుండిరి. అనేకు లామెను శ్లాఘించుచు లేఖలువ్రాసి సర్వస్థలముల నుండియు ధనాధికములైన బహుమతులను బంపఁదొడఁగిరి. నార్తంబరులొడు పృథువును పృథ్వీయు నామెను తండ్రిని తమదుర్గమునకుఁ బిలిపించి యాదరించి యామెకు బంగారు గడియారమును బహుమాన మొనర్పిరి. తన్నెవ్వరైనను గొప్పవారు చూడవచ్చినప్పుడామె యాగడియారమునుధరించి సంతోషముతోఁ గూర్చుండుచు వచ్చెడిది. ఇట్లొక్కొక్కరుగా నంపిన పారితోషికములుగాక యొకసంఘముచేరి యీమె యుపయోగము నిమిత్తమయి చందాల పట్టికను బ్రదురించినప్పుడు 700 పౌనులు (10,500 ల రూపాయలు) చందాలుపడినవి. ఇట్లా మెపొగడ్డ లెల్ల యెడలకు మిన్ను ముట్టుచుండినప్పుడు, నాటకసంఘములవా రనేకు లామె చేసినయీఘనకార్యమును నాటకరూపమున రచించి ప్రయోగించుట కుద్వోగించిరి. అట్టి నాటకమును నేత్రోత్సవముగా నెప్పుడు చూతుమాయని జనులును నాట్రపడుచుండిరి. నాటకశాలాధికారులు కొందఱు తాము నాటకమును పృథువునునప్పుడు నాటకరంగమునకు వచ్చి కొంచెముసే పొక్కపడవలోఁ గూరుచుండినపక్షమున నెంతో సా మ్మిచ్చెద మని యామె రాకను మహోత్సవతతోఁ బూర్ణించిరి. ఇచ్చెదమన్నవిత్తపు మొత్తము లెంత చిత్రాక్షరక్షములుగా నున్నను, చేసివచ్చారన లెంతయవిలంఘనీయములుగాఁ గానఁబడినను, ఆమెస్తోత్రపాఠములయందు దెంతమాత్రమును నిష్టయు లేని దయి మానినీనాలంకార మైనవినీతిని వహించి వారి పృథువునల నెల్లను తృణప్రాయముగా నిరాకరించెను. స్వభావము చేతనే యామె యుత్సృతవినయ్యయు లజ్జాశీలయు నయి స్తోత్రప్రతిముఠాలు గాకుండెను.

ఎందఱెన్నివిధముల నామెను స్తుతిపాఠములతో శ్లాఘించినను, మన స్పృహ గర్వపడుట గాని యాత్మస్తుతి చేసికొనుటగాని తాను జేసిన కార్యము గొప్ప దని భావించుటగాని యామెను మాత్ర మెప్పుడును నరిపజినవిగా నుండలేదు. అనంతర మామె తల్లిదండ్రులతో మూఁగు సంవత్సరములు సుఖముగా కాలము గడపెను. ఈ కాలములో నెందఱో యామెను వివాహమాడవలె నన్నయిచ్ఛను దెలిపిరిగాని తల్లిదండ్రులు సజీవులయి యున్నంతవఱకును దాను వారిని విడువనొల్ల నని యామె వారి ప్రార్థనల నన్నిటిని నిరాకరిం చెను.

ఈలోకములో ముచినస్తువు చిర కాల ముండ దని పెద్దలు చెప్పుదురు సుకృతీగతాయువన్మలోకోక్తి మనము పలుమాఱు విన్నదే గదా. 1841 వ సంవత్సరాంతమున నామెకు క్షయగోగ చిహ్నములు కనబడెను. అని యంతకంతకుప్రబలి తల్లిదండ్రులకును బంధువులకును మిత్రవర్గమునకును మిగుల దుఃఖమును గలిగించెను. ఈమె కెంతటి ఘన వైద్యులచేత నెన్నిచికిత్సలు చేయించినను గుణ మగవడలేదు. మరణ మునకు ముందామె స్వబంధువులనెల్లఁ దనయొద్దకు రప్పించుకొని తన నానుస్మృత్యర్థముగా వారి కందఱికి నేదో యొకవస్తు విచ్చెను. ఇట్లు చేసి యామె 1841 వ సంవత్సరము అక్టోబరునెల 20 వ తేదీని బొంబాయి నగరమున పరమపదము నొందెను. ఆమెశవమును శ్మశాన మునకుఁ గొనిపోవునప్పుడు తీర్థప్రదవలె లెక్కలేవిజనులు వెంటఁ బోయిరి. ఒకరిజీవితకాల మత్యల్పమైనదే యైనను పరోపకారకార్య పూరిత మయినవేక్షమున నదియే దీర్ఘమును సార్థకమును నైనది. ఉపకారశూన్య మైనజీవితము శతసంవత్సరపరిమిత మయిన వయినను అది యత్యల్పమును నిరర్థకము నైనదే. ఈయుత్తమాంగసయొక్క వృత్తాంతమును జదివెడు సుందరు లందఱును నీమెవలె బరార్థపరత్వ శీల లగుటకుఁ బ్రయత్నింతురుగాక !

JOAN OF ARC—MAID OF ORLEANS.

“అరియన్సుకన్య” యనబడు జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్.

ఏనూఱునెవతనరములక్రిందట ఫ్రాన్సురాష్ట్రములోని విశేష భాగము ఇంగ్లండు దేశపురాజుల పరిపాలనమునకు లోబడి యుండిను. ఫ్రాన్సులోని యొక భాగ మగు నార్మండీ దేశముయొక్క ప్రభువు విల్లియ మనునతః ఇంగ్లండు దేశముమీఁదికి దండెత్తి విజయము నొంది దానికి రా జయినతరువాత నార్మండీ దేశమును కూడఁ దనయధీనము

లోనే యుంచుకొనెను. తదనంతరము రాజ్యమునకు వచ్చిన యతని
 * సంతతివాగు నార్బుండిదేశమును తను ముఖ్యస్థానముగాఁ జేసికొని
 యేదో మిష కల్పించుకొని యుద్ధముల కారంభించి ఛాన్సురాజ్యము
 లోని యితర దేశముల నాక్రమింపఁ జొచ్చిరి. ఛాన్సుదేశపురా
 జయిన యూజవఛ్లాన్ యొక్క కూతు రింగ్లండుదేశపురా జయిన
 యైదవ హెన్రీకి వివాహము చేయఁబడెను. ఆజవఛ్లాన్ ౧౪౨౨వ
 సంవత్సరమునందు మృతుఁడైనప్పు డాతని కుమారుఁడైన ఛాన్లెస్
 దుర్బలుఁడైనందున రాజ్యభార మాతనియల్లుఁడైనయైవహెన్రీ
 వహించునట్లేర్పాటు చేయఁబడెను. అయినను హెన్రీఛాన్సుదేశము
 నకు వచ్చి రాజ్యాభిషిక్తుఁడు కాకముందే పరమపదము నొందినందున
 నింగ్లీషువారి తనికుమారుఁడైనయూజవహెన్రీ యనుబాలుని ఛాన్సు
 దేశమునకుఁ దీసికొని వచ్చి పారీసునగరమునందు పట్టాభిషేకము చేసి
 యతఁడే ఛాన్సుదేశమునకు రాజని ప్రకటించిరి. బాలుఁడైన
 హెన్రీ స్వయముగా కార్యనిర్వహణము కావించుకొనుటకు నమర్థుఁడు
 కానందున నాతనిపక్షమున బెడ్ ఫోర్డుప్రభువును క్లాసెన్బరుప్రభువును
 ఛాన్సుదేశసంస్థానములయొక్క రాజకార్యనిర్వహణమును నడుపు
 చుండిరి. ఛాన్సుదేశములోని ప్రభువు లంతశ్చిదములచేత దేశాభి
 మానహీనులయి యనోన్యద్వేషవిరాయణలయి యైకమత్యము
 లేనివారైనను గొందఱుమాత్రము వ్యదేశాభిమానమును రాజ
 భక్తియు విడువక తమరాష్ట్రమునకు ఛాన్లెస్సీ న్యాయమైనయుత్త
 రాధికారి యని యాతనిపక్ష మవలంబించి యుండిరి. ప్రబలుఁడైన
 బర్లండ్ప్రభు వింగ్లీషువారిపక్షమును వహించి యుండినందునను,
 ప్రధానదుర్గములును ముఖ్యపట్టణములును ఇంగ్లీషుసేనలచే నాక్ర
 మింపఁబడి యుండినందునను, ఛాన్సుదేశ మన్యాయకాంత మయి

యింగ్లీషువారిపాలనమునకుఁ బోవునట్లుండెను. అట్టి సంధిగ్ధనముయ
మునం దాకస్మికముగా నొకకాపుకన్య ప్రభుభక్తియుక్తయు దేశాభి
మానమాననీయయు నయి బతులువెడలి పరాధీనము కాకుండఁ
గాపాడి న్యదేశము నుద్ధరింపఁ గలిగెను. దైర్యశౌర్యభక్తియుక్తురా
లయిన యాయుత్తమకన్యయే మనకథానాయిక. ఆమెపేరు జోన్.

జోన్ ఆఫ్ ఆర్కు ౧౪౧౨వ సంవత్సరమునందు జనన
మొందెను. ఆమెతండ్రిపేరు జేకన్ ఆర్కు; తల్లిపేరు ఇనబిల్లా. ఈపేద
దంపతులు డోమ్రెమీ యనుపల్లెయందు వసించుచుండెడివారు.
ఈపద్ధావరులకు జోన్ గాక మఱియొకకొమారితయు ముగ్గురుకుమారులును
నుంకిరిగాని యాకొమారిత బాల్యములోనే మృతి నొందెను.
భార్యభర్తలు తమకున్నదానితోనే సంతృప్తులయి యీశ్వరభక్తియు
న్యాయప్రపత్తనమును గలవారయి తమవిడ్డలను ముచిమార్గమునఁ
జెంచుచుండిరి. జోన్ చదువుటకును వ్రాయుటకును నేర్పినది కాదు.
ఆకాలమునందు మతాచార్యులకుఁ దక్క సాధారణముగాఁ బురుషు
లకే విద్య లేకుండినప్పుడు బీదబాలికకు విద్య లేకపోవుట వింతగాదు.
ఆచిన్నదానికి తల్లి నూలవడుకుటకును కుట్టుటకును నేర్పినది; తండ్రి
త్రైస్తవమతిధర్మములను బోధించెను. ఆమె న్యభావముచేతనే మంచి
దగుటనుబట్టి బాల్యమునుండియు భగవద్భక్తియు వినియాదిగుణసంప
త్తియు దయార్ద్రచిత్తవృత్తియుఁ గలదయి సదా పాపపడుటయం
దిష్టము గలదయి యుండెను. ఆమె తిసయీదుబాలికలతోడి యాట
పాటలను విడిచి యుపాసనసమయమునందు దేవాలయమునకుఁ బోయి
శ్రద్ధతో ధర్మోపదేశములను వినుచు భక్తిపాఠవశ్యము నొంది
యానందించుచు, పొలములోఁ గలుపుతీయుట వైరుధ్యముట మొద
లగుపనులలో నున్నప్పుడుసహితము తోడ్కివారిచి విడిచి కొందెమునే

పేదో యొక యేకాంతస్థలమునకుఁ బోయి యొంటిగాఁ బ్రార్థనచేసి వచ్చుచు నుండెడిది. ఆమె చదా లజ్జాశీలము భీషణభావయుఁ మిత భాషిణియు నయి యుండెను, ఆమె కొంత పెద్ద దయనతరువాత సహిత మింట గృహకృత్యములను చక్కఁబెట్టుచు బయట గుట్టయులను పశువులను మేపుచు సత్సాహాయము చేసి గుట్టయులను నీళ్ళకుఁ గొని పోవుచు నిరంతరమును పాటు పడుచుండెను. ఆకాలమునందు యుద్ధములమూలమున జనులవిషయమున నడచు చున్న క్రూర్యములను తన దేశమునకును రాజునకును సంభవించిన యన్యాయములను తఱచుగా వినుచు వచ్చుటచేత నామె దుఃస్వప్నండు పరితాపమును దేశాభిమానమును నుదయించినందున నామె స్వదేశోద్ధారకార్థమయి పలుమాఱు దేవునిఁ బ్రార్థించుచు వచ్చెను, ఆచింతయే చిత్తమును విడువక నవాతలించు చుండుటచేత నామె పదుమూడు పదునాలుగు సంవత్సరములపాఱయమప్పుడు దేవదూతలు తన్నావేశించి స్వామ్యదేశమును పునరుద్ధారణము చేయవలసిన దని తన కాజ్ఞాపించిన ట్లామె స్వప్నాది దర్శనములను బొందుచు వచ్చెను. అవి యన్నియు నీశ్వరునియజ్ఞలే యని యాదినైది నిశ్చయముగా నమ్మిన దనుట కలుమాత్రమును సందేహము లేదు.

‘క్రివాంటు’ ‘వెర్నూయ్’ అను స్థలములందు జరిగిన యుద్ధములవలన ఛార్లెస్ యొక్కయాశ పూర్వముగా నిరాశ యయినట్లు కానవచ్చెను. ఆసమయమునందే మనకథానాయిక యయినయీకాపుచిన్నది తనకు దేవతాసాక్షాత్కారము లయినట్లు భావించి యానందింప నారంభించెను. ఒకనాఁ డామె తనతండ్రిపాలములోఁ గూరుచుండి యుండఁగా నెడుట నొక వెలుంగు కానవచ్చి, యందుండి నీవు భక్తురాలవుగాను మంచిదానవుగాను నున్నయెడల దేవుడు నీకు మేలు

చేయు' నని పలికిన ఓళ్ళరీరవా కొక్కటి వినవచ్చెను. ఇంకొకసారి యామె పొలములో పశువులను మేపుచుండఁగా వెనుకటివలెనే వెలుగొకటి కానవచ్చి యందులోనుండి రెండు దివ్యసుందరవిగ్రహములు „నీవింగ్గీ ఘవారిబంధమునుండి విముక్తికలిగించి ప్రాప్తుడేళము నుద్ధరింపవలసివ" దని పలికినట్లు భావగోచరమయ్యెను. ఈ రెండును మూడభక్త్యావేశవివశురాలయిన యాకన్యయొక్క చిత్తభ్రమకైక మూలకములే యుండినవచ్చునుగాని శుద్ధాంతఃకరణమైన యాకన్య కవి సత్యమైనయీశ్వరాదేశములే యయ్యెను. ఈకడపటి దర్శనమువలన హృదయ ముప్పుంగి యప్పుడు ఏరానేకపరవశయయ్యెను. ఆక్షణముననే యామె తా నవివాహిత యయి యావస్థ వము కన్యగానే యుండునట్లును, దేవాధిదేవుఁ డయినయీశ్వరుఁడు దీనాతీతిన యయిన తన కనుగ్రహించినయాజ్ఞను జెల్లించుటకయి తన జీవమును ధారపోయు నట్లును, కృతప్రతిజ్ఞరాలయ్యెను. ఈసంగతి తండ్రికిఁ దెలిసినప్పు డతఁడు తన కూతున కున్నాడము కలిగిన దని భావించి, ఆమెను దండువెంట విడుచుట కంటఁ దన చేతులతో లోతునీటిలో నట్టేట విడిచెద నని పలికెను.

బెడ్ ఫోర్డువ్యభువు బర్గంపుభువుయొక్క సాహాయ్యమును బొంది చాల్లెమ్మను జయించుటకు గొప్పసేనను బంపెను. దానికి శాలిస్వరీవ్యభువు సేనాధిపతిగా నుండెను. అతఁడు చిన్నకోటలను పట్టణములను స్వాధీనము చేసుకొని „అర్జియన్న" అను గొప్పదుర్గమును ముట్టడివేసెను. ఈపట్టణము శత్రువులపా లయినపక్షమున, చాల్లెన్ తన రాజ్యమును విడిచి స్వపక్షజన సహితముగా నడవుల పాలుగావలసిన వాఁడే. ఈపట్టణముయొక్కముట్టడి 1428 వ సంవత్సరము అక్టోబరు నెలలో నారంభమయ్యెను. ఈపట్టణము ముట్టడింపఁ

బడు నని ముందుగానే తెలిసినందున రాజసేనలును పురజనులును దానిని గాపాడుట కయి సర్వసన్నాహములును యుక్తసమయముననే చేసికొని యుద్ధమునకు సుసిద్ధు లయియుండిరి. ముట్టడించిన యింగ్లిషు సైనికు లెంతదైర్యోత్సాహములతోఁ బయిని బడినను ముట్టడింపఁ బడిన రాజభటులను పోరవీరులును నిరుపమాన దేశాభిమానమహితు లయి పాక్షాముల కాశింపక పోరాడి యహితులను బురము చొరసేక దూరమున నిలిపిరి. పురబహిర్దూరమునఁ గలిగిన యాఘోరసమర మునం దింగ్లిషు సేనా నాయకుఁ డగు కాలిన్సర్ప్రభువు నిమాతుఁడు కాఁగా నాతనిస్థానమున సహృదువృథువు సేనాధిపత్యముచు వహించెను.

ఈసమయమునం దామెకుఁ బూర్వరీతినే దేవతాదేశము లగు చునే యుండెను. ఆర్మియన్నపట్టణముయొక్క ముట్టడిని విడిపించుట యొక్కటియు, ఛార్లెస్సును రీమునగరిమునందు పట్టాభిషిక్తునిగాఁ జేయుటయొక్కటియు ఈ రెండును దనకు దేవుఁడు విధించిన యాజ్ఞ లని యామె వృద్ధయథలకమునందు శిలాక్షరముల వలె దృఢముగా నాటుకొని యుండెను. తన కొనఁగబడిన యాశ్వరాదేశమున గూర్చి తల్లిదండ్రులతోఁ జెప్పటవలనఁ బ్రయోజనము లేదని యెఱిగిన దయి , యామె సమీపగ్రామమునందు నివసించియుండెను తన మేనమామ యింటికే బోయి యాతని కడ తన మనస్సును విప్పి తనకు విధింపఁ బడిన కృత్యమునుగూర్చి వివరముగాఁ జెప్పెను. అచిన్నదాని యొక్క నిష్కలంకచరిత్రమును బట్టియు సత్యసంధతను బట్టియు నవ్వాజుడై వభక్తినిబట్టియు నామె మేనమామ యయిన లాక్సార్డు శ్రేణవమునుండియు నామెకు పాక్షాధిక మయినప్పటితోఁ జూచుచుండెను. అందుచేత నాతఁ డామె చెప్పిన దంతయు విశ్వసించి

యామె సౌదేశమును దెలుపుట కయి సమీపపట్టణ మయిన 'వౌకాలియరు' నకుఁ బరిపాలకుఁ డయిన 'హృద్వికోర్ణు' దొరయొద్దకుఁ బోయెను. ఆపరిపాలకుఁ డాతనిమాటలను విని పరిహాసించి "యా పిచ్చిపిల్ల దానిని రెండు చెంపకాయలు వేసి శీఘ్రముగాఁ తల్లిదండ్రుల యొద్దకుఁ బంపివేయుము" అని హితోపదేశము చేసి యాతనిని బంపి వేసెను. విఫలమనోరథుఁ డయి మరలివచ్చి మేనమామ యచ్చట జరగినవృత్తాంతమును జెప్పినను, ఆమె యెంతమాత్రమును నిరుత్సాహురాలు గాక తానే స్వయముగాఁబోయి శాశ్వతకొద్దును దర్శించి మాటాడెద నని వౌకాలియరుపట్టణమునకు వైలుదేఱెను. మేనమామయు నతనివెంటఁ బోయెను. ఆమె యాట్టణమును జేరినతరువాత విచారించి యొక దొడ్డయిల్లాలిగృహమునందుఁ బ్రవేశించి మేనమామ వెంటరా నప్పుడు తా నెక్కడకుఁ బోవలసివచ్చినను నొంటిగా బోవక యాగృహిణిని వెంటఁ గొనిపోవుచు వచ్చెను. ఇచ్చట కీ కాక మఱి యెచ్చటకు బోయినను ప్రతిగ్రామమునందును విశుద్ధచరిత్రురాలైన యొకయుత్తమాంగనను దనకు సహాయురాలినిగాను సంతకురురాలినిగాను జేసికొని యామె వెంట మెలగుచు వచ్చెను. ఈపట్టణము చేరిన తరువాత మొట్టమొదట, నామె కామండలపరిపాలకుని దర్శనము దొరుకుటయే కష్టమయ్యెను. దర్శనములభించిన తరువాత నాతఁ డామె విన్నవమును సావధానముగాఁ జెనియిచ్చి వినుట యంత కంటకును గష్టమయ్యెను. విన్నతరువాత నాతనిని తోడువడునట్లొప్పించుట కష్టములలో నెల్ల నధికకష్ట మయ్యెను. ఆమె నిశ్చలధక్తియు నేకాగ్రచిత్తతయుఁ గపటము లేని నిర్మలవర్తనమును జూచి పట్టణము లోనివా రందఱును నాకన్య నిజముగా నీర్వరసాక్షాత్కారము గలభక్తురాలని నమ్మిరి. వారిలో ముఖ్యముగా ప్రముఖులును

గృహస్థులిద్దఱు తా మామెకు సాయము చేయునట్లు పూనుకొని యాపురపరిపాలకునిచేత రాజున కొకవిజ్ఞాపనపత్రమును వ్రాయించిరి. ఆపరిపాలకుఁ డామెను రాజనొద్దకుఁ బంపుటలో జేసినసాయమంతయు చొక భిక్షము నిచ్చుటలెప్పు వే జేసియు లేదు. ఆమె మేనమామయు నాతనిమిత్రుఁ డొకఁడును ఋణము చేసి యామెకొక శ్వేతాశ్వమును గొనియిచ్చిరి. ఆమెకుఁ దోడుపడిన పురవాస్తవ్యులలో నొకఁ డామె ప్రయాణవ్యయములను భరించెను. తానప్పటినుండిపురుషవస్త్రములను భరించునట్టిశ్వరాజ్ఞ యైన దనిచెప్పి యామె యిట్టివస్త్రములను భరించెను. ఇట్లామె పురుషవేషమును దాల్చి యశ్వారోహణము చేసి యాశ్వరదిహ్మిత మైనధ్వజమును భుజమున ధరించి రాజనందర్శనార్థము బయలు వెడలెను. ఈచరిత్రా రంభమునందు వేయఁబడినది. యీమె యిప్పటిరూపమే.

ఈ పట్టణమునకు వచ్చినప్పటినుండియు తోడుపడుచుండిన యిద్దఱు పెద్దమనుష్యులును మఱినలుగురును నామె కంగరక్షకులుగా నామె వెంట బయలుదేరిరి. చుట్టుప్లట పృథేకము లన్నియు శత్రు మయము లై యహితపక్ష మవలంబించిన వయి యుండినందున శత్రువులచేతిలోఁ జిక్కుదు మన్నభయము చేత వారెప్పుడు సాధ్యమయినంత వఱకు రాజహర్గములను గ్రామములను తొలఁగి, మనుష్యులు సాధారణముగా నడవనివెడ దారులలోను మహారణ్యములలోను బడి పోవలసిగవా రయిరి. ఇట్లు ప్రయాసపడి కొంతదూరము పోయినపిమ్మట లోయరునదిని దాటి రాజున కనుకూలురయి యున్నప్రజలు గలదేశమును బ్రవేశించిరి. ఆప్పు డామె తానార్లియన్ననగరమును విడిపించుటకును ఛార్లెస్సును సింహాసనాసీనునిగాఁ జేయుటకును దేవునిచేఁ బంపఁబడి

నట్లు బహిరంగముగాఁ జెప్ప నారంభించెను. అది మూఢవిశ్వాస మత్యధికముగా నుండినకాల మగుటచేత నాదిన్నది చెప్పెడుకథ యెంత యుక్తముగాను విశ్వాసానర్హముగాను గానఁబడినను సందేహపడక యెల్లవాఁడును దానిని నమ్మి మరచేశమును రక్షించుట కయి దేవునిచేఁ బంపఁబడినదేవదూతి వచ్చుచున్నదని తోచబొడుగు నను గుంపులుగుంపులుగా వచ్చి చూచి సంతోషించు చుండిరి. ఆసతి యమునందు రాజు చినాస్కోటయందండి, శత్రువులు తానున్న దుర్గమును ముట్టసింతు రన్నభీతిచేత నాల్లాయన్ పురరక్షణయత్నమును విడిచిపెట్టి తాను గహనదేశములకుఁ బాఱిపోఁదలఁచెనుగాని కొందఱు దేశాభిమానులప్రోత్సాహముచేతఁ గొంతధైర్యము వహించి యప్పటి కచ్చటనే నిలిచి యుండెను. ఇట్టిస్థితిలో జోన్కన్య చేరువగ్రామమును జేరి తాను వచ్చుచున్నవార్తను ముందుగా రాజునకుఁ జెప్పిపుచ్చెను. ఆమె చినాస్ దుర్గమునకు వచ్చుట కుత్తరువు పొటనే పుట్టెనుగాని యామెకు దర్శనమిచ్చుటమాత్ర మాలోచనలోఁ బడెను. మంత్రుల లోఁ గొందఱ తామెకుఁబ్రదేవతోపాసకురాలైన మాయలమారి యని పలికిరి; కొందఱ తామె చిత్తభ్రామణముగల యున్నాదిని యనిపలికిరి; పలువు రామె యెట్టిదయినను మన కిట్టిసమయమునందు సన్నిధికి వచ్చిన సాహాయ్యమును నిరాకరించుట యవివేకమని పలికిరి. కడపట నామెచు గొన్నిప్రశ్న లడిగి యుత్తరములను బడయుటకయి యొక సభ నియమింపఁబడెను. ఆమెనుబరీక్షించిమానభవారిచ్చిన యభిప్రాయ మామె కనుకూలముగా నుండినందున ధోలాయమానమాననుఁ డయి యుండిన యాచిఱుతరాజు తుద కామెకు దర్శనమిచ్చుట కంగీకరించెను. రాజామెను మోసపుచ్చవలెనన్నయుద్దేశముతో నామె తన దర్శనమునకు వచ్చినప్పుడు తాను సామాన్యవస్త్రులను ధరించుకొని

దిగువను గూర్చుండి యుండి తనమాస్థానములోనిదొరలకు గొప్పవేషములు వేసి వారి నున్నతస్థానములయందుఁ గూర్చుండఁజెట్టి యుండెనట. ఆమె తత్సూర్యము రాజమొగ మెప్పుడును జూచి యెఱుంగనిదైనను వేషమాత్రముచేత భ్రమపడక తిన్నగా రాజుడకే పోయి యాతనికి మ్రొక్కి “ఓ మహాప్రభూ! నీకును నీరాష్ట్రమునకును, సాయము చేయుటకు దేవునిచేతఁ బంపఁబడిన జోనకస్వర్ణము నేను రీహ్యువగరమునందు నీవభిషిక్తుడవగుమని ప్రకటించుటకు నేనాజ్ఞాపింపఁబడినదానను. ఇంగ్లీషువారితోఁ బ్రతిఘటించి యుద్ధము చేయుటకు నేను సంసిద్ధురాలనయి యున్నదానను.” అని భీరస్వరముతోఁ బలికెను ఆమాటలవలన రాజునకును సభ్యులకును వత్సద్యుతప్రమోదములు కలిగెను. ఈయద్యుత మిట్లుండఁగా జనులవిశ్వాసమును బురికొల్పినవంత యప్పు డింకొకటి నడచెను. తనసమీపము నుండి యామె సమచుచుండినప్పుడు సైనికుఁ డొకఁ డామెనుగూర్చి మోటుగా మాటాడఁగా, “ఓయీ! మృత్యువత్సావన్న మయి యుండ నీకింత త్రిశ్శుపాటు తిగునా?” యని యామె వానిని మందలించెను. ఆభటుఁ డాదిశముననే నదని దాటునప్పుడు మునిగిపోయి మరణము నొందెను. ఈదైవఘటననుబట్టి యామె యానాగతము తెలిసినమహాత్మురాలని యెల్లవారికిని సమ్మతము కలిగెను. ఆమె వర్తనమును నిపుణముగా పరిశీలించినకొలదిని భక్త్యుత్సాహముల యందు నిష్కళంకురాలని తేటపడినను యుద్ధతంత్రములయందుఁగాని రాజ్యాంగవ్యవహారములయందుఁగాని విశారదురాలు కాదని ముక్తివర్గమున కభిప్రాయము కలిగెను. అందుచేత ఛార్లెస్ మరల సందేహించోలెదమనన్ముండయి యామెసాహాయ్యము సంగీకరించుటను గూర్చి యాచార్యసభవారికి విజ్ఞాపనమును బాపెను. వారామెజన్మ

స్థలమైనదో మెమిగ్రామమునకు మనుష్యులను బంపి యామె పూర్వ వృత్తయును పూర్ణముగా విమర్శించి యామెచరిత్రము కళంకరహితమయినదని తెలిసికొని రాజావృణ్యకన్యయొక్కతోడ్పాటును నిస్సంకోచముగా సంగీరింపవచ్చునని శ్రీమంతులును బంపిరి. ఈయాలోచనలతోను సందేహములతోను రెండుమానములు గడచినతరువాతఁ దగినయోర్పాటులు చేసి కవచ మొకటియు నొకదేవాలయమునందుఁ జిరకాలమునుండి మూలఁబడి యుండిన విత్తఖడ్గ మొకటియు తదభీష్టానుసారముగా జీనన్యాయుక్తయు తల్లియొక్కయు విగ్రహములు వేయఁబడిన ధవళిధ్వజ మొకటియు రాజామెకిచ్చి యుద్ధయాత్రకనుజ్ఞయిచ్చెను. ఆమెస్వామి మిచ్చును పనునేఁపనవత్సరములు. విశ్వాసార్థులయిన కతిపయవీరభటు లామె కంగరక్షకులుగా నియమింపఁబడిరి. ఆమె యశ్వాహోహణచేసి కవచములు ధరించి వీరభటునివలె బురుషవేషముతో బైలువెడలఁగానే యావఱకు నిరాశులయి పలాయితృలైన సైనికులందఱును నామె కీశ్వరసాహాయ్య మున్నదన్న సంపూర్ణ విశ్వాసముతో ధైర్యోత్సాహము గలవారయి వీరావేశము నొంది మరల నామెచుట్టును జేరసాగిరి. ఇట్లు చేరిన వీరవార మత్స్యల్పకాలములోనే యామెవేలవఱకును బెఱిగెను.

ఈవఱకును సేనానాయకులుగా నుండినవారే యీసేనను నడవవలయునో జోన్కన్యయే నడవవలయునో యని కలంక గలిగి నప్పు డామెయే నడువవలయునని జననంఘము పట్టుపట్టుటచేత లోపల నిష్ఠయు లేనివారయినను సేనాధిపతులు పయి కామెకు లోఁబడి యామె యాజ్ఞానుసారముగా నడవవలసినవారైరి. ఆమె మొట్టమొదటఁ జేసినది తనదండుమెట్టపచ్చిన చెకునడతగలపక్షిఁజుల నందఱిని వెడలఁగొట్టివేసి, సైనికులందఱిని తమదోషములనిశ్చరునికి

నివేదించి యీమింప వేడుకొనునట్లు చేసి యుద్ధమునకు సంసిద్ధులను జేయుట ఆమెబ్లాంస్ పట్టణమును జేరి యక్కడనుండి యార్లియన్ను పురమునకు ముట్టడి వేసియున్న యింగ్లీషు సేనాధిపతులకు దేవుని యాగ్రహమునకు పాత్రులుగాక శీఘ్రముగా పట్టణమును విడిచి తొలగ వలసినదని యాజ్ఞాపించుచు లేఖను బంపెను. ఇంగ్లీషు సేనా నాయకు లామెయొత్తరమును తిరస్కారభావముతోఁ జూచినట్లు నటించిరి. కాని యామె యమానుషశక్తిని గూర్చిన యద్భుతకథ లనే కము లీవఱకే వినియున్నందున నామె యీశ్వరసాక్షాత్కారబలమో యుద్ధదేవతా వశీకరణశక్తియో కలయవిజేయురా లని హృదయము లలో నమ్నియుండిరి. ఆమె యాపట్టణమును జేరునప్పటికి చీకటి పడెను; గాలి ప్రతికూలముగా వీచుచుండెను; వాన జోరునఁ గుఱియు చుండెను. అటువంటి సమయమునందు నదిని దాటుటకు సేనాధి పతు లిష్టము లేనివారుగా నుండిరి. ఆమె సర్వమును ననుకూలముగా నుండునని పలికి పడవలెక్కి తత్పుణ్యమే నదిని దాటుట కాజ్ఞాపించెను. ధ్వజ పటమును జేరఁ బట్టుకొని ముందుగా నామె యొక పడవ లోనికి నుముకఁగానే పంశయింపక యామె మెబజీనే సైనికులెల్ల రును మహోత్సాహముతో పడవలవంక నడచిరి. ఇట్లు పడవలెక్కి యార్లియన్ను పురవాసులనిమిత్తము తెచ్చిన భోజనపదార్థములను గొని నదిని తరించి సైనికు లామె చెప్పినట్లొక్క గడియలో నుర్రీతిముగా నావలియొడ్డును జేరఁగలిగిరి. ఆమె యీప్రకారముగా శత్రు పులకిచిరముల చెంతనుండియే తన సేవలతో నడచి వారిన తిప్పించు కొనిపోయి 1829 వ సంవత్సరము ఏప్రియల్ నెల 29 వ తేది రాత్రి యెల్లవారు నద్భుతవడినట్లుగా నార్లియన్నుపురమునఁ బ్రవేశించెను. ఆమె యట్లు పురప్రవేశము చేయఁగానే రక్షకురాలు వచ్చెనని వర

మానంద భరితులయి పోరులదడు నాబాఁగోపాలము నొండొరులను
వోదించినను నడచి యామెను నందర్పింపవలెనన్న కుతూహలముతో
నామెచుట్టును మూఁగిరి; అప్పటి కర్థరాత్ర మయినను మార్గా
యాసముచేతఁ గడబడలి యున్నను విశ్రాంతి నొందఁ గోరక యామె
కరదీపికలు వెలుగ ముందుగా దేవాలయమునకుఁ బోయి యచ్చట
భక్తిపూర్వకముగా దేవునిఁ బ్రార్థించి కృతజ్ఞతాభివందనములు
సమర్పించి, యటుపిమ్మట నావట్టణములో నత్యంత పుణ్యశీలయని
పఖ్యాతిగన్న యొకయత్తమ గృహిణి గృహమునకుఁ బోయి యామె
యొద్ద శయనించెను.

మఱునాటి ప్రాతఃకాలమునందు నిద్రనుండి లేచినతరువాత
నామె యుద్ధమునకు సంసిద్ధురాలయి బదులు వెడలెనుగాని జాలి
గుండెగలది యగుటచేత నిష్కారణముగా ప్రాణహాని కలుగుట
కిష్టము లేదనియి లోఁబడవలసినదని శత్రుసేనాధిపతి కొకయత్తర
మును వ్రాసియిచ్చి దానికొక బాణాగ్రముఁ గట్టించి వింట సంధించి
శత్రు సేనామధ్యమునఁ బడునట్లు విడిపించెను. అంతేకాక తాను
వంతెనపొడుగునను నడచుచు నుచ్చైస్వనముతో ముట్టడిలివిడిచి
తోఁబోవలసినదని యింగ్లీషు సేనలకు విశఁబనునట్లుగాఁ గేకలువేసె
ను. అయినను శత్రుసేనాధిపతు లిప్పుడును వెనుకటివలెనే యామె
యత్తరములను గాని మాటలనుగాని నరకుచేయుక యవమాన
వాక్యములు పలికి యామెను బరిహసించిరి. పయికి వారెంతవింక
మును జూపినను లోపల వారు భయభ్రాంతులు కాకుండినవారు
కారు. జోనకస్య తనవిజయధ్వజమును బైకెత్తుకొని ధనుర్విముక్త
మైన బాణమువలె సెంటులూపుకోటవైపు శత్రు సైన్యములమీఁదికి
గుఱ్ఱమును దుమికించెను. సైనికులును దైర్యోత్సాహములతోఁ బరు

గిడి వైరివారమును దలపడిరి. మూడుగంటలకాలము ఘోరయుద్ధము జరిగిన తరువాత నింగ్లీషువారు పరాజితులయిరి. జోకాకవ్య దయార్ద్ర హృదయముతో నడ్డునడి కాపాడినవారు నలువది యేబదిమంది కాక కోటలోని యింగ్లీషుసైనికు లందఱును సంహరింపఁ బడిరి. మఱునాఁడు పండుగుదిన ముగటచేత యుద్ధము నిలుపఁబడినందున, జోన్ తన పక్షమువారిలోఁ గలసి యీశ్వరప్రార్థనలతోను భజనలతోను నాఁడు కాలము గడవెను. మఱునాఁటి యుష్కాలమున నెప్పటియట్లు తన జయవతాకతో జయలక్ష్మి సాకారయయినట్లు సేనాముఖము నలుంకిరింపఁగా లూహైర్ మొదలగు ఫ్రెంచి సేనానాయకులు తమసైన్యములతో శత్రువుల కభిముఖముగా నడచిరి. కాఁడు పగలంతయు మహాహవము జరిగి యెక్కడజూచినను జోన్ సేనలకే జయము కలుగుచు రాఁగా సాయంకాల మగునప్పటికి బాస్టిల్ దుర్గమొక్కటి తక్కు శత్రువులకోట లన్నియు ఫ్రెంచివారి యధీనము లయ్యెను. ఆమె యారాత్రి పట్టణమునకుఁ బోయి సుఖనిద్ర పొంది తెల్లవాఱుకామున మరల యుద్ధయాత్రకు వెడలెను. బాస్టిల్ దుర్గమును సాధించుట యసాధ్యము గనుక స్వల్పసైన్యముతో దానిపై వెడలుట కర్తవ్యము కాదని హితము చెప్పి సేనాధిపతు లామెను నిరుత్సాహపఱచినను, ఆమె యణుమాత్రమును వెనుకంజ వేరుక లగలుపట్టి యాకోట సాధించుటకు నిశ్చయించి యాకోటవంక నడిచెను. కోటముం దామె విగ్రహము కంటఁబడఁగానే ఫ్రెంచిసైనికులయొక్క దేహములుప్పొంగి పోయెను; ఇంగ్లీషు సైనికులయొక్క గుండెలుపగిలి పోయెను, అది చదువుకొన్నవానును చదువుకొననివారును గూడ నేకరీతిగా మంత్రములను మహిమలను నమ్మినకాల మగుటచే, నామె తుక్కదేవతల తోడ్పాటు కలదని యింగ్లీషుసేనలలో నెల్లను నమ్మకము

వ్యాపించెను. లగ్గులు పట్టుట కయి స్వయముగానే యామె నిచ్చెన
యొక్క కోటగోడకుఁ దిక్కి బ్రాకుచు మంజున, అప్పుడు శత్రువులచే
విడువఁబడిన బాణముకంటి వచ్చి కంఠమునందు గుచ్చుకొనఁగా నామె
పట్టువదలి జలపూర మయిన క్రింది కందకములో తలక్రిందుగా
కూలెను. ఇంగ్లీషువా రామెను బట్టుకొనుటకుఁ బ్రయత్నించిరి గాని
యంతలో నామె పడుమువారువచ్చి యామెను సురక్షిత మయిన
స్థలమునకుఁ గొనిపోయిరి. గాయముయొక్క బాధచేత నామె కన్నుల
నుండి కొంచెము నీరు కాఁతెను గాని యామె వెంటచే ధైర్యమవలం
బించి తనచేతులతోనే బాణము నూడఁ బెట్టికొని కట్టుకట్టించుకొని
మరలరణరంగమునఁ బ్రవేశించెను. తాను గాయపడుదు నని యామె
యానఱకే చెప్పియుండి నందున సైన్యములో నిందుమూలమునఁ
గొందలపాటు పుట్టలేదు. ఆమె యాకస్మికముగా మరల సమరతల
మునఁ బొడచూపఁగానే ఘోరినైన నికులయంతరంగములదృశ్యప్రమో
దరసతరంగితములయి ద్విగ్రహితోత్సాహవంతము లయ్యెను. తాము
కోటగోడనుండి కూలఁద్రోయుటచే నరచచ్చిన దనుకొన్న కన్ను
లయెదుట మరలఁబ్రత్యక్షము కాఁగానే యింగ్లీషు సైనికులస్వాంత
ములు భయభ్రాంతములయి దిగఁజేరితనిరుత్సాహవంతము లయ్యెను.
భయజ్వరావేశవివశు లైనయీసైనికులు కొందఱు మృత్యువు తమ
మొగములవ్రేలఁగా వివర్ణులయి ప్రతిపక్షులపక్షమున దేవత లాయు
ధపాణు లయినిలిచి తమసేనలను తుత్తుచురుగా నఱకుమఁ దమ
మోగఁ గనఁబడు చున్న వారని సంధి యెత్తినవారి వలఁ బ్రల
పించుచుఁ గాలుసేతు లాడక వెట్టిచూపులు చూచుచు తడఁబడఁ
జొచ్చిరి. ఆసంక్షోభమును జూచి యింగ్లీషు సేనానాయకుఁ డగుగ్లాన్సు
డలు తనసేనతో నెల్ల శూరాగ్రోనరు లనఁదగినవీరభటులను వెంటఁ

గొని కోటలోపలఁ బ్రవేశించి పోరాడవలె నన్నదీతితో వింతెనఁ
ఘోడినుండి కోటగవనివంకఁ బోవుచుండఁగా, జోనకస్య యాతనిని
తారసించి యింతట నున్నను లోబడవలసిన దని యాజ్ఞాపించెను.
అతఁ డామె మాటలను లక్ష్యముచేయక ముందువంక నడచుచుండఁగా,
ఘ్రాంచివారు వేసినఫిరంగిగూ డొకటి తాఁకి వంతెన విడిగి దానితో
సేనాధిపతియు వీరభటులును నదిలోఁ గూలి సౌఖ్యతమరణము
నొందిరి. ఇంతటితోనంపూర్ణవిజయము ప్రాదివారికిఁ గలిగెను. హత
శేషు లెదిరింపవలసినను బ్రయత్నింపక కాలుచేతులు కట్టి యొప్పింపఁ
బడినవారి వలె ఘ్రాంచి సైనికులకు దాసులయి చోఁబడిరి. ఈ
మూడుదినములయుద్ధములోను నింగ్లీషుసైనికులు దాదాపుగా నేడిని
మిడవేలు మృతినొందిరి. ఇట్లు నిరుపమానవిజయశోభిత యుద్ధ
యామె స్వస్వయంతోఁ బురప్రవేశము సేయునప్పుడు పౌరుల జను
జయనివాడములు మిన్ను ముట్టెను; ప్రతిదేవాలయమునందును విజయ
సూచకము లయినజయాఘంటలు మోగెను. ఆమె యిట్లు ప్రజల
సాధువాదములతో దేవాలయమునకుఁ జరి సవినయముగా దేవునిఁ
బ్రార్థించి క్షితజ్ఞతాపూర్వకవందనశతము లర్పించెను. ఇప్పటికి జోన్
చేసిన మొదటిప్రతిజ్ఞ నెఱవేఱినది. ఈశ్వరునియెడల నవ్యాజభక్తి
విశ్వాసములు గలయొకప్రాణి లోకములో నెంతటి యద్భుతకార్య
ములను నిర్వహింపఁగలుగునో దీనివలనఁ దేటపడెను గదా! ఈవిజయ
దినము మొదలుకొని జను లీమారు “ఆర్మియమ్మన్స్” యని పిలువఁ
జొచ్చిరి.

జోనకస్య యార్మియమ్మ సగరముయొక్క ముట్టడిని విడిపించిన
మఱునాడే తన ప్రతిజ్ఞాశేషమును సరవేర్చుట కయి బైలుదేఱఁ
బ్రయత్నముచేయ నారంభించెను. రీమునగరమునందు ఛార్లెసును

జులై ౧౯౧౪.

పట్టాభిషిక్తుసిగాఁ జేయువఱకును తన క్షత్వకఁ డీచ్చినయాజ్ఞను తాను చెల్లించి నట్లు కాదని యామె దృఢముగా నమ్మియుండెను. అందు చేతఁ దనకుఁ గలిగిన గలుపున కుబ్బకయు దారి బడలికను గణన చేయకయు మెయినెల ఏదవ లేదినే యామె యార్లెన్నునగరమునువిడిచి ప్లాంట్ పట్టణమును, జేరెను అక్కడనుండి యామె యెంతసేనముగాఁ బ్రార్థించుచు శిశుల సంపదను ఛార్లెన్ను త్రోవపొడుగునను బహు నలము లింగ్లీషుసేనలచే నాక్రమించఁబడినందున తానున్నతాపు కడలి శిశువునగరమునకు వెడఁపఁపాపఁసింపకుండెను. అది యట్లుండ నిచ్చట

నార్తియన్యునగరములోని సేనాధిపతులు తాముకూడఁ గొన్ని విజయములనొంది పేరు పడవలయు నని యింగ్లీషు సేనాధిపతి యైన సపోకు పృథువుచే రక్షింపఁబడుచుండిన జాగ్గోదుర్గమును సాధించుటకయి సేనలతో వెడలి బహుదివములు పోరాడియు నేడుయు చేతులేకపోయిరి. ఈవార్త తెలియఁగానే జోకోకన్య వారి సాయము నిమిత్తమయి వచ్చెను. ఆమె రాకవలన ఫ్రెంచిసేనలలో నుత్సాహ మపరిమితము కాఁగా నవలీలగా విజయము కలిగెను. అక్కిడ జరిగిన ఘోరయుద్ధమునందు సపోకుపృథువు పట్టుకోఁబడి కారాబద్ధుఁడుగాఁ జేయఁబడెను. ఇట్లు జాగ్గోదుర్గము లోఁబడఁగానే యితరదుర్గములను రక్షించుచున్న యింగ్లీషు సైనికులు శత్రువుల నెదిరించుటకై నఁ బ్రయత్నింపక యింతవఱకును మహాధైర్యశాలియని పగ్గిదిగన్న టాలూటనుతమసేనానాయకునితోఁ గలిసి పలాయితులయిరి. పాటోయను గ్రామమువద్ద జరిగినమహాయుద్ధములో స్కేల్సు పృథువు, హంగరుపోర్డ్ పృథువు, టాలూటు మొదలైన పగ్గిదిధులయిన యింగ్లీషు సేనానాయకులు జోన్నకన్యకు లోఁబడిరి. దైవమాయ యేమోగాని యాయుద్ధమునం దింగ్లీషు సైనికులు రెండు మూడువేలమంది చంపఁబడినను ఫ్రెంచిసేనలో నొక్కడే హతుఁడయ్యె నట! జయము సంపూర్ణము కాఁగానే జోకోకన్య తన సైనికులను వారింది వృధాసంహారమును మాన్పి గాయపడినవారి గాయములకు చికిత్సలు చేయుచు, ప్రాణోత్క్రమణదశయం దున్నవారి కీక్వరభక్తినిగఱపి చిత్తశాంతిని గలిగించుచు, నుత్సాహముతోఁ బనిచేయఁజొచ్చెను. తరువాత నామె సల్లేయను స్థలమునం దున్నరాజును గలిసికొని యానూతన విజయవార్తను స్వయముగాఁ దెలిపి, పట్టాభిషేకార్థము తత్తణమే జైలువెడలునట్లు రాజును బురికొల్పెను.

ఛార్లెస్సు మనస్సులో భయము విడువనివాడయినను, ఆమెకు మాటు
 మాట చెప్పలేక తన పురమువద్ద పదిపండ్లొండువేల నేనలను గూర్చు
 కొని యామెకంట రీమ్మునగరమునకుఁ బోవఁ బ్రయాణ మయ్యెను.
 అతఁడు జోకోకన్యయొక్క యమూల్యసాహాయ్యముచేత తోవసాడు
 గునను నున్న ట్రాయిస్ మొదలయిన పట్టణముల ననాయాసముగా
 స్వాధీనము చేసికొనుచుఁ బోయి జూలయి నెల 16 వ తేది సాయం
 కాలము జోకోకన్య యశ్వారూఢయై తనవృత్తము జనఁగా నుర
 స్త్రీతముగా రీమ్మునగరమునకుఁ బ్రవేశించెను. ఆమెకునాఁడే రాజు
 యొక్క పట్టాభిషేక మహోత్సవము మహావైభవముతో నడచెను.
 పవిత్రమైన యీసంస్కారము జరగుచున్నంతవఱకును జోకోకన్య తన
 భవజపటమును తేతఁబట్టుకొని రాజప్రక్కను వేదికపై నిలువఁబడి
 యుండెను. ఈపై దిక్కుగర్భ ముగియఁగానే యాకన్య దేహము పులికింప
 కన్నుల నానందబొప్పములు గాఱ విషయముతో రాజసాక్షముల
 మీఁదఁ బడి "ఓమహారాజా! అర్చియన్న నగరముయొక్క ముట్టడి
 విడుటయు మీరిక్కడ పట్టాభిషిక్తులగుటయు నామూలమున జరగ
 వలెనని యుద్దేశించిన భగవత్సంకల్పము నెఱవేటి నేను ధన్యురాల
 నైతిని. " అని విన్నవించెను. ఈశ్వరుడు తనకు నియమించిన యాజ్ఞ
 పూర్ణముగా నెఱవేఱినందునఁ దా నిఁకఁ దనయూరికిఁ బోయి బొందె
 యట్ల యుండటకయి యామె యభిలషించెను. ఆమె యుక్కడనున్న
 సమయములో నామె తండ్రియొ మేనమామయు నచ్చటికి వచ్చిరి.
 వారిని జూడఁగానే వ్యగ్రామమునకుఁ బోవలె నన్నయభిలాషయు
 మతంత హెచ్చఁగా వారివెంట జొరమెమిగ్రామమునకుఁ బోవ
 ననుజ్ఞ య్యవలసినదని యామె రాజును బ్రార్థించెను. అయినను
 రాజువలెనఁగ నెఱవలెనన్న యాశతో నామె

పోక కనుమరిపక పోయెను. అందుచేత లోపల దన కెంతయిష్టము లేకపోయినను, ఈశ్వరుడు తన్ను జేయుమన్న పని యంతే యని నమ్మినదైనను, రాజాజ్ఞ మల్లంఘింప జాలక యందు నిలువవలసిన దయ్యెను. రాజు మూడుదినములు రీఘునగరమునం దుండి యచ్చట నుండి జోన్ కన్య పెటరాగా నైదుక్రోసులదూరములోనున్న యొక పుణ్యస్థలమునకు తనకృతజ్ఞతను దెలిపి యీశ్వరునికి వందనములు నమర్పించుటకయి పోయెను. అతఁ డచ్చట నున్నప్పుడు జోన్ కన్యను విలిచి కావలసినవరములను గోరుమని ప్రార్థించెను. ఆమె తన గౌరవము నిమిత్తమయి యియ్యఁ దలచిన బిరుదులను బహుచూనములను సమస్తమును నిరాకరించి తన గ్రామమువారి కప్పటినుండి పన్నులు లేకుండి ననుగ్రహింపవలసిన దని వేఁడెను. ఆమె కోరిక ట్లప్పు డనుగ్రహింపఁబడిన రాజశాసనము తరువాత నన్నూరు సంవత్సరములవఱకు నవిచ్ఛిన్నముగాఁ జెల్లెను.

రాజు ట్లు విజయ యాత్రలు చేయుచు ప్రాస్తుదేశమునకు రాజధానియైన పారీచు నగరమును సమీపించెను. జోన్ యుద్ధముల యందు మునుపటివలెనే దైర్యసాహసములను సహనమును గనఁ బఱచు చుండినను, తా నీశ్వరాజ్ఞాన సారముగా వర్తించుచున్నదాన నని భావించినదయి యప్పటి యుత్సాహమును మాత్రము లేనిదయి యుండినను. రాజు పెంటు డెనిస్ దుర్గమునుండి తన పూర్వరాజధానిని పూచెను. రాజాదుర్గముచు విడిచి కదల నొల్లకున్నను జోన్ కన్య సేనలను నడుపుకొనిపోయి మొదటియగడితను దాటెను. అప్పు డాపట్టణము నింగ్లీషుసేనాధిపతులును బర్గండ్ ప్రభువును పడివేల సేనలతోఁ గాచాడు చుండిరి. ఆమె యగడితను దాటి కొంతదూరము సాగ

గానే ముందు జలపూర్ణమును దుస్తరమైన మహాపరిభ్రమణి యింకొకటి కానవచ్చెను. ఆమె యక్కడనుండి పూర్వరీతినే పట్టణమును ఘ్రాంచి రాజు సభివము చేసి లోబడవలసివ దని యింగ్లీషు సేనాధిపతుల కాజ్ఞాపించినను, వా రామాటలను ఎరకుసేతుక గేలి నేయుచు శరవర్షమును గురిపింప నారంభించిరి. అక్కడనుండి వెనుక మరల వలసిన దని ఘ్రాంచి పైనికు లామెను పార్శ్వించిరి గాని యామె వెనుకంబ వేసినదికాదు. ఆమెకాలి కొక గొప్పగామును తగిలినను బాధ దుస్సహముగా నుండినను కాలుగడలుపక యొకటిబృచాటున నిలుచుండి నేనలను ముందుకు నడవ నుత్సాహపఱుచుచుండెను. చీకటి పడినతరువాత ఘ్రాంచిసేనానాయకుఁ డామెవద్దకు వచ్చి యామెను వెనుకకుఁ బంపివేసెను. ఈయపజయమువలన హృదయము చెదరిన దయి యామె తానిప్పు డీశ్వరాజ్ఞకు విరుద్ధముగా నడుచుచున్నందున ముందుగా దేవుఁడు తన యీయాపద్రావమున హితోపదేశము చేయుచున్నాఁడని తలచి యొక ముందు యుద్ధ సంబంధమును నడలుకొన నిశ్చయించుకొనెను. ఆమె రాజునన్నిధినుండి తొలఁగి వ్యగ్రామమునకుఁ బోవఁ దలఁచెనుగాని రాజును తదాస్థానమునందలి ప్రముఖులును సన్నుతింపక యుండే కొంతకాల ముండునట్లు బహువిధములఁ బార్శ్వించి యొడఁబఱిచిరి. అంతట రాజుక్కడనుండి వెనుక మరలి బోర్లైవట్టణమునందు శీతకాలము గడచునఱుకును నిలిచెను. ఇక్కడ నున్నకాలములో రా జామెకు ప్రభిష్టపట్టమును నామెకుటుంబమునకంతకు ప్రభుపట్టమును నొసఁగి గౌరవించెను. ఇట్లెన్నిగౌరవములు వచ్చినను జోన్ తనపూర్వవేషమును మార్చుకొనక, శుద్ధహృదయ యై తనకాలము నీశ్వర సేవయందుఁ గడపు చుండెను.

ఇంగ్లీషు సేనలును బర్మాండ్రప్రభువు సేనలును వచ్చి ఫ్రెంచివారి
దైన కాంపేనుదుర్గమును ముట్టడించిరి. ఆపట్టణమును విడిపించుట
కయి కొంత సేనతోఁ బోయి జోనోకన్య శత్రువులను తలపడెను. ఆమె
యుద్ధమునం దనన్యసాధారణశౌర్యమును గనఁబఱచి పోరాడినను
కడపట శత్రువులచేఁ బట్టువడి కారాబద్ధురాలుగాఁ జేయఁబడెను.
ఆమెపాటును జూచి తమప్రాణములైన నిచ్చి యాధీరురాలిని విడి
పించవలసిన ఫ్రెంచిపైనికులు పౌరుషమును విడనాడి స్వప్రాణరక్ష
కార్థము పాఱిపోయిరి. అప్పు డింగ్లీషు సేనలలో ఫ్రెంచిరాజ్యదుంతయు
దశమకు లోఁబడినంత సంతోషము కలిగెను. ఆమె వచ్చునంతవఱకును
తా మెక్కడఁ జూచినను జయము పొందుచుంటి మనియు, తమ
యావదలకెల్ల నామెయే మూలమనియు, ఆమె దయ్యములసాహాయ్యమునఁ దమ్ము పరాజితులను జేయుచువచ్చిన దనియు, ఆమెను
మరల ప్రాణములతో విడిచినపక్షమున తమముప్పు నీశ్వరు మనియు,
ఇంగ్లీషువారు నమ్మి యామెయెడల నత్యంతకోర్కొధులయి యుండిరి.
అందుచేత నొకశ్రీ యామె ముచ్చితైస్తవభక్తురాలనియు నీశ్వర
ప్రసాదము గలదనియు చెప్పినంతమాత్రమున పారీసునగరమునం
దాశ్రీని బ్రతికి యుండఁగా బట్టలకు నిప్పంటించి కాల్చి చంపిరి.

ఆఱుమాసములు పోలవాయం దున్నతరువాత జోనోకన్య
నాకాలమునం దింగ్లీషురా జయిన హెన్రీ యున్నటువంటి రుయాన్
పట్టణమునకుఁ గొనిపోయిరి యుద్ధమునందుఁ బట్టువడిన శత్రువీరుల
నాదరముతోఁ జూడట యారాదనమునను, ఇంగ్లీషువారు యుద్ధ
ధర్మములను పాటించక నీతిమాలినవారయి జోనోకన్యయెడల మిక్కిలి
కూర్మముగాఁ బ్రవర్తించిరి; ఈమెకాళ్ళకు సంకెలలు వేసి పగలెల్లను
బంధించి యుంచుచు వచ్చిరి; రాత్రులు మొలకు బలమైనయినుప

గొలునును జట్టి కట్టి కదలమెడల నవకాశము లేకుండఁ జేయుదు వచ్చిరి. వారామిప్రాణముల నేలాగుననైన నీయ నిశ్చయించు కొన్నందున, దయ్యములను వశపఱచుకొని యీశ్వరద్రోహిణియై నన్నమహాదోషము నామెయం దాలోపించి విచారణపొంది మామెను మలాచార్యులయధికారమున కొప్పగించిరి. తాకికవ్యవహారానుసార ముగా విమర్శించెడుపక్షమున నామెయం దాలోపింపఁ దగిననేర మేనియు లేదు. వారు చేయఁదగిన దంతయుఁ గొంత విడుదలసామును స్వీకరించియో శత్రువులచేఁ బట్టుపడిన తనువారికి పరివర్తనముగానో యామెను విడువవలయునని తప్పు నేతేదియు నుండదు. ఈవిమర్శ పయికి న్యాయముగాఁ గనఁబడుట కియి పన్నివంత్త్రమేగాని న్యాయాధికారులుగా నిర్ణయింపఁబడిన యాచార్యపీఠమువా రావఱకే యామెకు ప్రాణాంతదండనమును విధింప నిశ్చయించుకొని యుండిరి.

ఆమె నావఱకు రిహస్యముగ పదు నేనుమాటులు వినుల్పించినను, బహిరంగముగా విచారణ చేయుట కయి 1481 వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి నెల 21 వ తేదిన ధర్మాధికారులవద్దకుఁ దెచ్చి నిలిపిరి. ఆమె పక్షమున వాదించుట కయి న్యాయవాదుల నెవ్వరి నంగీకరింప లేదు. ఆమె కప్పు దున్నబలమంతయు తాను నిర్దోషురాలనని దృఢముగా నమ్మి యుండుటచేఁ గలిగిన ధైర్యబలమును పరమేశ్వరభక్తుబలమును. ఈరెండుబలములును గలిగి యుండుటచేత ననుమాత్రమును జంకిక విపక్షులముందు నిశ్చలురాలయి నిలిచి యుండెను. వక్రస్వభావులైన యాధర్మాధికారు లామె నేమాయోపాయముచేత నైనను వంచించి ప్రశ్నలు వేసి పడఁదోసి దోషురాలనిపింపవలెనని కుతంత్రములుపన్ని కుయుక్తులు చూపి యేమేమో ప్రశ్నలు వేసిరిగాని యామె చెప్పిన యుత్తరములలో జేరివలకను నామెయందు దోషాలోపణము

చేయటకవకాశము దొరకలేదు. నీవు పురుషవేషము నేలవేసితివని వారడిగినప్పుడామె యీశ్వరాజ్ఞానుసారముగా వేసితివని యుత్తరమిచ్చెను. ఆమె యీశ్వరదోహిణియని సిద్ధాంతము చేయుటకై యాయుకమే ప్రబలమయినట్లు వివేకహీనులైన యాచార్యుల దృష్టి కప్పడు కనుపట్టెను. విచారణచయమునం దామెవర్తనమును జూచుచుండిన యొకయింగ్లీషువాడు “యాయుత్తమకన్య యింగ్లీషుజాతి దమ్మెనా యెంతటి శ్లాఘార్హురాలుగా నుండును!” అని పలుకుచు నాశ్చర్యపడెను. అప్పుడామె ధర్మాధికారుల యామెకు దయ్యాలమారితనము నారోపించుచు పండ్లండు నేరములు మోపి పారీసునగరవిద్యాగురువీరమువారు వారితీర్పును స్థిరపఱిచిరి. ఆమె చెరసాలయం దుంచఁబడిన తరువాత సంవత్సరమున కనఁగా 1881వ సంవత్సరము మెయిన్లె 24వ తేదీన మతాచార్యుల యామె యవరాధినిగా నిర్ధారణయు చేయఁబడె నని బహిరంగముగాఁ దెలిపిరి. తరువాత వారముదినముల కొక మతాచార్యుడు ధర్మాధికారులచే నియమింపఁబడి యామె యున్న కారాగృహమునకుఁ బోయి యుండినముననే యామె గుమాస్తాపురియందలి యంగళ్ళవాడవద్ద తగులఁబెట్టఁబడు నట్లు తీర్పుచేయఁబడె నని చెప్పెను. తనకు విధింపఁబడిన యాక్రూరమరణదండనవార్తను వినఁగానే ధైర్యమును గోలుపోయి యామె దీనముగా విసిరి చెనుగాని శీఘ్రముగానే మరల ధైర్యమవలంబించి శాంతదిత్త యయ్యెను. ఆయుధపాణలయినయెనిమిదివందల యింగ్లీషుభటు లామెకు కాచి రాఁగా నామె వధ్యస్థానమునకుఁ గొని పోఁబడెను. ఆమె తోవపొడుగునను తనయాత్మ నీశ్వరసమర్పణయు చేయుచు భక్తిపూర్వకముగా నొనర్చిన విష్కళంకప్రార్థనలను విని చూడవచ్చినవారనేకులు కంట తడిపెట్టి యేడువసాగిరి; ఆమె కితిగ

కలిగిండుటలో నహాకారు లయి యామె చావును జూచి సంతోషింప
వలె నని బయలుదేరినవారు సహిత మనేకులు గుండెలు పగిలి పడి
దారినుండి వెనుకకు మరలిపోయిరి. ఆమె వధ్యస్థానమునకుఁ గొనిపోఁ
బడునప్పటికే విద్యయు లయినమతాచార్యు లక్కడ కాష్ఠములను
పేర్చింది చితి నమర్చి తమక్రూరకీరాతకృత్యమును నెఱపుటకు సంసిద్ధు
లయి తమ ద్వేషాగ్నికి బలిపెట్టఁ దలచిన యార్దిరోషురాలి రాకను
నేది యుండిరి. దుఃఖకర మయిన తరువాతి క్రూరహింసాకర్మమును
వెంది చెప్పట యుచితము కాదు. ఆమె చితివయి కెక్కి, వెనుక
వయిచున పాతిపెట్టఁబడిన నిలువుగుండ కంటఁగట్టఁబడి నిలిచి, విన్నప
మయినకంఠస్వరముతో తనదోషములను మన్నింప నీశ్వరునిసార్థింపి,
తనయెడల నపరాధు లయినవారి నందఱిని క్షమింప భగవంతుని
వేడి, యీశ్వరేచ్ఛ నెఱవేఱును గాక యని పలికి యూరకుండెను.
ఆమాటలు చెవినిఁ బడఁగానే యామె నపహసించ నిశ్చయించుకొని
వచ్చినవారు సహిత మనేకులు కన్నులనీరుకార రోదనము చేయఁ
జొచ్చిరి; ఆమె క్రూరవధను గన్నులారఁ జూచి సంతోషింపవలె నని
వచ్చియున్న తాననముల నలంకరించియున్న దయాశూన్య లయిన
మతాచార్యు లనేకు లచ్చట నిలువలేక బలివేదికను దిగి వెడలిపోయి
రఁట! మతపితాచావేశపరవశు లయి దయాధర్మదూరు లయియుండు
మతాచార్యకీరాతులను మిదువృత్త్యక్షరాక్షసులులోకములో వేఱొక
రుండఁజాలరు గదా! కాష్ఠమునకు నిప్పంటించఁబడిన యల్పకాలము
లోనే త్రేతాగ్నుని చెప్పఁదగిన విరోధు లగు నింగ్లిషువారి క్రోధా
గ్నికిని మతాచార్యుల ద్వేషాగ్నికిని పృథ్వీతల మయిన కాష్ఠాగ్నికిని
నిర్గుల చరిత యయినయూసాఫ్విమణియొక్క యనిత్యదేహ మాహుతి
యయ్యెను. ఈక్రూరహత్య ముగియునప్పటికెల్ల నెల్లవారి మనస్సుల

లోను తాము దేవదూతను నిష్కారిణముగాఁ జంపి సావము కట్టు కొంటిమిన్న విచారము కలిగెను. కొందఱ తామెదేహము దహింపఁ బడుటకు మాటుగా తమదేహములు దహింపఁబడిన మెలుగినుండునని తలఁచిరి. మూఢవిశ్వాసములును - మతోన్మాదమును మనుష్యుల మానుషత్వమును రూపుమాపి వారిచే నెటువంటి కూర్కకృత్యము లనుజేయింపజాలవు? అటువంటి మమానుషశౌర్యమే యీకాలము నండుఁ జూపఁబడినవత్తమున శత్రువులు నహిత మామెరు శ్లాఘించి పూజించి యుందురుగదా! ఈనరహత్య కొడిగట్టిన స్వదేశీయులైన మతాచార్యులకును పరదేశీయులైనయింగ్లీషు వారికిని నిది తీరనియప కీర్తిగా నున్నది. పాపకార్య మెప్పుడును జయప్రదముకాదు. స్వప్రయోజనార్థముగాఁ దమవత్తము చేరినబర్లండీప్రభు వెనుక తిరుగుట చేతను క్షంతవ్యముగాని యీకూర్కహత్యవలనఁ గలిగినహాద్యక్షము చేతను కృమకృమముగా నింగ్లీషువారు ఫ్రాన్సుదేశములోని తమ రాజ్యము నంతను నల్పవశిష్టముగాఁ గోలుపోయి స్వదేశమునకు మరల వలసినవారయిరి. ఆకవ్యకామణివలనఁ దా నంతమహోపకారము నొందియుఁ దనయువకత్రి తన నిమిత్త మయి శత్రువులపాలయి సంవత్సరకాలము చెఱసాలయందుండినప్పు డామెను విడిపిండుట కయి ప్రయత్నింపక యుపేక్షించిన ఛార్లెస్ రాజును మిత్రద్రోహియు మహాపాపియు నని చెప్పవచ్చును. ఇట్లు ఛార్లెస్ రాజ్యలాభమును బొంది చిరకాలము పాలనము చేసినవాఁ డయ్యును మనశ్శాంతి లేక తుదకుఁ దనకొడుకే తనకు విషముపెట్టి నన్నభీతిచేత నాహారమును విసర్జించి పన్నె ఐడి కృతఘ్నున కర్హ మయినయపాత్రవుచావే చచ్చెను. విమర్శయని పేరుపెట్టి న్యాయాధికారుల మని ధర్మస్థానమునఁ గూరుచుండి యన్యాయముగా నిరపరాధినికి మరణదండనము విధించిన

పాపము మనస్సులను బాధించఁగా మతాచార్యవంఢుమువారు 1456 వ సంవత్సరమున మరల రీఘునగరమునందుఁ గూడి పునర్విమర్శచేసి వెనుకటితీర్పును త్రిప్పివేసి జోన్ నిరపరాధిని యని తీర్పు చెప్పిరి. దొంగలు పడినయాటలెలలకు కుక్క మొఱిగిన దన్నట్లు నిర్దోషిణి చంపఁబడిన యిరువది యైదు సంవత్సరములకు గురువీరమువారు చేసిన తీర్పు నెంతని సెచ్చుకోవచ్చును! ఈసాధ్యయొక్క యత్యద్భుతకార్యములను వర్ణించుచుఁ దరువాత కవులు బ్రబంధములను జేసిరి; విద్వద్దాయకులు నాటకములను గీతములను రచించి యాడి పాడిరి; దేశమందంతటను బహుస్థలములయందు దామెకు ప్రియలును ప్రభువులును ప్రతి రూపములను నిలిపిరి. రుయాన్ పురమునందు దామె యగ్నిలో నాహుతి చేయఁబడిన వేదికయందు సుందర మయినమందిరము కట్టఁబడి యామె గుణవర్ణనము శిలాక్షరములుగా నిగనిగలాడు పాలరాయి వయిని చిత్రింపఁబడెను.

Mrs. ELIZABETH FRY.

ఎలిజబెత్ ఫ్రైడోరసాని.

ఫ్రైడోరసాని 1780 వ సంవత్సరము మొయినెల 21 వ తేదీని ఇంగ్లండుదేశమునందు జనన మొందెను. ఆమెతండ్రిపేరు జాన్ గర్మీ; తల్లిపేరు కేథరైన్ బెల్. ఆమెతల్లిదండ్రు లిరువురును ధనసంపన్నములయి నుప్రసిద్ధములయినవంశములయందు జనియించినవారు. తండ్రి మహాధనసంపన్నుడు; తల్లి విద్యారూపగుణసంపన్నురాలు. ఎలిజబెత్ తనునది పవిత్రముతో జననీజనకు లీమెకు బెట్టినకన్యకానామము; ఫ్రైయనునది వివాహబంధమువలనఁ గలిగిననామము. తల్లిదండ్రులకుఁ గలిగిన పండ్రిండుగురుబిడ్డలలో నీమె మూడవది ఈమెకు తోడఁబుట్టినవాండ్రు నలుగురును తోడఁబుట్టినపడుచు లేకుదురును నుండిరి. బాల్యమునం దీమె చుటుకుదనమును సూక్ష్మబుద్ధియుఁ గలదియే యైనను విద్యయం దంతగా శ్రద్ధవహించి పేరుపొందినది కాదు. శైశవమునం దీమె పుష్పములయందును సృష్టివైచిత్ర్యములయందును ప్రీతికలదయి, తల్లివెంట నుద్యానవనమునందుఁ దిరుగు

నప్పుడు వృక్షాంతాదులయొక్కయు వృష్పవల్లవాదులయొక్కయు
సాందర్యమున కాశ్చర్యపడుచు జెందమునం దానందించు చుండెను.
ఉత్తమశ్రీచరిత్రము గలదియు విద్యావతియు నై నతల్లియొక్కనుగుణ
సంపదనబట్టి యీచిన్నది దయాద్యహృదయము బీదలయొక్కయు
వ్యాధిగ్రస్తులయొక్కయు నిండ్లకుఁ బోయి యుపచారములచేతను
మంచిమాటలచేతను వారి నాదరించుచు వచ్చెను. ఉగ్రపాలనాటి
నుండియు పరోపకారచింతను గఱపిన యాయుత్తమమాతను గోలు
పోవలసినదురవస్థ వంజెండేడ్లయ్యాడుననే యీబాలికకు సంభ
వించెను. ఇట్లు 1792 వ సంవత్సరమునందు మాతృమరణదుఃఖము
సంభవించునప్పటికి తల్లికడుపునఁ బుట్టినవంజెండుగురిలో నగ్రసంతా
నమునకు పడునేడేడ్లప్రాయమును కనిష్ఠసంతానమునకు రెండేడ్ల
య్యాడును నుండెను. ఈమెతండ్రి తనబిడ్డలు మంచివాగును నమర్థు
లును గావలె నన్నయభిలాషతో వారికి విద్యాబుద్ధులు నేర్పించుట
యం దత్యంతశ్రద్ధ వహించు చుండెను. ఈమె చిత్రలేఖనమునందును
సంగీతమునందును నాట్యమునందును మహాసమర్థురాలయ్యెను.
ఈమెకంఠస్వరము కిన్నరస్వరమువలె సత్యతమధుర మై వినువారి
వీనులకు విందు గొలుపుచుండెను. అశ్వారోహణమునందునహిత
మీమెకు నిరుపమాన మైచప్రవీణత కలిగి యుండెను. ఈమె తన
యొక్క లిద్దఱితలె సంతచక్కనిది కాకపోయినను, పలుచని పొడవైన
శరీరమును పట్టువలె మృదువైనదీర్ఘ శిరోజములును కలకలలాడెడు
నవ్వుమొగమును గలదై మొత్తముమీఁద రూపవతి యనఁదగినదిగా కే
యుండెను. ఈమె బాల్యావస్థలో తాను పట్టినపట్టెకాని యితరులు
చెప్పినమాట వివకుండెడుస్వభావము కలదిగా నుండి నటించి పెంకెవ
ట్టని యాకాలములో నెల్లవాకులు భావించి గర్వించిన యాగుణమే

పెద్ద పెరిగినతరువాత సత్కార్యాచరణమునందలి నిర్మిరోధ మైనపూని కగా మాటి యీమె కమూల్యగుణాలంకార మయి యెల్ల వారలక్షణు నకును యోగ్య మయ్యెను. పదునాఱునంవత్సరములపాఠమువప్ప డీమెకు వచ్చిన యొకగొప్పవ్యాధివలననే యీమెను పరార్థపరత్వ మధిక మయినను, 1798 వ సంవత్సరారంభమున వినఁదటస్థించిన యొకమరిగుఱపుయొక్క ధర్మోపన్యాసమువలన నీమె పునఃస్పృష్టి యైవట్లు పూర్ణముగా మాటిపోయెను. పదునేడేండ్లప్రాయమునం దుండినయామె యప్పుడు తనగ్రామములోని బీదబిడ్డల విద్యాభివృద్ధి నిమిత్తమయి యొకపాఠశాలను ప్రవ్రేధమున నొక్కపేదబాలు నితో నారంభించెను. ఆపాఠశాల దినదినాభివృద్ధి నొంది యల్పకాలము లోనే పెద్దదయి, ఆమె వివాహానంతరమున పితృగృహమును విడిచి భర్తృగృహమునకుఁ బోవలసివచ్చునప్పటి కెనుబదియేడుగురు బాలు రను బాలికలను గలది యయ్యెను. ఆపాఠశాలయందలిపిల్లలు విద్యా బుద్ధులయందు వృద్ధిఁ బొందుటయేకాక యామెనుం దత్యంతాను రాగము గలవారయి యామెవియోగమునకు తల్లిని విడువవలసిన బిడ్డలవలెఁ బరితపించిరి. అంత పెద్దపాఠశాల నమృతసాహాయ్యమును గోరక యొక్కతెయు నామె యెట్లు సమర్థతతో నిర్వహింపఁ గలిగి నదో యాశ్చర్యకరముగా నున్నది.

ఈమె తనకు పందొమ్మిదియేండ్లు నిండినతరువాత 1800 వ సంవత్సరమునందు ఆగష్టునెల 19వ తేదీని జోసప్ స్ట్రై యను నాతనిని వరించి వివాహము చేసికొనెను. అతఁ డొక గొప్పవాణిజ్య సంఘము నందు భాగస్వామిగా నుండెను. ఈవధూవసు లిరువురును పరస్పరాను రాగము గలవారయి, శరీరములు వేరైనను మనస్సొక్కటియే యైన టైకమత్యముతోఁ గలసి మెలసి వర్తించుచుండిరి. భర్తయం దవ్యా

జానురాగము గలది యగుటచేత భార్య హృదయపూర్వకముగా భర్తకు విభేయురాలయి తదాజ్ఞాను సారముగా మెలగు చుండెను. భార్యయందు విశుద్ధ స్నేహము గలవాఁ డగుటచేత భర్తయు భార్య మాట యం దాదరము గలవాఁ డయి యామెచువను కనిపెట్టి యను కూలుఁ డయి పృవర్తించు చుండెను. ఇట్లు ప్రతివిషయమునందును దంపతులమనస్సు లొక్కటి యయి యేకీభవించు చుండుటవలన గృహము నిరంతరసుఖదాయక మయి భూతలస్వర్గమువలె నుండెను. ఆమె గృహవ్యయములను గూర్చి సరియైన లెక్కలుంచి, భోజనవ్యయములు, వస్త్రములు, తోటకర్పులు, సేవకులజీతములు, భర్తము మొదలయినవి వేటువేటుగా పద్దులు వ్రాయుచు నేమియు దుర్వ్యయము కాకుండ నాదాయవ్యయములను చక్కఁగా విమర్శించు చుండెను; సేవకులయం దనురాగము గలవయి వారిచునస్సులు నొప్పింపక వారివలన నేర్పుతోఁ బరులు గొనుచు వారి ప్రేమకుఁ బాత్రురాలయ్యెను. విద్యావతు లయినయురతులు భర్తల కడఁగి యుండరనియు గృహకృత్యములను నిర్వహింపఁ జాలరనియు ప్రబలిచెను మన యార్యావర్తములోని యపూర్వబుద్ధిమంతు లీకాంతామణియొక్క పవిత్ర చరిత్రమును జదివియైనను విదుషీ వినూపకులు గాక బుద్ధి తెచ్చుకొందురుగాక.

భర్తవలన నీమెకు ఎమనోకండుగురు బిడ్డలు పుట్టిరి. బిడ్డలయం దీమె యపార స్నేహము గలదయి వారిసంరక్షణము నితరులకు పిడిచిపెట్టక స్వయముగా తానే చేయుచు, కొంతయీమె వచ్చువఱకును రాత్రి దివములు వారి నెప్పుడు నేమిజకంటికీ రెప్పవలె నదా కావాడుచుండెను. వారిలో నెవ్వరి కెంతచిన్నబుద్ధు చేసినను వారియల్పబాధను సహితము చూచి నహింసలేక శోకించుచు, కావలసిన

యుపచారములను పథ్యపానములను కానే చేయుచు, వారు స్వస్థపడు
వఱకును మన శ్యాంతి లేక పరితపించుచుండును. పిల్లలును తల్లియొడల
నపరిమితప్రేమ గలవారయి, తల్లి యొక్కనిమిషము తిమకంటఁ
బడసిపోయిన పక్షమున మిన్ను విడిగి మీదఁ బడినట్లు లేటుయొ
దోపక విచారగ్రస్తులయి యుండి దూరమునుండి యామె కంట
స్వరము వినఁబడఁగానే పట్టరాని యానందముతో నెదురుగా పరుగెత్తి
కొనిపోయి తల్లిని కౌఁగిలిండుకొనుచుండురు. ఇట్లే మి బిడ్డలయందంత
ప్రేమ చూపుండిగా నుండినను, పిల్లల నల్లకిచేయరుక వారి నెల్లప్పు
డును నాజ్ఞాబద్ధులను గానే యుంచు చుండెడిది. వారిని తనకీర్ష్యములేని
పనినుండి మరలించుట కయి యొక్క పనుషోక్తి సహితము నోటినుండి
వెడలవలసినయొక్కటి లేక ప్రేమాస్పదము లయిన కన్నులనుండి వెలు
వడిడి యనంగీకారసూచక మైన యొక్కచుఁబకుచూపో భూసంజ్ఞయో
చాలి యుండును. ఇట్లు ప్రేమానుబంధముచేత బద్ధులయి యామె
కాజ్ఞానుష్ఠులయి ధయభక్తులు చూపుచు మెలఁగుచుండెడివారొక్క
బిడ్డలుమాత్రమేకారు, దాసదాసీజనులును ఆమె యెడల మాతృ
భక్తి కలవారయి, స్వకృత్యముల ననుమాత్రము నేనుటక, ఆమె
యాజ్ఞల సత్యమింపక పరిమిధేయిలయి శ్రద్ధాభక్తులతో జగువు
చుండెడివారు. ఆమె తనపరివారమును స్వకుటుంబములోనివారిని
గానే భావించి ప్రేమించుచు, వారు ప్రమాదవశమునఁ జేసిన తప్పు
లను తమించుచు, వారిని దం బిడ్డలవలెనే యాదరించుచుండినను,
వారిని మనసుకప్పినట్లు తిరుగనియక యెప్పుడును తినిన కట్టుపాటు
లోనే యుండుచుండెను. అందుచేతవారు తమ యజమానురాలి
యెడల భక్తివిశ్వాసములు కిలవారయి సర్వదా వినయవిధేయతలతో
నేపించుచు, తమపనుల నత్యంతశ్రద్ధాఘృతులయి యుక్తకాలములలో

నిర్వహించుచు, ఆమె యాజ్ఞలనెల్ల శిరసావహించి వ్యాదయపూర్వకముగా జేయుచు, ఆమె నిమిత్తమయి యావశ్యకమైన యెడలఁ దమ ప్రాణములనైన సమర్పించుటకు సంసిద్ధులయి యుండునంతి యను రాగము గలవారయి యుండెడివారు.

18:8 వ సంవత్సరమునందు లండన్ నగరమునందలి 'న్యూగేట్' (నూతన ద్వారము) అనుపేరుగల ప్రధాన కారాగృహములో నుంచఁబడియుండు స్త్రీలయొక్క దుష్కృతినీగూర్చి శోచనీయములయిన కథలు ప్రేదొరసానియొక్క చెవి సోఁకెను. వారి దుఃఖకథలను విని యామె మనస్సునందు సంతాప మొంది తనసహోదరీతుల్యలయిన యా యభాగ్యురాండ్రు యొక్క దౌర్భాగ్యమును గొంతవఱకైనను దోలఁగించి వారిని మంచిస్థితికిఁ దెచ్చుట యెల్లసాధ్యమగునాయని యామె తలపోయఁ జొచ్చెను. ఆచెఱనాలలోని యిన్నాఱు ఘనగజముల వైశాల్యముగల నాలుగుచిన్నగమలలో మున్నూఱు గురు కారాబద్ధురాండ్రు వారివారి బిడ్డలతోడఁ గూడ నుంచఁ బడిరి. వారిలోఁ గొందఱు అపరాధినులు; కొందఱు నిరపరాధినులు; కొందఱు విమర్శింపఁబడి దోషస్థాపనానంతరమున శిక్షింపఁబడినవారు; కొందఱు అంకము దోషనిర్ధారణము లేక విమర్శార్థము లేఁబడినవారు, కొందఱు సరహత్యాది ఘోరపాపముల కొడిగట్టిన కిరవచిత్తురాండ్రు; కొందఱు దారిద్ర్యదోషముచేత సల్పాహారవస్తుచౌర్యాదులకు లోఁబడవలసినవారయిన పశ్చాత్తప్తచిత్తురాండ్రు. ఇట్టి నానావిధవిశేషగుణములవా రందఱు తారతమ్యవిభేదము లేక యేకసమూహముగా నక్కడఁ జేర్చిఁబడియుండిరి. వారికిఁ బూర్వ గడచుట కక్కడ పనియేమియు లేదు, వారు యుక్తియుగా నడచుచున్నారో లేనో చూచుటకుఁ దగిన ఐయిపరామర్శయు లేదు; అగడజివైన కారాగృహాధి

కారి యొక్కడును వానికి నహాయుఁడుగా బాలుఁ డయిన యాతనికొడు కొక్కఁడును అధికారము చెల్లించుచుండిరి. వారిలోఁ బెక్కఁడ్రకు ముఱికిపేలికలును చింపిగొడ్డలును దక్క వంగయులను గప్పుకొనుటకుఁ దగినవస్త్రము లయినను లేవు వారు పంట చేసికొన్నను, భుజించినను, వసించినను కూరుచున్నను, శయనించినను, మఱి యేమిచేసికొన్నను, ఆనాలుగు చిన్నగడులలోనే చేయవలెను. వా రక్కడ సామాన్యముగా నొంపొరులను సిట్టకొనుచు, శపించుచు, అవాచ్యములు పలుకుచు, అసహ్యము లయినపాటలు పాడుచు, కాలము గడుపుచుండురు. కారాగృహమును సందర్శింప వచ్చినవారెవ్వ రయిన నా మార్గమున బోవఁ దట్టస్థించిన పక్షమున వా రందఱును గూపుగా ద్వారముల కడఁ జేరి 'ఆకలి' 'అన్నము' అరియఱచుచు, కమలులు నోళ్ళు బాదుకొనుచు, డబ్బు నిమిత్త మిరుపకడ్డల సంఘం నుండి చేతులు చాచుచుండురు; వచ్చినపుణ్యాత్ములలో నెవ్వ రయిన జాలి పకి చేతులలోఁ గాను వీసము లేవి యయినఁ బెట్టినపక్షమున వానిని వెంటనే చెఱసాలలోని కల్లంగడికిఁ బాపి మద్యము తెప్పించుకొని త్రాగుచుండురు. వారి పరిభ్రాషణం దన్న మనుచూటకు కల్లనియే యర్థము. వారిలో సాహసికురాండ్రు కొందఱు ద్వారముల సమీపమునకు వచ్చినవారి వస్తువులను చేతులు చాచి బలవంతముగా నూడఁ బెఱికికొనుటయుఁ గలదు.

ఒకనాఁడు మానసియులయిన సుందరు లిద్ద యాకారాగారమును జూడఁ బోయిరి. వారు కొంతనే పిత్తర విషయములను గూర్చి మాటాడిన తరువాత చెఱసాలలోని స్త్రీల స్థితి బాగుపఱుచుటను గూర్చి ప్రస్తావన చేయుఁగా కారాగృహాధికారి 'వారు బాగుపడుట యసాధ్యము. నామాట నమ్ముఁడు. వారు బాగుపడుటకు శక్యము

కానంతి దుర్వృత్తిలోను సాపములోను మునిగి యున్నాడు.” అని గంభీరస్వరముతోఁ జెప్పెను. అప్పటి కారాగారాధిపతులు చిరకాలా గతాచారాప్రభావమును బట్టి దయావిహీనహృదయు లయి, కారా బద్ధుల సంస్కారమునుగూర్చి యెవ్వ రయిన ముచ్చటించినను వారి మాటల నాదరింపక వారిని తిరస్కారదృష్టితోఁ జూచి పరిహసించు సంతటికఠినదేశకు వచ్చి యుండిరి. అప్పు డానుండరులలోనుండి మృదు మధురస్వరముతో “దేవుడు తలఁచుకొన్నను వారు బాగుపడరా? వారు దేవుని శక్తికి మించి యున్నవారని మీరు భిష్కాయము కా దనుకొనెదను.” అని యొకవాక్యము వెలువడెను. ఆమాట విని యులికిపడి యతఁ డావాక్యములు వచ్చినవంకకు దృష్టిపఱచి, దీర్ఘ శిరో జములతోను దయారస మొలుకుచున్న శాంతముఖముతోను మహా తాపముచేతఁ బ్రబలించుచున్న వెలితరుకుఁగన్నుల తోను నిలుచుండి ధీరత్వము మూర్తీభవించిన ట్లున్న పాడవయిన సుందరవిగ్రహమును బొడగాంచి, క్షణకాల మేమి చెప్పటకును తోచక యూరకుంకి కడపట “నాయభిష్కాయ మది కాదు. ఈకారాగృహమునందు మతబోధచేయుట కయి నియమింపఁబడి యున్నమతాచార్యునకు వీరిని బాగుచేయుట యసాధ్య మయిన దని చెప్పటతప్ప నా యభిష్కాయము వే తొకటి కాదు.” అని తివ్రబహుచుఁ బలికెను. పయి యట్లు పలికిన యామె మనస్తాపిరసానియే యని నీనిం జదువువానికి వేఱుఁగఁ దెలుపవలసిన యావశ్యక ముండదు కదా. ఆనాటి కాచెలికత్తె లిద్దఱును వారెయొద్ద సెలవు గముకొని వెడలిపోయిరి. ఇట్లు వెంటఃబోయిన రెండవయామె స్త్రాదోరసానియొక్క యక్కవెనిమిటియు పరోపకారములయం దనమానదీక్షి వహించినవాఁడును నయిన నర్ ఫనల్ బక్ స్టన్ దొరవారి సహోదరి యగు ఆనాబక్ స్టన్ కన్య.

తరువారఁ గొప్పిదివములకు పైబోదొరసాని యుక్కులెయు
 నొంటిగా మరల కారాగృహమునకు వచ్చెను. ఆమె చేతిలో నవ్వు
 డొక్క పుస్తక ముండెను. ఈసారి కారాగృహాధికారు లామె నెక్కువ
 గౌరవముతోఁ జూచి యాదరించిరి. వారి యాదరణకు సంతోషించి
 యామె కారాబద్ధురాలి డ్యాయి యున్నస్థలలోఁ గొంతసేపు త
 న్నొంటిగా విడిచి వారితో మాటాడట కంగీకరింపుఁ డని వారిని
 బాగుచేయుఁ బ్రయత్నించుట నిష్ఫల మనియు, వారితో నొంటిగా
 నుండుట యపాయకర మనియు చెప్పి, కారాగృహాధికారియు మఱా
 చామ్యుడను ఇతర రాజపురుషులును ఆమె నిరుత్సాహపఱచి యామె
 యుద్యమమును వారింపఁ జూచిరి గాని వారిమాట లామె చెవులలో
 దూఱినవికావు. ఆమాటలవలన నామె యెంతమాత్రమును భయ
 పడక, భగవంతుఁడు తనకుఁ రక్షకుఁ డయి యుండఁగా నితరులవలనఁ
 దన కపాయము రాజాల దని పలుకుచు, కృతనిశ్చయురాలయి తన
 పట్టును విడువకుండెను. అంతటి దృఢమగుస్మరాలయియున్న
 యామె పార్శ్వనలను త్రోసివేయుఁ జాలక తుదకు, బండిశాలాభ్యుత్తు
 లంగీకరింపవలసినవా రయిరి. ఎంత చెడి హీనదశయూ దున్నవా రయి
 నను తనకువలెనే నిత్యము లయినయాత్మలు గలవారయి, అజ్ఞా
 నాంధకారముచేతఁ గన్నుఁ గానక పాపపంకమునఁ జిడిరవా రయినను
 వశ్చాత్తాపాలంబగుండముచే మరల లేవఁ దగినవా రయి, అరివర్గ
 పశాచావేశము చేత మతిచెడి ధున్దుముతోడి పోరాటమునకుఁ బూరిన
 వారయినను దయనీయ లయినయబలలే యయి, తన సోపరీతుల్య
 లయిన యీశ్వరచిత్రికలవద్దకుఁ బోవు నవ్వు డాత్మహుతకార్యముగా
 నామె కేమిసాధములు కావలెను? ఈశ్వరభక్తియే యామెకు వజ్ర
 కవచము, ప్రేమాదర్శ మైరపరికుద్ధహృదయమే యామె కభేద్యభేటము;

దయాధర్మాదులే యామె కమోఘాముధములు. ఇటువంటి యపృతి హత సాధనములను సాయముగాఁ గొని యప్పు డామె నిర్భయముగా కారాబద్ధురారి డ్రియ యున్న చుడవతులయొద్దకు నడచెను. ఆమె సమీపింపఁగానే యామడవతు లామెచు జూచి యన్నముచకు డబ్బులు డబ్బు లని యొక్క పెట్టున నుత్తరవోడఁగిరి వారి పరిభాషయు దన్న మున్న పదమున కర్థమేమో యీవఱకే తెలుపఁబడినది. అప్పు డాకారాగారము మనుష్యునివాస మయిన మంగిరము వలె గాక యడవి మృగములతో నిండియున్న గుహ వలెనే కానఁబడెను. ఆకేలలోను సమృద్ధములొనుకా నావఱ కుపోద్ఘాతముగావారికిఁబొధిపను ద్వేషించు కొనివచ్చిన మాటలను నుఱచిపోయెను గాని యామెదైర్యమునుమాత్రమునిడిదిపెట్టక, తన చేతిలోనున్నబై బిలులోనినూతనబంధగ్రంథమును విప్పి, వారికిఁ జెవి వినిపింపఁ దలఁచుకొని వచ్చినభాగముచు దీసి, విన్నవ మై మధుర మైనగంధీరస్వరముతో నుల్లములు పల్లవించునట్లు చదువఁదొడఁగెను. వారిలోఁ బలువుర కాయుత్తమగ్రంథమును వినుట యిదియే ప్రథమ మయి యుండును. ఆమె శ్రావ్య నాదముతోఁ జనుపుచున్నకొలది వంతకంత కానందకి యడఁగి, వారిలోఁ బలువురు హర్షపులకాకితగాత్రలయి యూపేదవాక్యముల నత్యంతభక్తితోను శ్రద్ధతోను వినుచుండిరి. వారిలో చిరకాలాభ్యస్త పాపకర్మబలముచేతఁ గఠినదిత్రలయి మృగస్యాములయి యున్న వారునహిత మావాక్యార్థమునం దాదరము చూపక పోయిననూ, తమ మీఁది యవ్యాజప్రేమతో వచ్చి తమజ్ఞేయమునే నిష్కళంకహృదయముతోఁ గాంతించుచు తమయూతోన్మజ్జివనముకొఱకే మాటాడుచున్న యాసాధ్యచుణియొక్క నిర్మలవాక్యమృతరసపానముచేత మత్తై దేహములు పరవశములు కాఁగా నొదడి మాని నిశ్శబ్దముగా.

నుండిరి. ఒకరిద్దఱ తింకను దమలోఁదాము మాటాడుకొనుచుండఁగా సత్యతత్వధాతు వయి కనుచుండిన యంగవ యొకతె చేయెత్తి „మాటాడకుఁడు. ఈ దేవతావాక్యములు వివేచకకుండ నుదడి చేయకుఁడు.” అని హస్తసంజ్ఞతో వారిని వారించెను. ఆకారాగృహ మంతయు నాసమయమున దుష్టాంగవల నడఁబాసి పూజ్యాంగవలతో నిండినట్లును, రాక్షసస్త్రీలను పోనాడి దేవతాకాంతలను దెచ్చుకొన్నట్లును, అయ్యెను. అదివ్యవాక్యామృతరసప్రవాహముచేత ననేక కాంతల శిలాకఠినచిత్తములు కరఁగి నీరయ్యెను; అనేక కాంతల నేత్రములనుండి యానందబాష్పములు జాలుకట్టెను; అనేక కాంతల గాత్రములు గగురుపొడిచెను, ఆహా! సౌజన్యమునం దెంతటి శుద్ధుత శక్తి యున్నది! గ్రంథకరన మయినతరువాత నామె బిడ్డలతల్లులను జూచి వారివలె తానును బిడ్డలతల్లియే యగుటచేత బిడ్డలయెడల తల్లుల కెట్టివాత్సల్య ముండునో బిడ్డలనుఖమునిమిత్తము తల్లులెంత తల్లడిలుదురో తా నెఱుఁగుచు ననియు, యుక్తావరోమును శుద్ధవాయువును దేహపరిశ్రమమును లేకపోవుటచేత శుష్కించి యున్నయాబిడ్డలను జూడఁగాఁ దనమనస్సు దహించుకొని పోవుచున్నదనియు, అసహాయులయి యున్నయాబిడ్డలను చక్కఁగా సంరక్షించి వాఁని నన్నార్గమునకుఁ ద్రిప్పట తల్లులకెల్ల ధర్మ మగుటచేత దుష్టితిహా నున్నయాబిడ్డలకోట కయి చెఱసాలలోనే యొక పాఠశాల నుంచుట యుచితమనియు, నానావిధముల ఖోధించి పాఠశాల యుంచుటయం దిష్టము గలతల్లులెల్లను చేతులెత్తవలసినదని యడిగెను. కృపారసము వెదచల్లెడి యామెచల్లనిపలుకులవల్ల నుల్లములు కరఁగినవాఁ రయి కన్నులనుండి జొటజొట నీరుకారుచుండఁగా నొక్కసారిగా బిడ్డలతల్లులందఱును చేతులెత్తిరి. కొంతకాలమున కాచెఱసాలలోని బిడ్డల

సిమిత్తము యొకపాతకాల స్థాపింపఁబడినది. ఆపాతకాలకు పాథ్యా
యినిగా కారాబద్ధురాలిలోని యొకయువతి యచ్చటివా రందఱి
చేతను కోరుకొనఁబడినది. ఆయువతి తాను యుక్తప్రవర్తనము కల
దయి యుండుటయొక్క పాతకాలనుగూడ చక్కగా నిర్వహించి
నందునఁ బడునేనుమానము లయినతరువాత పయియధికారు లాయువ
తిని తమించి విడుదల చేసిరి. ఆమె యాచినమునఁ గొన్నిగంటలకాల
మక్కడఁ గడపి యింటికిఁ బోయెను. తత్కాలమునకు తమ తొంటి
యవగుణములను విడిచి మించితనము పూనినట్లు కనఁబడినను, ఆకారా
బద్ధురాలిబుద్ధులు మాఱుటకు చిరకాలము పట్టినది.

ప్రైవోరసాని తనబిడ్డల సురక్షణమునిమిత్తము విశేషకాలము
గడపవలసిన దయనందున 1816 వ సంవత్సరమునఱకును వస్త్రహీన
లయినవారికివస్త్రములు పంపుటయప్పుడప్పుడుపోయి బైబిలిలోనిభాగ
ములు చదివి వినిపించుట మొదలయినపనులు తప్ప చెఱసాలలోని
శ్రీలనిమిత్తము విశేషముగా నేరుయుఁ జేయలేకపోయెను. ఆమె
ప్రొత్సాహమువలన 1817 వ సంవత్సరమునందు న్యూగేట్ చెఱసాల
లోని కారాబద్ధ లగుశ్రీలస్థితిని బాగుపఱచునిమిత్తము యొక
సమాజము స్థాపింపఁబడెను. ఆమె నిరంతరప్రయాసమువలన చెఱ
సాలలోని శ్రీలలో నల్పకాలముననే యద్భుత మైశురూర్పు గలిగెను.
ఆమూర్పున కాశ్చర్యవడి కారాగృహధికారు లామెకు సర్వవిధముల
సహాయము లయి యామె కర్తవ్యముని చెప్పినదానినెల్ల నంగీకరించి
యామెకుఁ బ్రొత్సాహము కలిగించిరి. ఇట్లు చెప్పటనుబట్టి యామె
పూనిన ఘనకార్యము విశేషకష్ట ముక్కలచేత యనాయాసముగా
నొనఁపఱచినదని దీని బదువువారు భ్రమపడఁగూడదు. లోకములో
కష్టముల కోర్చి ధైర్యమును సహనమును నిరంతరోద్యమమును

పూనని సుఖపరామర్శ త్రచిత్తులలో నెప్పుడు నెవ్వరును ఘనకార్యమును చేనిని జేసినవాడు లేడు. బురదలో దిగి బాహులు నొప్పిపెట్ట చేపమునఁ జెమ్మటలుపట్ట ముక్కున నూర్పులుపుట్ట శ్రమపడినంగాని బురదకు వెఱచి పయినుండి పలుకువారివంచదారపలుకులచేత నెప్పుడును పంకమున దిగఁబడినబాడి పైకి లేవదు. మంచిని జేయవలె నన్న పక్షమున న్వసుఖమును త్యజించి కష్టములకు నహించి యెడతెగనిపాటు పడవలెను. ఆ చెఱసాల ఘాతుకమృగబహుళ మైన గుహవంటిదిగాని గృహమువంటిది కాదని పైని వర్ణింపఁబడినదికదా. అట్టియనవ్యాధులము గొప్పవంశమునఁ బుట్టి యాబాల్యమును భోగముల ననుభవించుచు సుఖపడ మరిగిన మన ప్రైదొరసానివంటి పుష్పకోమలుల కెంత దుస్సహ మయినదిగా నుండునో చెప్పటకంటె నూహించుకొనుటయే సుకరము. కొంచెముకాల మునుసలేరువారె నప్పటివారి చేష్టలనుగూర్చి యామె యిట్లు వ్రాసెను.—“చూలోఁ గొందఱ మించుమించుగాఁ బ్రశిదినమును బాతశాలను జూచుట కయిపోయిన సమయములలో చెఱసాలయందలి స్త్రీ భాగములో నడచెడి దారుణము లైనదుర్వ్యాపారములను జూచితిమి. వీశించుట, బాసలు చేయుట, జూదము లాడుట, పోట్లాడుట, దుర్భాషలాడుట, చెడు పాటలు పాడుట, గంతులుచేయుట, పురుషవేషములు వేసికొని యెల్లరి చేయుట, ఇట్టివేయనేకములు చెప్పను వినను దగినవి కావు. అందుచేత మే మది వయసువారిని పెంట్లఁజెట్టుకొనిపోవుట కర్హమయినతావు కాదని భావించితిమి.” అస్థల మామెకు రోత పుట్టింపక పోలేదు. అయినను మంచిని జేయవలె నన్నయత్నాహముచేతను స్వాభావిక సౌజన్యముచేతను భగవద్ప్రీతికరికార్య తత్పరత్వముచేతను నానాధిష్ట సమస్తములకు నోర్చుకొన్నది. ఇట్టి హేతుస్థలావలోకమునకు నహించి

పదిమాసములు పనిచేసినపిమ్మట నామె మరల నిట్లు వ్రాయఁ గలిగెను.—

“మే మేర్పడినవిధు లెప్పుడో యరుడుగాఁ గాని సామాన్యముగా నతిక్రమింపఁ బడలేదు. వాసు మేర మీఠిక నియమించిన వ్యవస్థలోనే యుండిరి. వాసు మాకు పరమవిధేయురాలు డ్రాయి వర్తించిరి. దయచూపుటతప్ప వేఱువిధముగా వారియెడల మే మెప్పుడును ప్రవర్తించక పోయినను వారిలో నొక్కతె నాతో దండనాధికారియొద్దకు పోవుటకంటె నాయొద్దకు వచ్చుట కెక్కువ భయపడుచుందు మని చెప్పినది. ఈకాలములో మే మెప్పుడును ఏస్త్రీని శిక్షింపనులేదు; శిక్షింపఁ దలఁచుకొను లేదు. నేనుగాని నాసఖులు గాని విధించినశాసనముల నతిక్రమింపక యింత చక్కగా ననువర్తించుట కృమశిక్షితము లయిన కుటుంబములలో నహిత మసాధ్యమని తలఁచెదను పనివిషయమున నన్ననో వారిరువదివేలడుస్తులను గుట్టిరి. ఈపనియంతయు చిన్నయంగడివాడ్యచే నియ్యబడిన దగుట చేత వారి డిగ్రిచ్చి కూలి యత్యల్ప మయినది. ఇన్నివేలలో నూఱుడుస్తులుతప్ప కనఁబడక పోయినవి లేవు. అవియు స్త్రీలలోపములవలన పోయినట్టు తోచదు. వాసు ప్రతిమాసమును అఱువది మొదలుకొని నూఱునఱకును మేవోళ్ళ నల్లుదురు. వారు కొంచెముగా నూలు సహితము నడుగుదురు. వారియార్జనము మొత్తముమీఁద స్త్రీ యొకతెకు వారమునకు 18 పెచ్చులు (రు 1-2-0) గిట్టుచున్నది. ఈసాము సాధారణముగా వారి యన్నవస్త్రములకు వ్యయపఱుపఁ బడును. ఇందు నిమిత్త మును వారండఱును గలిసి నెలకు నాలుగు పౌనులు (రు 40)లు) ఇత్తురు; మేము సహాయద్రవ్యముగా నెనిమిది పౌనులు (రు 120) ఇత్తుము. ఈరెండు మొత్తములును గలిసి వారికి తగిన మంచినస్త్ర,

ములకుఁ జాలియుండును. ఇంకొక ముఖ్యాంశము మతబోధవలన వారిలోఁ గలిగిన గొప్పలాభ మయి యున్నది. మేము పూరితినమును రెండుసార్లు వారికి జైలు చదువుచుండుము. వారిలో పలువురకు చదువు నేర్పితిమి కాని కొందఱుమాత్రమే న్యాయముగా కొంచెము చదువుటకు శక్తురాం డ్రయినారు దానివలనఁ గలిగినఫల మత్యశ్శుత మైనదిగా నున్నది. అంత యాదరముతో జైలును స్వీకరించుట యితరస్థలములలో నే నెచ్చటను జూడలేదు. వారిలోఁ బెక్కుండ కావునకమును, అందుఁ జెప్పఁబడిన మతరీతియు నీతియు, అపూర్వములుగా నున్నవి. తత్పరనమువలన వారియాత్మలకుఁ గలిగినప్రయోజనము మిక్కిలి తృప్తికరముగా నున్నది. నే నప్పు డప్పుడుపోయి చదువ నుద్దేశించితి నని చెప్పినప్పుడు, నే నేదో గొప్ప సంతోషమును వారికిఁ గలుగఁ జేయఁబోవు చున్నట్టుగా వారు గుంపులు గుంపులుగా నావెంటఁ బడుచుండురు. "

ఈమెయొక్క కృషివలనఁ దత్పూర్వము త్యాగుఁబోతు తన మానకును దైవదూషణమునకును సోమరితనమునకును చార్లవ్యమునకును నిలయమైనకారాగృహ మిప్పుడు మద్యపానవర్జనమునకును దైవభక్తిని కర్మశీలతకును సౌజన్యమునకును నివాస మయ్యెను, ఆశ్చర్యకరమైన యామార్చనకు సంతోషించి పృథుత్వమువా రీమె చేసినయేర్పాటులను బ్రతానియా దేశములోనిచెఱసాలలో నెల్ల నెలకొల్పిరి. అటు పిమ్మట నీ యేర్పాటులు యూరపుఖండమునం దంతట నవలంబించఁ బడినవి. ఫ్రైదొరసాని బ్రతానియా ద్వీపములలో నున్న చెఱసాలలనుమాత్రమే కాక, ఫ్రాన్సు జర్మనీ మొదలయిన దేశములకుఁ గూడఁ బోయి యచ్చటి ప్రధానము లైనకారాగృహములను పరీక్షించి యాదలి స్త్రీలస్థితిని బాగుచేయుట కయి బహువిధములఁ

గృహి చేసెను. ఇంతకుముందు చెజిసాలనుండి విడుదలనుబొందిన స్త్రీలు సీమాలినవారును జీవనాధారము లేనివారును నయి, స్వార్థరహితముగా పూర్వపరిచితములైన పాపములనే మరల జేయువా రగుచుండిరి. ఇప్పుడు చెజిసాలలో దగినవృత్తులు నేర్పబడుటవలన విముక్తిఁ జడవలసినవడఁతు లావృత్తుల నవలంబించి పాపవిడి పాపము పొంతకుఁ జూక నుఖజీవనము చేయఁగలవారయిరి, పాపపాశముల నుండి విడివడి యిట్లుత్తమజీవనము చేయుటకు శక్తురొంద్యున (స్త్రీలు తమకృతజ్ఞతనను దెలుపుచు నామెకు లేఖలు వ్రాయుచుండిరి.

ప్రేమదాసాని చేసిన మంచికార్య మిది యొక్కటియే కాదు. ద్వీపాంతరవాసదండనము లొందిన స్త్రీలను గొనిపోయెడి యోడల లోనికిఁబోయి చూచి చూపఱ క సౌఖ్యమునకును క్రూరత్వమునకును స్థానము లయు యుండినవానిని సౌఖ్యమునకును సదాదరణమునకును స్థానములనుగాఁ జేసెను. ఓడలలో నెక్కింపఁబడిన స్త్రీలను పశువులమండలను దోలినట్లుగా నొకగదిలోనికిఁ ద్రోయఁగా, వారచ్చట కాపములు పెట్టుచు, ఒట్లు పెట్టుకొనుచు, జగడములాడుచు, స్వీయ పాపకథల నేకరువు పెట్టుచు, అవాచ్యప్రసంగములు చేయుచు, అకార్యకరణముల కుపాయములు రోయుచు, ప్రొద్దు పుచ్చు చుండెడి వారు. ఆమె యట్టి యోడిలోనికిఁ బోయి బైబిలులోనియుత్తమ వాక్యములను వారికి చదివి వినిపించి హితబోధ చేయుచు, ఆ ప్రయాణములయందు వారికి ధర్మబోధ చేయఁబడిన యుపాధ్యాయుల నేర్పాలు చేయుచు, అధికారులతో మాటాడి వారిని దయతోఁ జూచు నట్లుచేయుచు, గతిమాలిన దుర్మార్గ గామిను లగు నా కామినుల కెన్నివిధములనో మెలు చేసెను. ఆమె యున్నతల్లి శరణాలయములకును వైద్యశాలలకును బోవుచు రోగుల

సాఖ్యముల కొఱి కెన్నిన్నివిధములనో పనిచేసెను. ఒకనాఁ డామె యొక యున్నత్ర శరణాలయమునకుఁబోయిసప్పుడు గడిలో గడ్డిమీఁద పడిపొరలుచున్న యొక పిచ్చిది యామె మాట విని లేచి తన్నుఁ గట్టియున్న గొలు సీక్కుకొనుచు నామె వెచుకకు వచ్చెను. ఆమె దయావిశిష్టము లయినచల్లచిచూపులతోఁ జూచుచు తన హస్తము నాపిచ్చిదాని కందియ్యఁగా ఎదిప్పేరుతో ననేకపర్యాయము లాహస్త మును గుద్దుపెట్టుకొనెను. ఆమె క్రైస్తవవేదగ్రంథములను ధర్మార్థముగాబీదలకుపంచి పెట్టుచుండెను. నావికులకును సైనికులకును కారాబద్ధులకునుబీదలకును పుస్తకనిలయములను బెట్టించెను. ఆమె లోకోపకారార్థముగా వచనరూపమునను పద్యరూపమునను బహుగ్రంథములను రచియించెను. ఎక్కడ దుఃఖి ముండినదో, ఎక్కడ దారిద్ర్యపీడ యుండినదో, ఎక్కడ నజ్ఞాన ముండినదో, అక్కడ నెల్ల దుఃఖోపశామ సమునకై యామె యేదో పనిచేయు వెదకుచుండెను. విషత్తుల నున్నవా రెవ్వరును వామెవద్దకు పిచ్చి యాశాభంగము నొంది వెడలిపోయినవారు లేరు. ఒకనాఁ డామె గుఱ్ఱపుబండిలో నెక్కి పోవుచుండఁగా దారివడుము నొకచోట నొకబండివాఁడు తలగాయముతో తనబండిపక్కను పడియుండుట కంటఁబడెను. ఆమె తక్షణమే తన బడిని నిలిపి యాబండివానియొద్దకుఁ బోయి వాఁడు తనకడుపునఁ బుట్టినకుమారుఁ డయినట్లుగా వానితల గాయమునకు కట్టుకట్టి రక్తస్రావమును మాన్పి తరువాత బండి నెక్కి పోయెను. ఆమె లోగులకుపచారము చేయుటయందును గాయములకు కట్టుకట్టుటయందును గూడ మహాసమర్థురాలు. పరోపకారార్థమిదంశరీరమన్నట్లుగానామె పరులనిమిత్తమే తానుజీవించుచున్నట్లుండెను. ఆమెచరిత్రచరిత్రము లోకమునకు పరోపకారమును బోధించు మహాకావ్యముగా నున్నది.

ఆమె యతిసుకుమార మయిన డుర్బలశరీరము కలదిగా నుండెననియు; భీరుస్వభావము కల డును బాల్యమునం దెవ్వరైన గట్టిగా మాటాడినను కోడద్యప్తితోఁ జూచినను బాపురని యేడ్పుచుండెడిదనియు, ఆమె చరిత్రమును వ్యాసీవారు చెప్పుచున్నారు. అట్టి సహజదుర్బల యయిన యీ యబలకు భీర్యసాహసములతో నిట్టివత్కార్యముల నిర్వహించఁ గలబల మెక్కడనుండి వచ్చినది? ఈబలమంతయు నామెకు మతాభినివేశముచుండియు నీశ్వరుని నుండియు వచ్చిన దనుటకు నందేహము లేదు. ఆమెకు మతమంతయు కార్యాచరణములతో నుండినది కాని క్రియాశూన్యములయిన శుష్క-వాక్యపరసములతో నుండినది కాదు. మతమున కెల్లను లోకజనకుఁ డయిన యీశ్వరునియందలి పితృభావము, ఈశ్వరస్మృతి లోనివా రగుటచేత నొకరు లయిన మానవుల యందలిభాతృభావము, ఈరెండును ప్రధానములు. ఇందు మొదటిదాని వలన సేర్పడుధర్మమీశ్వరునియందు దృఢభక్తి యుచి సమస్త విషయములలోను తదాజ్ఞ ననుసరించుట; రెండవదానివలన సేర్పడుధర్మము స్వమఖమునైనఁ బరిత్యజించి పరోపకారకరణమునందు వర్తించుట. ఈధర్మద్వయము నొకదానిని విడిచి యొకటి యుండునది కాదు. కావున రెండును నేకధర్మమే యని చెప్ప నొప్పును. ఇదియే సర్వమతసాహ మయిన పరమధర్మము. దీని నొక సంస్కృతకవీశ్వరుఁ డీక్రిందిరీతిని జెప్పి యున్నాడు—

శ్లో. శ్లోకార్థేన వ్రవన్మ్యామి యదుక్తం గ్రంథకోటిభిః

పరోపకారః పుణ్యాయపాయాయ పరపీడనమ్.

గీ. గ్రంథకోటులచే నేది గఱపఁబడెనొ

దానిఁ బద్యార్థమునఁ జెప్పెదను వినుండి-

అనుఁ బరోపకారంబు పుణ్యంబుకొఱుఁ

బృథివిఁ బాపంబు కొఱ కన్యపిడనంబు.

ఆమె తాను బూనినమహాకార్య మీశ్వరాజ్ఞాయావ మైసధర్మ మని యాచరించెనేకాని పెరుకొఱుకు పుష్పిధికొఱుకు గాను నిజ మైన మతధర్మము లేవు యెఱుఁగక పనికిమాలిన నోములతోను వ్రత ములతోను ఉపవాసములతోను ఉప్పిడులతోను కాలక్షేపము చేయు చుండిన మన దేశపుస్త్రీ లీసాధ్వీశిరోమణి వలె బరోపకారపరా యణులు కాఁ బ్రయత్నింతురు గాక! ఈమె వలె నందఱును చరసాల లును వైద్యకౌలలును సంస్కరించువారు కాకపోవచ్చును. పుస్తకనిల యములను స్థాపించువారు కాకపోవచ్చును. కాలి, మనఃపూర్వక ముగా కృషిచేసినచో తమ్మును తమకుటుంబములను సంస్కరింపఁ గలవారును తమయిరుగుసొంపువారిని ప్రేమించి వారికి తోడుపడఁ గలవారును కాకపోకలారు. పృథి సత్కార్యామస్తానమునందును కష్టము లుండును. బంగారమునకు మేలిమిని దెచ్చట కయి దాని సన్నిహిత్యములోఁ దప్తముచేయుట యావశ్యక మయినట్టి పరోప కారధూర్వహం లగుపుణ్యాత్ములకు మేలిమిని దెచ్చట కయి కష్టము లావశ్యకము లని బుద్ధిమంతులు చెప్పుచున్నారు. తాను జైని వేసి కొన్న ఘనకార్యవిషయముననే కాక సంసారవిషయమునను మన పై దొరసారిగారికిఁ గష్టము లనేకములు వచ్చినవి. మొట్టమొదట 1808వ సంవత్సరమునందు కుటుంబమున కంతకు మూలాధారుఁడైన యామె మామగారు కాలధర్మమునొందిరి తరువాత నామె త్రియ నహోదరి యొకతె మృతినొందెను. పిమ్మట నామె ముద్దులమనుమఁ డొకఁడు స్వర్గముఁ దెచ్చెను. అటుపిమ్మట కుమారుని రెండవకూతురు లోకాంతరగతురాలయ్యెను. అచిన్నది గతించిన పదునొకండు దినము

లకేయాచిన్నదానితండ్రియైన పెద్దకుమారుఁడు పరమవదమునొందెను. తండ్రిపోయిన యెనిమిది దినముల కాలనికూఁతు రింకొకతె పరలోక గతయయ్యెను. ఒకదానిపై నొకటిగా వచ్చెడి యిటువంటి కష్టకథలను వెంది చెప్పుట సంతాపకర మగుటచే నీయాపత్సరంపరాకథ నము నింతటితో విడిచి పెట్టెదను. ఒకదానివెంట నొకటిగా వచ్చిన యీవివత్సరంపరల వలన నామెయి న స్పించుకొని చలించినను తోడనే నిశ్చలత వహించినందున సత్కార్యచరణమునందలి ధైర్యోత్సాహము లించుకయు తగ్గక మఱింత పెంపుచెందినవి.

తాను బూనినపనిని దేరిని జనులలోఁ జేసి సంపాదించవలె నన్న యపేక్షతో నామె చేయలేదనియు, తనపేరు బయలికి వచ్చుచున్నదని తెలిసికొన్నప్పు డామె దుఃఖితురా య్యెననియు, చరిత్రకారులు చెప్పినను, లోకములో సత్కార్యనీక్ష వహించి పనిచేయు వారిపేరు పుస్తకారాక యడగిపోవుట యస్వాభావిక మగుటచేత ప్రైవోరసానిచేయను సర్వత్ర వ్యాపించి మంచివారి గౌరవావరములకు పత్ర మయ్యెను. ఈవకారచింతిగలవార నేకు లనేకధలయులలో సంఘములుగాఁ జేరి యామెవలె బుణ్యకార్యములు చేయుట కుద్యమింపఁ దొడగిరి. ధర్మాధికారసంపన్నులైన ఘనుల నేకు లామెను సందర్శించి యామెతో సంభాషించి కృతార్థత కొండ యత్నింపఁగడగిరి. జెన్నాబ్బుదేశపు రాజును రాణియు నామెతో విందు గుడిచిరి. 1840 వ సంవత్సరమునందు శ్రీ విష్ణోరియా మహారాష్ట్రగా రామెకు దర్శనమిచ్చి, చెల్లినగరములోఁ బెట్టఁబడిన యనాధరక్షణశాలకు సహాయముగా నేఁబడి పానుల (రు750ల) నొసఁగిరి. 1842 వ సంవత్సరమునందు ప్రప్ర్యాదేశపురా జామె యింటికిఁబోయి యామెతో సహాంక్షిని భుజించెను. ఆరాజు నెదుర్కొని గౌరవించినప్రస్తావనలో

నామె వ్యాసినదానిలోని కొన్నిచంక్రు లిచ్చటఁ బొందువఱువ ననుజ్ఞ వేఁచుచున్నాను. — “నాభరత్న గారును నేనును మాయుల్లుండ్ర లోను కుమారులలోను కొండఱితోఁ బోయి రాజ నెఱుగొని, ఉదిత వీరములతోను పుష్పయులతోను చక్కఁగా నలంకరింపఁ బడియున్న మానభాసదనమునకుఁ దోడితెచ్చితిమి. అచ్చట మే మాయనకు మాయేనమండ్రు కొమారితలను కోడండ్రును మాయేఁగుగురు కుమారులను పెద్ద పోత్రుని నాసోదరీసోదరులను జూచితిమి ... .. ఆయన కటుతరువారే మేము మామనుకులలోను మనుకురాండ్రులోను ఇరు వదయేపురిను జూచితిమి. ” పెద్దకుటుంబ ముండుట సత్కార్యము స్థానమునకు స్రుతిబంధకమని కొండఱుదురు. అది కల్గియుని యీమె దృష్టాంతముచే నెఱుంగవచ్చును ముదికార్యమునకు మన స్సెక్కడ నుండునో మార్గ మక్కడ నేర్పడును. ఆమె తన యవసానదశలో నీయర్థము వచ్చుచుంటు వ్రాసెడి—“ఎమనో సువత్సరముల ప్రాయమప్పుడు నామనస్సు మాతీనది మొదలుకొని యాలోగ్యదశలో నున్నను ఆమయదశలో నున్నను పగలైనను రాత్రియైనను నేను నిద్రనుండి లేవఁగానే దేవునికిఁ బ్రీతికరముగా నేను జీయవలసిన సేవ యేది యని మొట్టమొదట చింతింపకుండిన దెప్పుడును లేదని నమ్ము చున్నాను. ” — అఱువది యై వేంట్లు నిరసితరువారి 1847వ సంవత్సరము అక్టోబరునెల 12వ తేదీని ఆమె తనస్థూలశరీరమును విడిచి కర్తీ శేషురా లయ్యెను. ఆమె యాత్మ సుఖముగా పరలోకమున నీశ్వర సన్నిధానమునందున్నను, ఆమె చేసిన సత్కార్యము లోకమున శాశ్వతముగా నిలిచి యనేకులకు పరోపకారకృత్యములకు నిరంతరమును బురికొల్పుచున్నది.

ఉత్తమస్త్రీ చరిత్రములు.

LADY JANE GREY.

లేడీ జేక్ గ్రే.

లేడీ జేక్ గ్రే జీవించిన కాల మల్కమే యైనను, అంత యల్ప కాలము సుగృహము లన్నియు పూర్ణముగా వికాసము నొందుటకు

చాలినది కాకపోయినను, ఆ ముల్కకాలములోని మామె చరిత్రమే నజ్జులస్త్రీత్రమునకు పాత్రమైసంత పవిత్రమైనదిగా నున్నది. ఆమె మితభాషిత్ర్యమును, విషయమును, విశుద్ధస్వాదమును, నిష్కలంక చరిత్రమును, సర్వజనశ్లాఘాపాత్రము లయినందున నామె కష్టములకు చింతపడనివారును దుర్మరణమునకు దుఃఖపడనివారును లేకుండిరి.

ఆమెతండ్రి నాల్గవయెడ్లవయసు జాహీతుఁడయి యింగ్లండు లోని పురాతనప్రసిద్ధకుటుంబములోఁ బుట్టినవాఁడయి హెన్రీగేయనునామధేయము గలవారైయున్నవధువు; ఆమెతల్లి యింగ్లండు దేశాధిపతి యొక యేడవహెన్రీగే కూతురయి ఫ్రెంచిరాజునకు రాజీయయి భర్త్యమరణానంతరమున సహోగుప్రభువును పునర్వివాహము చేసికొన్న మేరీ యనునామెయొక్కశ్రేష్ఠపుత్రుని మైసలేడీక్రాన్సన్ బ్రాండ్, ననునామె, ఉభయపక్షములందు రాజబంధువులైనయాదంపతుల కేమె 1587 వ సంవత్సరమునందు లీసెర్వరుమండలములోని బ్రాడ్ గేటుపట్టణమున జనన మొందెను. పసితనమునందే మానిషిది విద్యయం దత్యంతాసక్తురాలుగా నుండెను; తల్లిదండ్రులును తమ కొమారికి విద్య చెప్పించుటకు వత్సరతశ్రద్ధాశుభ్రలయి మామె నధికసమర్థురాలినిగాఁ జేయుటకు నితీకుతూహలము గలవారుగా నుండిరి. అయినను వారు భయము చూపింఁగాని బాలికలు బాగు పడ రన్ననమ్మకముచేతనో మఱి యేహేతువుచేతనోకాని తమపుత్రిక యెడల సతీతనముగాఁ బ్రవర్తించువారుగా నుండిరి. ఆమెకు మొదటఁ జరికాలము పండితవర్గము నైపురమునతఁ డుపాధ్యాయుఁడుగా నుండెను; కడపట మహావిద్వాంసుఁడును సుప్రసిద్ధుఁడును నైన రోబర్ట్ ఆస్కా ముననతఁడు విద్యాగురు వయ్యెను. ఆమె యద్భుతప్రతిభావిశేషమును విద్యాభిలాషయును శాంతస్వభావమును

నాధుభావమును చూచి యపాధ్యాయు లిరువురునుగూడ శిష్యురాలి యుద్ధిత్వంతపాత్సల్యము గలవారయి యుండిరి.

ఆమె తనతోడ సమానవయస్కుడయి యింగ్లండునకు రా జయిన యాజన యెడ్వర్డునకంటె సర్వవిధముల సమర్థతకుగాని యెల్ల కచే బరిగణించఁబడు చుండెను. ఆమె కుటుంబనియందు నిపుణురాలు యనేకకళలయందు సమర్థత కలదిగా నుండెను; వీణాదివాద్యములయందు ప్రౌఢురాలగుటయేకాక మృదుమధురకంఠస్వరము కలదయి కర్ణరసాయనముగా గాత్రమున పాడుటయందును సాటి లేనిదిగా నుండెను. ఆమె స్వభావ యైనయింగ్లీషున సలక్షణముగా వ్రాయుటకును వ్రసంగించుటకును శక్తురాలగుటయేకాక ఫ్రెంచి, ఇటాలియన్, ల్యాటిన్, గ్రీకుభాషలలో భారాళముగా మాటలాడుటకును వ్రాయుటకును నేర్చెను. ఇదిగాక హీబ్రూ, ఛాలీ, అరబ్బీ భాషలయం దీమె తగుపాటిపాండిత్యము కలదయ్యెను. శైశవమునండే యిట్లన్నిభాషలయందు పాండిత్యము కలుగుట మహాశ్చర్యము. నిశ్చలదిత్తమను, అసాధారణగ్రహణ భారణశక్తి, బుద్ధిసూక్ష్మతను గలిగి యుండటచేత దురివగాహము లయిన శాస్త్రవిషయములు సహిత మామెకు సులభము లయ్యెను. అందుచేత నామె పండిత జనైక గ్రాహ్యము లయినయుద్వివయములనుగూర్చి నిపుణులుగా వ్రసంగించుటకును వాదములు సలుపుటకును సమర్థురాలయి యెల్ల వారల నద్భుతప్రమోదములపాలు చేయఁజొచ్చెను. సహజశరీరసౌందర్యమునకును పాండిత్యమునకును దోడ్పాటు యొప్పిజ్ఞనామూల్యవిభూషణము లనఁదగినమార్దవమును నప్రమతయు సత్యసంధతయు సౌఖ్యమును శోభాశయమును గూర్చెడియలంకారములు గా నుండెను. ఈమెవిద్యాబుద్ధులు చూచి సంతోషించి యింగ్లండురా జయిన యెరి

మిదవ హెన్రీ యీచిన్నదానిని పలుమాఱు రాచనగరునకు రప్పించి దయచూపి యాదరించు చుండెను.

ఈమెకుఁ గడపటగురువైన రోబర్ట్ ఆస్కాముపండితుఁడు తన మిత్రున కొకనికి లేఖ వ్రాయుచు దానిలో శ్రేణ్యయొక్కచుగూఁగ సామర్థ్యములను బహువిధముల శ్లాఘించెను. అతఁ డామె కెవ్వఁడు తర్జరములు వ్రాసినను ల్యాటిన్ భాషలో వ్రాయు చుండెను; ఆమెయు నాతిని కాభాషలోనే ప్రత్యుత్తరములు వ్రాయు చుండెను. గీనినిబట్టి విచారింపఁగా నామెపండిత్య మనమాన మైచి దనియు, ఈమకు మించిన దనియు స్పష్టపడు చున్నది. మన దేశమునందు సంస్కృత మెటువంటిగో, యాదేశమునందు ల్యాటిన్ గ్రీకు భాష లటువంటివి. అతఁడు 1550 వ సంవత్సరము శాస్త్రజ్ఞానములో నొకనాఁడు డార్నెట్టుప్రభువుయొక్కనగరమునకుఁ బోయినప్పు డా కుటుంబ మంతయు మృగయావిహారమునకు వెడలి యుండెను. శ్రేణ్యే మాత్ర మింట నున్న దని విని యశఁడామెను సందర్శించుట కయి తనస్సందిరమునకుఁ బోయెను ఆమె యప్పుడు గ్రీకుభాషలో స్లావో యనుతత్త్వశాస్త్రజ్ఞునిగ్రంథమును జగువు చుండెను. ఆమె యాభాష యందుఁగూడ ననమానసాంశిత్యము గలదయి తత్త్వశాస్త్రవిషయమునఁ బ్రసంగించుట చూచి, పదునారుగేష్లలోవలి వయస్సు గల యాబాలికయొక్కతెలివి కఠిం డిత్యద్భుతపఱిను. ఆమె గ్రీకుభాష యందుఁగూడ వ్రాయును జదువను నేర్చినదయి యాతని కాభాష లోనే లేఖలు వ్రాయుటకు వాగ్దానము చేసెను. అతఁడు తనసంతోష మును పట్టజాలక యింత పిచ్చవయస్సులో నింత భాషాజ్ఞానమును శాస్త్రజ్ఞానమును నీవెట్లు సంపాదించఁ గలిగితివని యడిగెను. ఆమె యిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను—“నేను మీతో సత్యమును జెప్పెదను.

అది విన్నప్పుడు ఓకొకవేళ నాశ్చర్యము గలుగవచ్చును. నాకీళ్ళ
రుచు దయచేసిన గొప్పమేళ్యో నొకటి కఠిను లయినజనీజనకులను
దయామయః డయినయపాథ్యాయునిః బ్రసాదించుట యై యున్నది.
నేను నాతల్లియొద్దఁగాని తాద్రీయొద్దఁగాని యున్నప్పుడు నేను
మాటాడవలసినను మానఁచు వహింపవలసినను కూర్చుండవలసినను
నిలుచుండవలసినను నడవవలసినను తినవలసినను త్యాగవలసినను
సంతోషింపవలసినను మఱింపవలసినను కుట్టవలసినను క్రీడింపవలసి
నను నృత్యము చేయవలసినను మఱి యేమిని చేయవలసినను దేవుఁడు
తననృప్తి నెంత క్రమముగాను నిర్దుష్టముగాను శేషెనో యంత క్రమ
ముగాను నిర్దుష్టముగాను నేను జేయవలసి యుండును. అట్లు కాక నే
నేవిషయమున నేమాత్రము వ్యతిక్రమముగా నడిచినను ఎరిహనముల
తోను సరుషవచనములతోను కొన్నివేళల గిల్లులతోను తాడనముల
తోను పీడనములతోను నాతల్లిదండ్రులయెడల నాకుఁగలగౌరవమును
బట్టి నేనుశెప్ప నొల్లని యితరదండినములతోను నేను బాధింపఁబడు
చుండును. ఆదుస్సహబాధచేత నామనస్సు చెదరుచుండుటనుబట్టి నా
గురువైన విల్లరుగారివద్దకుఁ బోవలసిననిమిషము వచ్చునఱకును నేను
నఱకములో నున్నట్లు భావించు చుండును. ఆయన మిక్కిలి శాంతము
గాను చదువునం దెంతో యభిరుచి కలుగునట్లుగాను బోధించుటచేత
నే నాయనయొద్ద నుండుకాల మంతయు తూములోఁ గడచిపోయినట్లు
తలంతును. ఆయనను విడిచి నెడలిపోవలసి నచ్చినప్పుడు నాస్వాంతము
దుఃఖాతాంత మగును. నేను చదువు తప్ప మఱి యేయితర కార్య
మును జేయవలసినను, అది నాకు దుఃఖకరముగాను భయకరము
గాను పీడాకరముగాను నుండును. ఈప్రకారముగా నాకు పుస్తక
ములే సంతోషదాయకములుగాను దినదినాధికముఖ్యపదములుగాను

నుండుటనుబట్టి చూడఁగా నా కితరవినోదము లన్నియు వ్యర్థములుగాను వీడలుగాను పొడకట్టను.”

ఆమెయొక్కనుగుణగౌరవమును విద్యావిశారదత్వమును తల్లి దండ్రుల చూచి యామోదింప లేక పోయినను, ఆమెతోడిపరిచితి భాగ్యము కలిగినగుణగ్రహణచరీణు లందఱును ఆమె శక్తిసామర్థ్యములను గుణనంప త్తిరి మెచ్చుకొని పొంపించుచిరి. ఇతరులస్తుతుల చేత నామె లేక మయినను గర్వమును బొందక మఱిత విషయవతి గాను సౌశీల్యవంతురాలుగాను అయ్యెను.

మరివిషయమున నీమె రోమీయకైస్తవధర్మములకు విరోధము లయిన ప్రాప్తపాదము మతశిద్ధాంతములయందు వృథావిశ్వాసము గలదయి తస్మాత్తానంబురా అయ్యెను. ఆమెయొక్కదిత్వేచ్ఛత్వము మిక్కిలి ప్రకాశించినది యీమతధర్మానంబఁబడునాడ. ఆమె చక్కఁగానాలోచించినత్యము లనియు నందు చేత నవశ్యానుష్ఠాపము లనియు హృదయపూర్వకముగా నిశ్చయించుకొన్నధర్మములనుండి బహుమానములుగాని భాధలుగాని బ్రతుకుగాని చావుగాని యామె నణచూత్రమును మరిలింపఁ గలిగినది కావు. ఈసత్యము ముందు ముందీమెచరిత్రమునలఁ దెలియవచ్చును.

ఇంగ్లండురా జయినమేనివిదన హెన్రీకి ముగ్గురుబిడ్డ లుంజిరి. వారిలో మేరీ, ఎలిజబెత్తు, ఆనువా రిగుఱుపుత్రులికలు; కడపటివాఁడయిన యెడ్వర్డునుబాలుఁడు పుత్రుఁడు. అతఁడు తనయనంతరమున మొట్టమొదటకుమారుఁ డయిన యెడ్వర్డు రాజ్యమునకు రావలయు ననియు, తరువాత మేరీయును, అటుతరువాత నెలిజబెత్తును, తదనంతరమునఁ దనమేనకోడలును, లేడీజేక్ గ్రే తల్లియు నగుఫ్రాన్సిస్ బ్రౌండ మనురాజ్యమునకు రావలయు ననియు మరణశాసనమును

వ్రాసి, తనకుమారునికి యుక్తవయస్సు వచ్చువఱకును రాజ్యపాలనము చేయుటకు పదునాఱుగురను కార్యనిర్వాహకులనుగా నియమించెను. ఆపదునాఱుగురిలో నార్థంబగులూరుపర్వభు వొకఁడుగా నుండెను. అతఁడు తంత్రముల వలనను సామర్థ్యమువలనను తక్కినవారి సంకఠికిని మించి తానే సర్వాధికారి యున్నట్లుగా యధేచ్ఛముగా రాజ్యకార్యములను నిర్వహించుచు మహాబలవంతుఁ డయ్యెను. ఇట్లు జరుగుచుండఁగా నతని యధికారమునకు భంగము కలిగించువై పరీత్య మొకటి సుభవించునట్లు కానఁబడెను. ఎవరవీరిట సీతభుక్త రాజ్యపాలనము చేయుచుండెనో గాఁలు వై నయామూఱవయెడవర్ణ దీర్ఘ వ్యాధిబాధితుఁ డయి యుండెను. రాజు మృతుఁ డయ్యెను. తన మునఁ దనయధికారము పోవుట మేకాక తన కుమారుము సహితము రావచ్చు నని యతఁ డెఱుఁగును. అందుచేత లోమియమతావలంబించి యున్నమేరీని రాజ్యమునకు రాకుండఁ జేయుటకును తన యధికారమునకు భంగము రాకుండ నిలుపుకొనుటకును దగినయుపాయ మొకిటి యాలోచించి యపాయబహుళ మయినకులంత్రము నొకదానిని నడప నుద్యమించెను. ఈదురాలోచనము మరస్సుకందుఁ బెట్టుకొని యతఁడు మిందుగా డార్సెట్టు పృథువుతో బంధనము గలిగించుకొనుటకు యత్నించి, అతని పెద్దకూతు నయిన లేడీజేక్రిగేను తన నాలవకుమారుఁ డయిన గిల్టఫోర్డుడ్ల యనునతని కిచ్చి వివాహము చేయునట్లు డార్సెట్టుపృథువును ప్రార్థించెను. ఇప్పుడు సహృదు పృథువుగాఁ జేయఁబడిన యాడార్సెట్టుపృథువు వాతని మామోపాయమును దెలిసికొ లేక దుర్బలమనస్కుఁ డగుటచేతఁ దన కొమారితనాతని కొడుకున కిచ్చి పెండ్లి చేయుట కొడఁబడెను. 1558 వ సంవత్సరము శ్రేష్ఠమాసములో వారివివాహము నడచెను. వరుణు డృఢ

కాయమును దూపవంతులను సాధువృద్ధులను నద్వర్తనులను నయినందున వధువున కనర్హుఁ డని చెప్పవలసినవాడు కాదు. ఈ వివాహము మహావైభవముతో నడిచెను. రాజయినయాజున యెద్దవ ర్షీడంపతులకు గొప్పకట్నములను బంపి, వధువున కిమూల్యము లయిన వివాహవస్త్రముల నిచ్చెను. రాజసాయకర మయినవ్యాధిలో నుండఁగా నిటువంటి వేషములు జరిగుట ప్రజల కెవ్వరికిని సమ్మతము కాకుండెను.

నార్తంబర్రాండు పృథు విట్లొక కార్యమును నిర్వహించి తరువాతి కార్యమును కొనసాగించుట కుపక్రమించెను. ఆజునయెద్దవర్ష వ్యాధిశాధితుఁ డయి దుర్బలదిత్తుఁ డయి తనచేతిలో నుండుటచేత నాతఁడు మెల్లగా రాజును నమీపించి, ఆతనివ్యాధిని గూర్చి పరితపించి, ఆతనికి మఱియొకవిధ మగుట తటస్థుడైన పక్షమున తండ్రి మరణశాసనమును బట్టి రాజ్యము మేరీయధిప మగు ననియు, అట్టయ్యెడు పక్షమున మేరీ రోమీయమతానలంబకురా లగుటచేత దేశమునకు మితిమీరినయన్దములు మూఁడు ననియు, ఎరిజెత్తును గూడ రాజ్యమున కనర్హురాలినిగాఁ జేయక మేరీనిమాత్రముతోలగించుట సాధ్యము కా దనియు, వారిరువురును సవతియిప్పులుగాని యొక గర్భజనితలు కారనియు, రాజు మరణశాసనమును బట్టి విధించినను ప్రభుప్రతినిధిసంఘముల వారిరువురిచేతిను వా రధర్మసంతతిగానిధానము చేయఁబడినందునఁ ప్రజ లట్టి యధర్మసంతతిరాజ్యమునకు వచ్చుట కంగీకరింపఁ జాలరనియు, తండ్రియొక్క మరణశాసనమును బట్టి తరువాత రాజ్యమునకు రావలసిన లేడీ జేక్రేయొక్క తల్లియొక్క తెయే యనియు, లేడీ జేక్రే విద్యచేతిను బుద్ధిచేతను గుణసంపద చేతిను సామర్థ్యముచేతిను సర్వవిధముల చేతిను రాజ్యమున

కర్పూరా లగుటచేత నామెను రాణినిగా నియమించుట సర్వజన సమ్మతముగా నుండు ననియి టోధించి, రాజు మనస్సును తిప్పి వేసెను. ఇది లేడీ జేక్వేగ్ రాణి యయివపక్షమునఁ దన కొడుకు రా జగుననియు, అప్పుడు తా నిప్పటివలెనే యధికారిమను నిరవయముగాఁ జెల్లించవచ్చు ననియు, స్వప్రయోధన పరత్వముతోఁ బన్నినకుస్త్రాత్రమే కాని ప్రజాక్షేమమును గోరి పరమార్థిక్బుద్ధితో నాలోచించిన నెదురాయము కాదు. ఎడ్వర్డు దూరాలోచన లేని కిన్నెనియసువాఁ డగుటచేతను, మరణ మంతకంత కానన్న మగుటచే దుర్బలమనస్కుఁ డగుటచేతను, తన బాల్యస్నేహితురాలును యోగ్యురాలును నయిన లేడీ జేక్వేగ్ కుందుఁ గలప్రచూతికముము చేతను, రాజు నార్తంబరలాంపు ప్రభువు యొక్క మాయలోఁబడి యాతఁ ఁ పదేకించినట్లు మరణకావనమును వ్రాసెను. తనవార శీఘ్రకాలములోనే యెడ్వర్డురాజు తన పదు నాఱవ యేట తండ్రిపోయిన యేడునెవత్సరములకు గ్రీనిచ్ నగరము నందు పరమసనప్రాప్తుఁ డయ్యెను. ఆతనిమరణముఁకు ముందవనాన దళలో సోదరునిఁ జూడటకుయి రప్పుడు మిషమీయ నారిని ముప్పల నిద్దఱిని రప్పించి వారిని తనయధినము చేసికోవలె నని నార్తంబరు లాఁడు ప్రభు వొకకింటనాటికిమును గల్పించును గాని యీపన్ను గడలో నతఁడు నఫలమనోరథుఁడు కాలేదు. మిత్రు లాతని కుతంత్రమును వానికి ముందుగాఁ జెలిపివెందున నారాజతనయ లిద్దఱును నతఁడు పన్నిన వలలోఁ బడిక తప్పించుకొని మరలి నురక్షిత మైన స్థలముఁ చేరిరి. అతఁ డట్లు విఫలమనో రథుఁ డయినను తనపూనికను విడవక నెప్పుడుప్రభువు మొదలయినప్రభువులను వెంటఁగొని తిన్నఁగా నయక మండిరమున నున్నలేడీ జేన్ గ్రే వద్దకుఁ బోయి వినయవిధే

యతలతో నామెకు రాణికి నడవనలసినచుర్యాదలను నడపి యామెను
 నందర్పించెను. పెనిమిటితోటో సహవాససౌఖ్యము సనుభవించుచుఁ
 బెండ్లియయింపుటనుండియు నామె యక్కడ వసించు చుండెను. ఈ
 దంపతు లన్యోన్యానురాగము గలవారయి సుఖముగా కాలము గడపు
 చుండెరి. ఆమె యెంటిగా నున్నప్పు డెల్ల విద్యావ్యాసంగముతో
 కాలము గడపుచు సద్గ్రంథములను జదివి యానందించు చుండెను.
 అంతేకాని యిహలోకసంబంధము లయిన దురాశ
 లేవియు నామెమనస్సరఁ జొరలేదు. తనమామగారు పప్పుచుంపిన
 కపట తంత్రము లామె కెంతమాత్రము నావఱకుఁ దెలియనే తెలి
 యవు. ఎవ్వరుయొక్క మరణానంతరమున నార్తంబులొక ప్రభువు
 వచ్చి రాజమరణశాసనముచుట్టి యామె రాణి యున్నదని చెప్పి
 గానే యామె బిగ్గరగా నేడ్చి మూర్ఛిల్లెనుట! మూర్ఛ తెలిసినతరు
 వాత సహిత మామె యెంతమాత్రము నామోదింపక చాలసేపు
 విచారగ్రస్తురా లయి యుండి తనకు సింహాసన మక్కఱలేదని నిరాశ
 రించెను. మామగారెన్నివిధములఁ బ్రార్థించినను తా నాతని ప్రార్థన
 నంగీకరింపక, జన్మస్వాతంత్ర్యమునుబట్టి న్యాయముగా రాజపుత్రికల
 సొత్తు కావలసినరాజ్యము నితరు లపహరింపఁ నాడుట యధర్మ
 మనియు, అట్టి యధర్మవృత్తికిఁ దా నొడఁబడఁజాల ననియు, దృఢ
 చిత్తముతోఁ బలికి, తనబంధువులు చెప్పినయిత్తుల కన్నిటికిని తగిన
 నమాధానములు చెప్పి, తన్ను బాధింపక తానప్పు డున్న స్థితితోఁ
 దృష్టి నొంది సుఖించునట్లు తన్ను విడిచి పెట్టుడని వారిని దీనముగా
 వేఱుకొనెను. వియ్యంకుని ప్రేరణముచేతఁ దనతండ్రి వచ్చి యెన్నియో
 విధముల బలిమూలినను మనస్సు చలింపనీక యామె దృఢచిత్తురా
 లయి తన పూనికను విడువకుండెను. అంతట నామెతల్లి వచ్చి పూజ

నీయు లైన యిందతావులు చెప్ప చున్నప్పుడు మూర్ఖపుపట్టు పట్టుట న్యాయము కాదనియు, బంధుహితముఁ గోరి చెప్పెడు తనబుద్ధి విన వలసిన దనియు, బోధించెను. ఇంతవఱకును నాజ్ఞాపించుచుండెను జననీ జనకలు ప్రార్థించుచుండఁగా, నవా శ్రదాజ్ఞాబద్ధురాలయి నడవ నల వాటుపడినయామె యేమి చెప్పుటకును తోచని దయి వారిమాట కెదురాడ నెఱచి షోలాందోళితచిత్తయి యూరకుండెను. అట్టి సమయమునం దామె ప్రాణపద మైన ప్రియభర్త దావునఁ జేరి తన ప్రార్థన మంగీకరింప వలసినదని వినయపూర్వకముగా కడసారి వేడుకొనెను. ప్రాణాధికునిగా భావించి యాతనితోడిదే లోకమని యవ్యాజ ప్రేమతో నేవించుచున్న ప్రాణవల్లభుఁడువచ్చి దైన్యరస ముట్టిపడ వేడుకొన్నప్పు డాతనిమాట కెదురు చెప్పలేక యామె యెట్లో యొడఁ బడెనుగాని యప్పుడు సహితము సంతోష పడుటకు మాఱుగాఁ దన యకస్థకు దుఃఖింప జొచ్చెను. ఇంతనిర్బంధ నెట్టి బలాత్కారముగాఁ బడసినయంగీకార మనర్థదాయక మయి దుఃఖముగా మగియు నని తెలుపునట్లుగా నప్పు డామె కన్నులకుండి నావృద్ధురాలువెలువడి వెలువలుగట్ట నామె పయనంకఁ జూచి “రయానముద్రుండ వైన యో యాశ్వరుఁడా! ఈస్వామ్యము నిజముగా నాదే యయిన పక్షిమున నీమహిమయఁ బ్రజాత్యేమమున వృద్ధియగునట్లుగా పరిపాలించుటకు నాకు శక్తిఁగిమ్ము” అని ప్రార్థించెను. 1553వ సంవత్సరము జూలై నెల 10 వ తేదీని లేడిజేన్ గ్రేవట్టాభిషేకమహోత్సవ నిమిత్తము లండన్ సగరమునందలి కోటలోని కొకసుందర మైనపడవలోఁ గొని పోబడెను. అప్పు డామెవెంట మామగా రగు నార్తగిబరలొకు ప్రభువును తండ్రియగు సహృదు ప్రభువును బోయిరి. అంత నచ్చట వట్టాభిషేకోత్సవము నడచెనుగాని యాక్రోత్తరాణియే యుత్సాహ

వంతురాలు గాక కన్నులు వాచునట్లుగా నేడ్చు చుండెను. ఒక్క-
లండనునగరమునందుఁ దప్ప రాష్ట్రమునం దంతటను ప్రజ లందఱును
లేడీ జేక్ గ్రేకుఁ బ్రతికూలురయి మేరీ కనుకూలురుగా నుండిరి, లండన్
నగరమునందు సహితము ప్రజ లీమి పట్టాభిషేకనమ మునునం
డుత్సాహమును సంతోషమును గనఁబఱువలేడు.

మేరీ రోమీయమతస్థురా లగుటచే నామె రాజ్యభారమును
వహించుటయం దంత యిష్టము లేనివాఁడగా నున్నను, నార్తంబరు
లాండు ప్రభువుయొక్క మప్పరిపాలనమును బట్టి ప్రజ లాతనిని
దేవీషించువారయి జేక్ గ్రేకుక్క ప్రభుత్వమునం దాదరము లేని
వాఁడుగా నుండిరి. ఇది యిట్లుండగా మేరీ తాను రాణి యైవచ్చుచు
మతభేదమును బాటింపక సర్వజనజేతుకరముగాఁ దాను బూర్వరాజ
శాసనములను మన్నించుచు సత్పరిపాలనము చేసెద నని వాగ్దానము
చేసెను. అందుచేతఁ బ్రజలు సంతృప్తుఁడయి మతభేదమును మఱచి
న్యాయముగాఁ దండ్రీరాజ్యమునకు నిచ్చుట కర్హతమురాలైన మేరీ
యొక్క పక్ష మవలంబించి యామెకు సహాయులు కాఁ దొడఁగిరి.
లేడీ జేక్ గ్రేకుక్క యధికారమును గాపాడుట కయి యుంచఁబడిన
సేనలు సహితము సేనాధిపతులచేఁ గొనిపోఁబడి మేరీపక్షమునఁ జేరఁ
జొచ్చెను. అప్పు డేమిచేయుటకును తోఁచనివాఁ డయి నార్తంబరు
లాండు ప్రభువు కొంతసేనతో మేరీ మీఁదికి దండెత్తెను గాని తన
సన్నిహిత్యమై తన్ను విడిచి శత్రుపక్షమునఁ జేరుటచేత నిరాశుఁ
డయి తానును మేరీయొక్క ప్రభుత్వమున కామోదించిన రాజభర్తుని
వలె నటించి “కాంబ్రిడ్జిపురముయొక్క యంగళ్ళవాడలో బహిరంగ
ముగా “దేవుఁడు మేరీగాణిని రక్షించునుగాక ! ” యని ఘోషించెను.
జేక్ గ్రేకుక్క తండ్రి యగు సప్తాభి ప్రభువును వియ్యంకుఁడు చూపిన

మార్గమునే యనుసరించి తానును మేరీ రాజ్యభారము వహించుట నభివందిరించెను. ఈ ప్రకారముగా జేక్ గ్రేరాజ్గా ఘోషింపఁబడిన పదియవనాఁడు నిష్పీకప్రభువు తన కొమారి తయ్యోద్దకుఁ బోయి "నీవు రాణివేషమును చికిది యింతటినుండి భృత్యవేషముతోఁ దప్పి నొంది యుండవలయు" నని యాకస్మికముగాఁ జెప్పెను. ఆచూట కామె యామూత్రము నంచలించక నిష్వీకారచిత్తయై "నేనీవేషమును ధరించిన నాఁటికంటె నెక్కువ సంతోషముతో నిప్పున దీరి దీసివేసెనను. నాజననీజనకు లైనవీ రిరువురును నాజ్ఞాపించినదమునఁగాని లేరి యెడల నేనీవేషము నెప్పుడును ధరించి యుండఁడు ఈ కుఠ వార్తనా కెంతో నంతోషకరముగా నున్నది. " అని పలికి తత్క్షణమే తన పూర్వ వస్త్రములను దాల్చెను. లండన్ దుర్గమున కధికారిగా నున్న యామె తండ్రియే యప్పుడు మేరీయొక్క ప్రవేశోత్సవమున కయి కోటతలు పులు తెఱపించెను. అందుచేతఁ శోటలో పట్టబద్ధురాలుగాఁ బ్రవేశించిన లేడీ జేక్ గ్రే యిప్పుడాశోటలోని పరితోడఁబూడ కారాబద్ధురాలగుట తటస్థించెను.

మేరీ సింహాసన మధిరోహించిన మఱునాఁడే రాణిపేరిట లేడీ జేక్ గ్రే మామగారి రైస నార్తంబరులాండుప్రభు వారవిగర్భ శత్రువులను అరండల్ ప్రభువుచేత పట్టుకొంటాడను. సాధారణముగా క్యూరులును భీరువులు నయినవా రందఱును ప్రాణములకు భయపడు నట్లే యితఁడును భయపడి యంత్యదశయందరిదినముగా ప్రాణాత్మకార్థము ప్రార్థించెనుగాని యారని యాప్రతిరోధ మైనయెవరాధమును వినాశకర మైనదురాశయు దయకునహిత మరని వనర్తునిగాఁ జేసి నందున నతఁడును మఱియిద్దఱును ప్రాణాంతదండమును బొందవలసి

నవా రయిరి. అతనితోడుసులలో ముగ్గురును నహాదరుఁ డొకఁడును పృథువరంపరలోనివారు కొందఱునుకూడ రాజద్రోహులుగా పరిగఁ జేంపఁబడి పట్టుకోఁబడిరి కాని రాణి పృథానురంజనమును ఇరి వారిలో ననేకులను తమించి విడిచెను. తరువాత లేడీ జేన్ గ్రేయును నామె భర్త యగుగిల్ఫ్రెడ్డు డిడ్లీ పృథువునుకూడ విమర్శింపఁబడి యపరాధ స్థాపన మయినపిమ్మట రాజద్రోహులగుటచే వధార్తులనినిర్ధారణము చేయబడిరిగాని వారిరువురునుకూడ సదు నెనిమిదేండ్లయినను నిండుని బాలప్రాయు లగుటనుబట్టియు నిరపరాధు లగుటనుబట్టియు తుంత పుట్టులుగా నెన్నఁబడినందున వారిదండనము త్వరపడి నదిప ముద్దేశింపఁ బడలేదు. అందుచేతనాదంపతులు కడపట విడిచివెట్టఁబడుదు రని యెల్లవారును నమ్మియుండిరి.

ఇది యిట్లుండఁగా మేరీరాణి తనకు రాజ్యము స్థిరపడఁగానే యామతనంస్కారమునలనఁ దమపదములను గోలుబోయిన రోమీ యమతస్థులను మరల వారిపూర్వస్థానములందు నిలుప నారంభించెను. ఆమె యత్యంతమూఢవిశ్వాసమును మతో న్నాదమును గలదయి, స్వభావమూర్ఖత్వమును బట్టియే స్వమతతాగతమృగ్యహాసమధురా లయి, యామీఁద మతాంతరుల నిపేధవాదములవలన మఱింత దురాగ్రహవేళపరవశురాలయి, రోమీయమతనిపేధవాదులను తిన్న తావలంబులను బహువిధముల బాధింపఁ జొచ్చెను. అందుచేత దేశ ములో రోమీయధర్మప్రతిపేధకమతముయొక్క స్థిరత్వమునకు భంగము కలుగు నేమోయని సంకయింపవలసినంత వైపరీత్యము సంభవించెను. ఇట్టిస్థితిలో నామె రోమీయమతస్థుఁడును కూర్చుండును నైన ఫిలి ప్పునుస్సెయినుదేశపురాజును వివాహమాడఁ బ్రయత్నిం చుటకూడఁ దలపింపినందున, ప్రజలు నిరాశులయి సంక్షోభము

నొంద మొదలుపెట్టఁగా వారిలో ననేకు లాయుధములు ధరించి బహిరంగముగాఁ గలహించుటకుఁ దెగింపవలసినవా రయిరి. ఈరాజద్రోహతంత్రము మొఁట నిగూఢముగా సమర్థతతోనే యారంభింపఁబడినగాని కార్యనిర్వహణమున కావశ్యక మయిన నేర్పు తగినంత లేనందునఁ గార్యము తుడిచుట్టిపడి కాదు. కలహకారులకుఁ బ్రథమ నాయకుఁ డైన సర్ థామస్ వైయట్టు రాజసేనలఁ గొన్నిటి నోడించి లండన్ నగరముమీఁదికి వచ్చెనుగాని యతఁ డీయల్పజయములచేత గర్వపడి ప్రమత్తుఁ డయి స్వప్రయత్న మప్రయోగముగా సంపూర్ణ సాఫల్యము నొందునని స్వప్ననామ్యాజ్యము ననుభవించుచు నేమతీయుండఁగా నాకస్మికముగా పురద్వారముకిడనే పట్టుకొనఁబడిను. ఈప్రయత్నముయొక్కప్రథానోద్దేశము మేరీస్థానమున నెలివెత్తును రాణినిగాఁ జేసి తనస్థానమునఁ గతిరాత్ముఁ డైన స్పెయిసురాజుయొక్కయు రోమీయనులాధికారము యొక్కయు శక్తియును దొలఁగించుట యయి యున్నది. అయినను మంత్రహస్తయు పెల్లడియైనందున నారాజద్రోహసంరంభ మారంభములోనే యుడఁచివేయఁబడిను. రాజద్రోహి యైన సర్ థామస్ వైయట్టును నాతనికి సహాయు లైనవారిలో నఱువంద్రును తిలలు తీయఁబడి, మేరీని వివాహమాడి స్పెయిసురాజు ఫిలి ప్పానునెలలకుఁ దిరువాత పురప్రవేశోత్సవమున కియి వచ్చుచును నారిమొండిములు వ్రేలాడఁగట్టఁబడి యుండిను.

లేడీ శేస్ కే తండ్రి యైన సహ్నకుప్రభువు తనకన్నులయెదుట వియ్యంకుఁ డైన నార్తంబర్లండుప్రభువునకు సంప్రాప్త మయినదుర్మరణమును బూచి యైతను బుద్ధి తెచ్చుకోలేనివాఁ డయి తనయల్లుడును గూతుడును మేరీయొక్క బాత్తుమునకు దాసులయి చెఱసాలలో

నున్నవారని యైనఁ దూరాలోచన లేనివాఁడయి తనప్రాణముల
కాశింపక తనయొక్కయు బిడ్డలయొక్కయు జేతుమును విచారించక
కలహకారులతోఁ జేరెను. ఈయనాలోచితకృత్యమువలన నాతని
ప్రాణములకు చేటు మూడుట యొకవిత కాదు, అతఁడు కలహకారు
లలోఁ జేరుట జేచి గ్రేయొక్కయు నామెభర్తయొక్కయు ప్రాణ
ములమీఁదఁజూడ వచ్చెను. ఆబాలదంపతులకు విధింపఁబడి యింత
కాలము నిలిపి యుంచఁబడిన క్రూరదండనము నెప్పుడు ప్రచారము
నకుఁ జేసలమునా మని దయయొట్టిదో యెఁబఁగని మేరీయొక్కమన
స్సానజకే వేగిరపడు చుండెను; ఇంతలో నామెతండ్రి రాజద్రోహి
యగుటకూడ తటస్థించుట యాసాకుమీఁద దానిని తత్క్షణమే ప్రవృ
త్తికిఁ దెచ్చుట కవకాశమును గలిగించెను. అందుచేత మరణమునకు
సంసిద్ధులరయి యుండవలసినదని లేడీ జేన్ గ్రేకును తిద్భర్తకును
వర్తమానము పంపఁబడెను. తన కిట్టిగతి యెప్పుడో తప్పక కలిగితిఱు
నని యెఱిగిన దయినందున ప్రాణాశ మాని యామె యావజ్జీవ
చావునకు సంసిద్ధురాలయి యుండెను. ఇట్టిరయమునందు రోమీయ
మతోన్నాసిని యైన మేరీరాణి కారాబద్ధురాలయి యున్న లేడీ జేన్
గ్రేకు విముక్తి కలిగింది యనుగ్రహము చూపఁదలఁచుకొన్నదాని
వలెఁ గనఁబడుదు నామె తన రోమీయభర్తప్రితిషేధకమతమును
త్యజింది రోమీయమతము నవలంబించినవీక్షమునఁ బ్రాణదానమును
స్వాతంత్ర్యదానమును జేసినదని చెప్పిపుచ్చి సమర్థులైనట్టియు
విద్యావంతులయినట్టియు రోమీయమతాచార్యుల నామెకడకుఁ బలు
మాటు పంపుచు వచ్చెను. రాణియొక్కమతాచార్యుఁడైన ఫెన్సోహ
మును నతఁడు రాణి యుత్తరువు ననుసరించి స్వమతేసిద్ధాంతప్రా
ప్త్యము నామెకుఁబోధించి యామె నేలాగున నయిన రోమీయ మత

మునకుఁ ద్రివ్రవలె నని సర్వవిధములఁ బ్రయత్నము చేసెను గాని యాతనికృషి యంతయు విఫల మయ్యెను. ఆమె తనయొద్దకుఁ బంపఁ బడుచు వచ్చిన రోహియమతాచార్యుల యుక్తులకుఁ బ్రతియుక్తులు చెప్పి ప్రతిపక్షులవాదమును పూర్వపక్షముచేసి స్వమతసిద్ధాంతములను నమర్థితో స్థాపించుచు వచ్చెను. ఇంత జరగినను మేరీరాణి యూరకుండక యింకను రామ రోమ మతములోఁ గలియు నేమో యన్నభయముచేత నామెకు మఱి మహాఁడు దినములు గడు విచ్చెను. అయినను శేక్ గే యిటువంటి ప్రాణనశయదశలో నహితము తన మనోఽశ్చయమును నదిలని దయి తాను సత్య మని నమ్మినధర్మము నందు దృఢవిశ్వాస ముంచి నిశ్చలురై లయియుండుటయే కాక యెన్నికష్టములు వచ్చినను స్వమతమును మార్చుకొన కుండునట్లు ప్రబోధించుచుఁ దన నహోదరికి గ్రీకుభాషలో నొక లేఖనువ్రాసి యాభాషలో నున్నకైస్తవవేదము నొకప్రతి నామెకుఁ బంపెను.

ఆమె ప్రతిక్షణమును గన చావును బ్రతీక్షించుచుండి యావఱ కే మరణమునకు సంసిద్ధురాలై యుండినందున నిష్పి డియ్యఁబడిన గడు వామె మనోవ్యధను బెంపుచెందించుటకే తోచుపడెను గాని మనశ్శాంతిని గలిగించుట కనుకూలపడలేదు. ఇట్టిస్థితిలో నామెకుఁ దండ్రీకిఁ దటస్థించిన యాపదలు తెలియవచ్చుటయే కాక యాతఁడు ప్రాణాంతదండన ననభవించుటకుఁ దా నున్న దుర్గములోనికే తీసికొని రాఁబడినట్లు తెలిసెను. ఆనంగతి తెలియఁగానే యామె నిజజనకున కొకలేకప్రాసని పంపెను. దానిలోని కొంతభాగమును పనిగొంది యిందు క్రిందఁ బొంతుపఱచుచున్నాము—

“ఓ పియజనకా !

ఎవరివలన నాజీవితకాలము పెంపు చెందినదినదో యటు
వంటి నీవలననే నాచావును త్వరముచుటకు భగవంతుడనుగ్రహించి
నప్పటికిని, నాయిష్టానుసారముగా నాకుద్భియ్యువునిచ్చి ప్రపంచము
నంతను నాయధీపము చేసినయెడల సమర్పించెను నందనములకంటె
నాదుఃఖదినములను హస్తపఱిచినందుక కయి యధికనిర్వాహజవంద
నములను దేవునకు సమర్పించునంతకాంతతతోనే నేను దాని స్వీక
రింపఁగలను. నీకష్టములను గూర్చి నీవు పొందునట్టియు నితరుల
వలన నేను విన్నదానినిబట్టి ముఖ్యముగా నామఃభక్త మైనస్థితిని
గూర్చి నీవు పొందునట్టియు శోకాతిశయమును నేను సత్సయముగా
నెఱుఁగుచును. నాప్రియదీతా! అయినప్పటికిని నాచేతులను నిర్దోషిత్య
జలమునందు కడుగుచు నానిర్దుష్టరిక్త మిశ్రవ సమ్మిళయమున, నిరప
రాధులకు దయ చూపవలె నని ఘోషింపఁ గలదగుటచేత నన్ను
ధన్యురాలినిగాఁ బరిగణించుకొనవచ్చును. అయినను నీవు చక్కగా
నెఱిఁగి యున్నట్టుగా నిర్బంధపబుంపఁబడియు విరామము లేకుండఁ
బీడింపఁబడియు నైనను (రాజ్య) భారమును వైని వేసికొనుటకు వచ్చు
తించినట్టు కనఁబడి యందుమూలమున రాణి యెడలను దచ్చావస
ముల వలనను పహావరాధమును జేసినదాన నయినట్టు నే నొప్పుకో
వలసియున్నప్పటికిని, నారాజ్య వేషధారణముచేఁ బ్రాప్త మైననిర్బంధ
నిహితకారవ మెప్పుడును నానిర్మలహృదయముతోఁ జేరినది కాక
పోవుటచేత నీశ్వరవిషయ మయి యీ నాయవరాధ మల్పతర మయిన
దని నేను నిశ్చయముగా నమ్ముచున్నాను.

* * * *

ఓ సత్వితా! ఈప్రకారముగా నే నిప్పు డున్నస్థితిని నీకు వెల్లడి
పఱిచియున్నాను—నా మరణము సమీపించినది.

ఇది యొక వేళ దుఃఖకరముగాఁ గనఁబడ వచ్చినప్పటికిని, ఈ దుఃఖగుహ నుండి వెలువడు రక్షకుఁ డైనకీర్తిస్తాభునితోఁ గూడి నిత్యసుఖసంతోషవృద్ధ మైనస్వర్గసింహాసనమునం దుండఁ గోరుటకంటె నధికప్రియతరము కాఁగలిగినది మఱియొకటి లేదు; (పుత్రికతండ్రి కిట్లువ్రాయుట న్యాయ మయినపక్షమున) తనయందలి దృఢభక్తి యందు నీ కింతవఱకును బలము నిచ్చి నట్టిప్రభువు కడపట మనము పరలోకములో తండ్రితోను కుమారునితోను పరికుఢాత్మతోను గలిసికొనుటకు నీ కా బలమునే ముందుకు ప్రసాదించుఁ గాక!

ఇట్లు

మరణపర్యంతము నీవిధేయపుత్రి యైన

శేన్ డడ్డీ”

లేడీ శేన్ గ్రే చెఱసాలలో నున్నకాలములోఁ దన యప్పటి యవస్థకు సరిపోవు నట్లుగా నచేకప్రార్థనలను పద్యములను రచియించెను; మరణదండనమును బొందుటకు పూర్వపురాత్తి సహిత మామె వానిని దిద్దుచంతటి దృఢమనస్సు గలవయి యుండెను. ఇటు వంటి ప్రాణసంశయీవస్థలో సహితము రోమీయునుతాచార్యు లామె యొద్దకుఁ బోయి యామెను స్వీయమత ప్రవిష్టరాలినిగాఁ జేయుట కయి బోధ చేసెనట. ఆమె పరివ్రతము వలె నచంచలురాలయి కడ నిమిషము వఱకునురోమీయధర్మప్రతిపేదక మతమునందే సుస్థిరురాలయి తదేకదీక్షతో నుండెను. తెల్లవారి తన్ను శిరచ్ఛేదము చేయుదురనఁగా నారాత్రి యామె తన సహోదరి యైన కేథరైనుకు గ్రీకు నూతన నిబంధన గ్రంథమును బంపుచు దానిలో వ్యాసిన లేఖకు భాషాంతర మిది—

“ప్రియసహోదరివైన యోకేథరై నా! పయిభాగము బంగా
 రముతో నలంకరింపఁ బడక పోయినను లోపల నమూల్యరత్నముల
 కంటెను నెక్కువవెల కలదయి పుస్తకమును నీకుఁ బంపుచున్నాను.
 ఓప్రియసోదరీ! ఇది యీశ్వరశాసనములను గలిగిన పుస్తకము. ఇది
 నిర్గతికుల మయిననునకు పృథువు విడిచిన తన సంహితయు మరణశాస
 నము నయి యున్నది; ఇది నిన్ను శాశ్వతసంతోషచూగ్దమునకు నడ
 పుచు; దీనిని నీవు మంచిహృదయముతోఁ జదివినను నిష్కలటహృద
 యముతో ననునరింపఁ జూనినను నీకిది నాశములేని శాశ్వతజీవనము
 ను దెచ్చును. ఇది నీకు బ్రతుకువిధమును చచ్చువిధమును నేర్పును.
 నీతండ్రియొక్క యధికమయిన భూములవలన నీవు పొందవలసినదాని
 కంటె నీకిది యెక్కువ లాభమును గలిగించును. దేవుఁ డాతనికి
 మంచిస్థితిని గలిగించినందున నీ వాతని భూములను బొంద వలసినట్లు
 గానే, దీనిలో విధింపఁబడిన వ్రతారముగా నడుచుట కవేషించుచు
 దీనిని నీవు శృద్ధతోఁ జదివెనుపక్షమున దురాశాపరులు నీయొద్దనుండి
 గైకొనలేనట్టియు దొంగలు తిన్నరింపలేనట్టియు పురుగులు పాడుచేయ
 లేనట్టియు దివ్యధనమును నీవు దాయముగాఁ బొందుదువు. ఓసాధు
 సోదరీ! జీవిజ్ఞువలె నీవును పృథువైన దేవునియొక్క శాసనములను
 గ్రహింపఁ గోరుము. నీవు మరణమువలన నిత్య జీవనమును బొందు
 నట్లుగా శాంతితోఁ జచ్చుటకు బ్రేతుకుము. నీ లేబ్రాయము నీకు
 దీర్ఘాయువు నిచ్చునని నమ్ముకోకుము—దేవునియొద్ద యైవపక్షమున
 మునలివా రెంత శీఘ్రముగాఁ బోవుదురో యంత శీఘ్రముగానే
 పసివారును బోవుదురు - ఎట్లు చావవలయునో నేర్చుకొనుట కయి
 యెల్లప్పుడును పాటుపడుము. ప్రపంచమునకుఁ బ్రతిఘటించుము; పాప
 మును బాజుఁదోయము; ఇంద్రియమనుఖములను దిరస్కరించుము; ప్రభు

ప్రపంచే యానందమును బొందుము. నీపాపముల కయి పశ్చాత్తాప పడుము; ఎప్పుడును నిరాశనుమాత్రము పొందకుము. భక్తియందు దృఢదిత్తురాలవు కమ్ము; గర్వపడకుము. ఎవడు మృతి నొందెయ్య జీవించియున్నాడో యటువంటి క్రీస్తుతో నుండుటకు సెయింటుపాలు వలె గోరుము. అర్ధరాత్రమునందు దొంగవలె వచ్చి మృత్యువు నిన్ను పహరించునేమో యన్నట్లు నదృటునివలె రాత్రిసహితియు నీవు జాగ రూకురాలవము యిందుము. * * * నావలెనే నీవు క్రీస్తునం దానందము పొందుము. నీప్రభువైన క్రీస్తునియొక్క మార్గము ననుసరించి నీనీలువను వహింపుము. నీపాపముల నాయన వీచుమీఁద వేసి, నీ వాయనమార్గము నెల్లప్పుడు ననుసరింపుము. ఓసత్సహోదరి! ఈడుష్ట భావమునుండి విముక్తి నొంది నిర్దుష్టతను బొందఁ బోవు చున్నాను గనుక నామరణమునుగూర్చి నావలెనే నీవును నంతోషింపుము ఈయస్థిరజీవనమును బోగొట్టుకొనుటచే నుస్థిరజీవనమును బొందుదు నని నాకు నిశ్చయముగాఁ దెలియును. భగవంతుఁడు నా కది ప్రసాదించి, ఈశ్వరభీతితో బ్రతికి నిజమైనక్రైస్తవ భక్తితోఁ జచ్చునట్లుగా నీకనుగ్రహింపవలయు నని ప్రార్థించుచున్నాను. జీవితాళచేతఁ గాని మృత్యుభీతిచేతఁగాని నీమార్గమునుండి యెప్పుడును తొలఁగకుండుట కీశ్వరనామమున నేను నీకు బోధించుచున్నాను. నీజీవితమును దీర్ఘముగాఁ జేసికొనుటకయి నీవారని సత్యమును నిరాకరించినపక్షమున, నిన్నాయన నిరాకరించి నీదినములు హస్తముచేయును; నీవాయన నయాశ్రయించి యున్నపక్షమున, నీకు సౌఖ్యమును దనకు మహిమయుఁ గలుగుపట్లుగో వలెఁడు నీయాయువును దీర్ఘము చేయును. అపదవికి భగవంతుఁడు నన్నిప్పుడు కొనిపోయి, ఆయన యనుగ్రహము వచ్చినప్పుడు ముందు నిన్నుఁ గొనిపోవును. ఓసత్సహోదరి! నీకు ఈభ

మగుమ గాక! నీవీశ్వరుని యందే విశ్వాసముంచుము; అతఁ డొక్కడే నీకు సహాయుడు కావలెను. "

వారివధిదినమునందు గిల్గొడ్డుప్రభువు తనభార్య యైన జేక్ గ్రేసు సందర్శింపఁ గోరఁగా మేరీరాణి వారి సమావేశమున కియ్య కొనెను. కాని, లేడి జేక్ గ్రేయే యందు కంగీకరింపక, తమసమా వేశాసంతరవియోగదుఃఖ ముభయుల ధైర్యమును జెడఁగొట్టి యవ సానదశయం దుండవలసిన మనస్థైర్యమువకు భంగము కలిగించు ననియు, వారియీవిరహము కలిప మనిమిషపరిమితమయినదే యయి నందునఁ గొంచె మొచ్చినయెడల నెక్కడ నన్యోన్య్యాసురాగబంధము తెంపులేక నిరంతరముగా నుడువో యెక్కడ మృతియు నాశాభంగ మును దురదృష్టమునుజేరి శాశ్వతానందమువకు భంగము కలిగింప లేవ్రా యెక్కడఁ దా మన్యోన్య సమావేశము కొందవచ్చుననియు, వందేశము పంపెను.

గూడల వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరినల పుండ్రుండవలేది సోమ వారమునాడు వధూవిరులలో గిల్గొడ్డుప్రభువు శిరశ్చేదమునకొయి ముందుగా వధ్యస్థానమువకుఁ గొనిపోబడెను; అతఁడు పోవుసప్పు దామె గవాక్షములోనుండి చూచి తనస్మరణ చిహ్నము నొకదాని నాతవికొనఁగి యీశ్వరభ్యానము చేయుచు తనగడియ వచ్చువఱకును మనశ్శాంతితో వేచియుండెన.

గిల్గొడ్డుప్రభువు తనప్రాణాపసాన సమయమునందు ధైర్య మునుగాని చిత్తోన్నతిని గాని యిటుమాత్రమును గోలుపోక, తన నిమిత్తమయి కామకొనియున్న మిత్రులందఱి యొద్దను సెలవుగై కొని, దృఢచిత్తముతో వధ్యస్థానము వధిరోహించి, యచ్చటఁ గొన్ని నిమిషము లీశ్వరభ్యానమునందుఁ గడపి, మూఁకలుగా మూఁగియున్న జను

లను తన కొడుకు బ్రాహ్మింపుఁ దని పలికి, వధ్యదారువుమీఁద నిబళిర న్నును మోపెను. మఱియొక్క నిమిషములో నాతని శిరస్సు మొలిఁడమునుండి ఖండింపఁ బడెను.

గిల్గొర్డు యభిప్రాయ శిరశ్చేదము చేయఁబడినతోడనే పురాధి కారులు వచ్చి యామెను వధ్యస్థానమునకుఁ గొనిపోవలసినగడియ వచ్చిన దని లేడి కేన్గేతో విన్నవించిరి. ఆయాజ్ఞ తెలుపఁబడి నప్పు డామె కంపవైవర్ణ్యాదిభయ చేష్టలను వేసిని బొందక నిశ్చల ధైర్యముతోవినెను. ఆమె వధ్యస్థానమునకుఁగొనిపోబడుచుండినప్పుడు దారిలో నమాధినిమిత్తమయి బండిలో వేసి తీసికొనిపోబడుచున్న శిరోవిహీన మైనభర్తృకళేబర మామెకంటఁ బడెను. భర్తృశవము నేత్రనోచరము కాఁగానే యామెకన్నులనుండి జొటజొట నీరు కార నారంభించెనుగాని, పూజోత్కృచ్ఛుణానమయమునందుచెహిత మతఃకు ధైర్యమును విడువలే దన్నవార్తాశ్రవణముపలన దుఃఖము నాపుకొని మఱింత మనోదార్థ్యము నొందినదయి ధైర్యముచుబూని, ఓగిల్గొర్డు! నీవు చవిగొన్నట్టియు నేను చవిగొనఁజూపుచున్నట్టియు మృతియాప ఘలము నన్ను కంపము నొందించునంతటి చేదైనది కాదు ఈదిన మున నీవును నేనును గూడి స్వర్గములో ననుభవించఁజూయెక విండు తోఁ జూల్పఁబడినప్పు డిది పేర్కొనఁ దగినదే కాదు.” అని పలికి తన పలకపుస్తకములో నేదోవ్రాసెను. వధ్యస్థానమును సమీపించినప్పుడు దుర్గారక్షకాధికారి యైనసర్ జాన్ గేజి యనునతఁ డామెనుజూచి తత్స్మరణార్థముగాఁ దాను స్థిరముగా నుంచుకొనుట కేదైనఁ జిన్న పారితోషికము ననుగ్రహింపవలసిన దని యామెను వేడుకొనెను. భర్తృశవమును జూచినప్పు డింతకుముం దామె స్వహస్తముతో గ్రీకు ఖాపతో “మానుషికన్యాయ మాతనిదేహమునకుఁ బ్రతికూలముగా

నున్నను, ఈశ్వరకారుణ్య మాతనియాత్మ కనుకూలముగా నుండు" ననియు, లాటిర్ భాషతో "ఆ మెయిపరాధము నుండవలసిన కర్మ మొక దయినయెడల, అర్థమవత్తు చూమెబాల్యమును లోకానుభవరాహిత్యమును శూన్యము లయివచ్చి" నునియు, ఇంగ్లీషుభాషతో "ఆమె దేవుని నమ్ముకొనినను గాన భావికాలప్రజలమెయెడల దయ చూపుదురుగాక" అనియు, అర్థమిచ్చెను యూదువాక్యములను వ్యాసీకవలకపుస్తకము నామె యాతని కిచ్చెను. ఆమె యప్పు డొకసేవకురాలికి చేజోళ్ళ నిచ్చెను. ఇయ్యవలసిన వాస్తవముల కిచ్చి యామె నిర్భయముగా వధ్యవేదిక పై కెక్కి యక్కడఁ గూడియున్నవభ్రులకు మొక్కి ముందు మూఁగి యున్నపాదులవంకఁ దిరిగి యిట్లనియెను.-

“నాప్రభువులారా! నాచావు చూడవచ్చిన సత్తైస్తవజనులారా! నేనియ్యెడ శిక్షాస్పృశికి లోబడి యున్నదానను. తప్పెప్పుడును జేతునిన్యామాధిపతివంటి దైన యాశిక్షాస్పృశిచేరి నేను వధింపఁబడనట్లు విధింపఁబడి యున్నాను. ఇది నేనుజేయునట్లు నిర్బంధపఱుపఁబడినట్టియు నేనెప్పుడును గ్రహింపవలదానిని నేను జేసి యపరాధిని నయివట్టు శిక్షాస్పృశి నిర్ణయించినట్టియు పరిని నేనొప్పుకొన్నందుకునూత్రమేకాని రాణిగారికి ప్రీతి మొకమేపనికొఱుకునుగాదు; ఏలయన, దానినుండి నాచేతులను తుడ్ది చేసికొని, అన్యాయమునుండి నిర్దోషిత్య మెట్లో యట్లే యటువంటిదోషముచేండి పరిశుద్ధమునననాయాత్మను దేవునకు సమర్పించుచున్నాను. అది యట్లున్నను నాయుండియనుభవాంధలను నిర్భాగ్యప్రపంచనుభవములను సత్యధికముగా నవలంబించినందువలనను, భగవంతుడు నాకుఁ బ్రసాదించిన జ్ఞానానుపారముగా నేను బ్రవర్తింపనందువలనను, నేను దేవునియెడల నపరాధిని నయి యున్నదానను. అందుచేరి దేవుడు నా కీమరణమును

విధించి యున్నాడు; నాకృత్యమునుబట్టి నేను దీని కత్యంతపాత్రు
రాలనయి యున్నాను. ఇక్కడ నీలోకములో నాపాపములకై యను
తాప పడుటకును నాపూర్వమరభిమానములచేత విశేషముగా కీ
సప్రియ మొనర్చిన నారక్షకునియొక్క ప్రసన్నతను మరలఁ బొందుట
కును నాకవకాశ మిచ్చినందున నేనాతనికి హృదయపూర్వకముగా
వందనముల నర్పించు చున్నాను. కాబట్టి నాప్రభువులారా! సత్తై
స్తప్తలైన సర్వమహాజనులారా! తనవిషయమున నేను జేసినయప
చారము లెంత లెక్కలేనివిగాను ఘోరమైనవిగాను నున్నను దేవుడు
తనయపారకరుణతోను సద్భావముతోను వానిని క్షమింపవల్లుగా
నేను ప్రాణములతో నుండుగానే నాతోడను నామిత్రమును భగ
వంతునిఁ బ్రార్థించుటకు మి మ్మందఱును నేను మహాత్మ్యంతో
వేడవలసి యున్నది. నేను క్రైస్తవభక్తురాలనయి చచ్చుచున్నానని
సాక్షులుగా నిలుచుటకు మి మ్మందఱును వేడుకోను చున్నాను నా
సనుక్తకర్మలను పుణ్యకార్యములను దూరముగా వినరివైచి, రక్షకు
డైనజీసస్క్రైస్తుయొక్కరి క్షమవలనను ప్రేమచువలనను యోగ్యత
వలననుచూత్రమే రక్షింపఁబడుదునుగాని యితరపాపములవలనఁ
గాదు. నానుకర్మలను నాయోగ్యతలనుమాత్రమే నమ్ముకొన్నయెడల
నవి నాకర్తవ్యముల కెంతదూరములై నన్నింత యధోగతిపాలు
చేయఁ దగినవిగా నున్నవో! ఇప్పుడు నాతోను నాకొఱకును మీ
రిందఱును ప్రార్థన నేయవలయునని మిమ్ము ప్రార్థించు చున్నాను."

పయివాక్యము లామెస్వాభావికహృదయశాంతతను సౌజన్య
మును విసమ్రుతను దేటపఱుచు చున్నవి. ఆమె తనవిషయమునఁ
జూపఁబడిన క్రొర్యవిషయమునఁ బరుల నొక్కపరుషోక్తి యైనను
బలుకలేదు. దోషమునంతను దనమీదనే వేసికొని, దానికి కారణము

రాజ్యకాంక్ష గాక జనసేవకులయూజ్జ్వలంఘనము చేయలేకపోవుటయే యని విన్నవించెను. ఈమాటలు పరిశీలనకు వార నామె తన వినుక నున్న పరిచారికాద్యయమాను బిలిచి తన మెడమీఁదివస్త్రములను దొలఁగింప నియమించెను. కిన్నులనీరు కారఁగా, చేతులు వడఁకఁగా, మేను చెమర్చఁగా వారు వస్త్రములనుదొలఁగింపఁ జేతు లాడక నిశ్చేష్ట లయి నిలువఁబడినందున, ఆమె యాచరి తానే చేసెను. పరిచారికలు

వెనుక నిలువఁబడి మొగమునకు గుడ్డ లడ్డమువెట్టుకొని కన్నీటికాలు వలు తుడుచుకొనుచు నేళ్ళు చుండిరి. అప్పుడు ఘాతుకపురుషుఁ డామె పాదములమీఁదఁబడి క్షమింప వేడుకొఁగా, ఆమె తన నామె వానిని క్షమించితి నని చెప్పి “ఓయీ !; దయచేసి నన్ను శ్రీఘ్రముగాఁ దుడ

ముట్టింపుము" అని వేడి, "ఓ యీశ్వరా! నాయాత్మను నీచేతులలోఁ జెట్టుచున్నాను." అని విన్నవ మైనయువైచస్వరముతోఁ బలికి, శాంత మైనట్టియు నిర్వికార మైనట్టియు ముఖభావముతోఁ దన శిరస్సును వధ్యదారువువైఁ జెట్టెను, ఉత్తరక్షణమున నేవధకారి చేతిఖడ్గ మామి యుత్తమాంగము నుత్తరించెను. అప్పుడు చూడ వచ్చినగుంపులో నుండి హాహానినాదములును గోదనధ్వనులును బైలు వెడలెను.

పదునేడు సంవత్సరములప్రామత్యము చూడారచిత్తుగా లయి నట్టియు శ్రీజనాలంకారము లైన సమస్తవద్గుణరత్నముల చేతను భూషితురా లయినట్టియు నిష్కళంక సౌఖ్యబద్ధైర్యాభిమానమాన నీయురా లయినట్టియు లేడీక్షేగ్రేయొక్క యైహికజీవిత మిట్లు పరి సమాప్తి నొందెను. డాక్టరు ఫుల్ల రనువిద్వాంసుఁ డీమెను గూర్చి "శైశవమునందలి నిష్కాపట్యమును, యౌవనమునందలి సౌందర్య మును, కౌమారమునందలి దృఢత్వమును, వార్ధకమునందలి ఘనతను, అన్నిటిని పదునేడేండ్లప్రామత్యమునందే యీమె కలిగిన దయ్యెను. రాజకుమారియొక్క జననమును విద్వాంసునియొక్క పాండిత్యమును, పుణ్యాత్మునియొక్క జీవనమును, తల్లిదండ్రులదోషమునుబట్టి పాప కర్మనియొక్కచావును నీమెకుఁ దలస్థించెను." అనివ్యాసియున్నాఁడు.

లేడీక్షేగ్రే యనిసానదశయందుఁ జెఱసాలలో నుండినప్పుడు వ్రాసిన యనేక ప్రార్థనలలోఁ గడపట దానిని మాత్రము తెలిగించి యీమె శోచనీయ మయినచరిత్రమును ముగించుచున్నాము—

"ఓప్రభువా! ఈశ్వరుడా! నాజీవజనకా! అన్నికష్టములయందును దుఃఖము లందున్నమాత్రము నీయొద్దకుఁ బరుగెత్తుచు గతిమాలి యొకాకిని నయి యున్నయబల నిగునా మొట్టి యాలకింపుము. ఓప్రభువా! నీయందు విశ్వాస ముంచినవారిని రక్షించి ముక్తి నొనఁ

గడు వాడవు నీ వొక్కడనే కాబట్టి పాపముచే గళంతురాల
నయి, క్షేత్రములచే గప్పబడినదాన నయి, కష్టములచే శాంతి లేని
దాన నయి, చింతలచే జుట్టుకొనబడినదాన నయి, ఆపదలచే నాశ
మింపబడినదాన నయి, దీర్ఘకాలకారాబద్ధతచే నత్యంత బాధిత మై
పనికిమాలిన మట్టిమొద్ద యున్నయినానాపాపపుబొందిరి గలదాన
నయి, ఓవయానుయుడ నయినరక్షకుడా! ఏది లేక మోక్షకాంక్ష
కించుక యున్న నవకాశ ముండదో యటువంటి నీదయను సాహ
య్యమును వేడుచు, రక్షణవిషయమున సంపూర్ణనిరాశ కలుగకుండ
నేను నిన్నాశ్రయించుచున్నాను. మాజీవితము శోధనవూడకే నిలిచి
యుండును గాన, మేము నీవార మగుదుమో కామో పరీక్షింపఁ
బడుటకును నిన్నును మమ్మును బాగుగాఁ జెలిసికొనఁ గలుగుటకును
కొన్నిసమయములండుఁ గొన్ని విపత్తులను మాకుఁ గలిగిండుట
యుక్తమే యైనను, మాశక్తికి మించినదుర్భరకష్టములతో మమ్ము
శోధించి నది కలిగినవాడ మగుటచేత సగతికురా లయినయీదీను
రాలిని గరుణింపుము. ఓ యాశ్వురుడా! అత్యున్నతస్థితి నొంది నిన్ను
మఱవకుండులాగునను, అతిహీనదశ నొంది నిరాశచే రక్షకుడవును
ప్రభుడవును నయిన నన్ను నిందింపకుండు లాగునను, నన్నతిమాత్ర
సంపదలచే నుబ్బింపకుండుటకును, అతిమాత్రవిపత్తులచే కుంగింప
కుండుటకును బ్రార్థించెను. ఓ కరుణానిధీ! నీ కెక్కువగాఁ జెలిసిన
నాదుస్థితిని విచారించి, సారక్షణమున కయి నీవు బలిష్ఠ మైన వెట్టని
కోటపు కమ్ము. నేను విప్రమతతో నర్థించుచున్నాను; నన్ను నా
శక్తికి మించునట్లుగా శోధించబడినీకుచు. న న్నిహాహాకష్టములనుండి
విమోచనము చేయువాడ వయినను గమ్ము; లేదా, యీదుర్భర
బాధను కూర్చుండనమును శాంతితో సహించు తీమనయినను నా

కనుగ్రహింపుము. నన్నాటు సంకర్పరముల కాలము బాధించి
 దాస్యములోనుండిన ఫారయోచేతులలోనుండి యీప్రయోగ ప్రజలను
 రక్షించినది నీదక్షిణహస్తమే ఎవరికొరకు నీకుమారుఁ డైనక్రీస్తువు
 తన యమూల్యరక్తమును నిలువమీఁదఁ జింగఁజేసెనో యటువంటి
 శ్రోతనీయు లయిన యభాగ్యులలో నొకతె నైన నన్ను నేనిప్పు డున్న
 దుఃఖకరమైన చెజనుండియు బంధము నుండియు విముక్తి నొందించుట
 నీపితృవాత్సల్యమున కర్హ మగును గాక! ఎంతకాలము నీవు కనఁబడ
 కుండెదవు? ఎల్ల కాలమునా? ఓవ్యభవా! దయచూపుటచు నీవు విన్న
 రించి యున్నావా? అసంతుష్టుడవై ప్రేమపూర్ణ మైననీకారుణ్య
 వేటికను మూసి యున్నావా? నిన్నిఁకఁ బృథ్వింపవలసినవని లేదా?
 నీదయ యెప్పటికిని రాకుండఁ బూర్ణముగా సంతరించినదా? నీ
 యభయప్రదానము సంపూర్ణముగా నమూర్తి నొందినదా? నీవిత
 చిరవిలంబ మేల చేయు చున్నావు? ఓప్రభవా! ఇఁక నీకు దయ
 రాదని నిరాశచేసికోనా? అట్టిది నాకు దూర మగునుగాక! నేనును
 జీవన్మర్యము నృజించినవృష్టిలోనిదాననే. కాబట్టి నీ కెప్పుడు దయ
 వచ్చునో యప్పుడు రక్షింతు వని నిశ్చయముగాఁ జెలిసికొని, నీకు
 నాయెడఁ గలదయను సంజేహించుటగాని విశ్వసించకుండుటకాని
 మాని, నీయవకాశముచిమిత్తము వేదియుండుటకును నీవనులను
 శాంతతతో సహించుటకును నాకు యెంతి శోనఁగుము. నా కేది
 మందితో యది నాకంటె నీకే యెక్కువ తెలియును గనుక, సర్వవిష
 యములలోను నీవు నాకెట్లు చేయఁ దలఁచుకొన్నావో యట్లు
 చేయుము; నీయిష్టము వచ్చినకష్టములను కలిగింపుము. నిన్ను వేఁడు
 కొను చున్నాను. ఈమధ్యకాలములో నానడుమును సత్య మునునడి
 కట్టుతో విగ్రహి సాధువృత్త మునడి యురిస్తాఁగమును ధరించి,

శాంతివార్త యనెడు దుర్భేష్యచర్మనిర్మితపాదరక్షలపై నిలిచి, అన్నిటికంటెను ముఖ్యముగా దుర్గాధులదౌష్ట్యగ్నిబాణముల నన్నిటి నార్చివేయటకు శక్తికలుగునట్లుగా భక్తిభేటమును ఐహించి, ముక్తి కిరీటమును నీపవిత్రవాక్య మైరయాభ్యాతిశయభంగమును ధాల్చి, నేను పూర్ణముగా నీయిచ్చ కాత్మార్పణము చేసి నీయిష్టమునను బద్ధురాల నయి, ఇట్టికష్టములు నాకు శుభకరము లనియు నీవు చేసిన వంతు యు నామేలుకొఱకేకాని మఱియొకందునకుఁ గాఁజాలదనియుఁ గనుఁ గొనుచు నీవు నాకుఁ బంప ననుగ్రహించిన కష్టములలో సంతృప్తిని బొందుచుండులాగున సర్వదా విషయపథే ముతలతోఁ బృథ్వింతును, నేను దృఢముగా నిలువఁగలుగునట్లుగా నీదివ్యకవచముతో నన్నమో ఘాయుధవనాధను జేయుము. ఓ కరుణాళుడ వై నవరమపితా! నీ వెవరిని నాపాపములకు బలిగా నుండవలెనని సంకల్పించితిమో యాయనకొఱకు నామొఱింపుము. ఆయనకును నీకును పరిశుద్ధాత్మకును పదునైదుశోనుహితులును జెల్లునుగాక! తథాస్తు!"

Miss MARY CARPENTER.

మేరీ కార్పెంటరు.

మేరీ కార్పెంటరు రనునామె యేకేశ్వరబోధక (త్రివ్వనిపేధక) క్రైస్తవమతాచార్యుడైన డాక్టరు లాంటు కార్పెంటరుగారి జ్యేష్ఠ పుత్రిక; ఆమెతల్లి పేరు పెన్. ఈదంపతుల కీమె 1807 న సంవత్సరము ఏప్రిల్ నెల మూడవతేదిని ఎగ్జటర్ పట్టణములో జనన మొందెను. ఆమెతండ్రి తాను మతాచార్యుడుగా నుండి, పెద్దవాండ్రకు ధర్మోపదేశము చేయుచుండుటయేగాక యుపాధ్యాయుడుగా నుండి పిన్న

వాండ్రకు జ్ఞానోపదేశము చేయుచుండెను. అందుచేత నామె తన జనకునిశిక్షలోనే విద్యాభ్యాసము చేసెను. ఆమె సాధారణముగా నెల్లవారును నేర్చుకొనెడియింగ్లీషుభాషను గఱచుటయే కాక గ్రీకు భాషను లాటినుభాషను గణితశాస్త్రమును నేర్చుకొని యందుఁ బ్రవీణురాలయ్యెను. తండ్రి యామెకు నీతివిద్యను గఱచుటయు దత్వంతి శ్రద్ధ వహించుచుండెను. ఆమె పృథ్వీశాస్త్రములను జంతుశాస్త్రముచుగూడఁ జదివి వారియందు మిక్కిలి యభిరుచి గల దయ్యెను. ఈమె చెల్లెండ్రును తమ్ములుచుగూడ నిరుమించుగా నీమెతో నమానముగానే విద్యాలాభమును బొందిరి. ఈమె తన విద్యనుగూర్చి తరువాత నొకప్పుడిట్లు వ్రాసెను — “విద్య న నైష్ఠ్యమును గృహకృత్య నిర్వహణమునకు ననర్హురాలినిగాఁ జేయలేదు; అట్లు చేయకపోవుటయే కాక యదిసాధ్యీధర్మమును నిర్వహించుటకు నన్ను ముఱిత పూర్ణముగా యోగ్యురాలిని చేసివది.” ఈమెదియతప్రాయమునందే తల్లికి శ్రమ కలుగకుండఁ దన ముద్దలు చెల్లెండ్రును ముగ్గురు తమ్ములను సర్వవిధములఁ దానే పెంచుచు వచ్చెను.

ఆమెకు సదౌద్లప్రాయమప్పుడనఁగా 1817వ సంవత్సరమునందామె తండ్రి యెగ్జిటరును విడిచి బ్రిస్టల్ పురమును జేరి, తొంటివలెనే యచ్చటఁగూడ ధర్మోపదేశవిద్యోపదేశముల రెంటిని స్వప్నత్రిసిగా నేర్పఱచుకొనెను. ఈమెకుఁ దండ్రి తనశిష్యులయినబాలురతోఁ గలిపియే విద్యచెప్పుచు వచ్చెను. తరువాత మహాధీశుండుఁడయి పృథ్వికెక్కిన రివరెండ్రాక్షరు జేయి మార్చి నోగారు 1819 వ సంవత్సరమునందు డాక్టరు కార్పెంటరుగారికి శిష్యుఁడయి మేరీ కార్పెంటరుకన్యకు సహపాతి యయ్యెను. ఆమె యెదిగినకొలదిని తండ్రి యామెకు తన శిష్యులలోని తరుణవయస్కులకు విద్య చెప్పెను.

పని నప్పగించుచు వచ్చెను. ఆపనియం దామె కభిరుచి కలిగి యుండుటచేత నామె యాపని నత్యంతోత్సాహముతోను, పూనిక తోను నేర్పుతోను, జేయుచువచ్చెను. ఆమె తన తండ్రిగారియొక్క యువావనాలయముతో సంబంధించిన భానువార (ధర్మోపదేశక) పాఠశాలయం దత్యంతప్రీతి కల దయి యుచ్చట శద్ధతోఁ బరిచేయఁ జొచ్చెను; ఆమె యచటకు భానువారమునాఁడు పోయి విద్యార్థులకు ధర్మపాఠములను జెప్పటతో మాత్రము తృప్తి నొందక, వారితోఁ గూడ వారియిండ్లకుఁ బోయి వారి తల్లిదండ్రులతో మైత్రి చేసి, ఆత్మాభివృద్ధిని జేసికొనకు తృప్తిలో వారికి నహాయురాలగుచువచ్చెను.

ఇరువదియొక్కనందవత్సరములు నిండి వ్యవహారయోగ్యత వచ్చిన తరువాత 1828 వ సంవత్సరములో రెండ్రియాయె కిట్లు వ్రాసెను—
“నీవు త్రొక్కవలసినట్టుగా శాసించబడఁబోయెను మార్గమేమియో మే మెఱుంగము; అయినను భూలోక చింత యంతయు, నీవు క్రీస్తున కవ్యాజసేవకురాల వగుదువు కాక యనియు, నీయూత్సరక్షణ యనకై పనిచేయుచుకై న్నవపరిపూర్ణ తపంక ముందుకునడుచుచు నీ కేర్పడునఁ బడిన పని నితరుల యుపయోగముకొఱకు నిర్వర్తించుటకు శక్తురాల వగుదువు గాక యనియు, విశ్వాసముతోను శాంతతతోను పూనిక తోను ఈశ్వరేచ్ఛను చెల్లింతువుగాక యనియు, కోరఁకొరకఁగో నడిగి యున్నట్లు మేము భావించుచున్నాము.”

అనారోగ్యముచేత చిరకాలమునుండి దుర్బలుఁడయి యున్న దాక్షుడు కార్పెంటరు 1829 వ సంవత్సరమునందు తన పారిశాలవనితి నూని వేసెను; కాని యాతనిభార్యయు ముగ్గురుకూతులును చిన్న పడుచుల కొకపాఠశాలను బెట్టిరి. నూతనముగా స్థాపించబడిన యీపాఠశాలయందు శ్రీజనోదిత ప్రావీణ్యము తెల్ల నేర్పఁబడుటయే

కాక లాటికొగ్గకు భాషలుకూడ నేర్వబడుచుండిను; అక్కడ కుప్ప వనియు కుటుంబములలో నుపయోగపడెడి యనేకేతరనిష కుములును గణపబడుచుండిను అక్కడ విద్యాభ్యాసము చేసిన కాంతలలోఁ గొందఱు తరువాత బీదలకును మూఢులకును విద్యావాసము చేయుట తమ పనిగా నేర్పఱచుకొనిరి; మఱి కొందఱు తమగృహిణు లయు తమకుటుంబధర్మములను యుక్తయుగా సర్వహిందుకొనుచు జనోప యుక్తము లయినసత్కార్యములందుఁ బ్రవేశించి పనిచేయుఁ జొచ్చిరి.

1831 వ సంవత్సరమునందు బ్రిష్టల్ నగరమున వాంతిభేది వ్యాపించినప్పటినుండియు నామె యుపకారజీవనము నిజముగా నారంభమయ్యెనని చెప్పవచ్చును. ఆవిషభేది ప్రబలి ప్రజానాశము చేయఁదొడఁగినప్పు డామె తనజీవితమును తనతోడివారయొక్క సేవ యందుఁ గడపుటకు నిశ్చయము చేసికొని, ఆనవత్సరము మార్చి నెల 31 వ తేదీని తనదిన చర్యచింతకములో తనమనోనిశ్చయమును లిఖించి, కడపట „ నాజీవితకాలములో నడవవలసిన కృత్యములయొక్క యుద్దేశ మేమియు యుండవలయునో నే నెప్పుడైన మఱచుట తటస్థి చెడు నెడల, నాకు వ్యతిరీక్తముగా నివి నాపై సాక్ష్యమిచ్చుటకు నే నీసంగతుల నిచ్చట లిఖించుచున్నాను. ” అని వ్రాసెను.

ఇది యిట్లుండఁగా 1833 వ సంవత్సరమునందు రాజారామ మోహనరాయ లింగ్లండునకుఁ బోయి, డాక్టరు కార్పెంటరుగారి తోడి సంభాషణయవలస లాభము పొంద వలె నన్న ముఖ్యోద్దేశ ముతో బ్రిష్టల్ నగరమున కరిగి, వారియింట నుండట తటస్థి చెను. ఆయుభయులకును జరుగుచు వచ్చిన చిత్రాక్షరక సంభాషణసమయము లలో కార్పెంటరుకన్య తిఱచుగా వన్నిధియం దుండుచు వచ్చెను.

ఆతనితోడ జగదును వచ్చిన సంభాషణము లామె మనస్సుతో శిలా
క్షరములవలె దృఢముగా నాటుకొనెను. అయినను బహుదీపము లిట్లు
లాభకరముగాఁ గడవకముందే యతఁడు వ్యాధిగ్రస్తఁ డయి లోకాం
తరగతుఁ డగుట సంభవించెను. ఆయన వ్యాధిసమయమునం దీకుటుం
బమువా రాయనకు స్వకుటుంబములోని వారికిఁ జేసెనుదానికంటెను
నెక్కువగా నుపచారములు చేసిరి. ఆయన సమాధిసమయమునందు
డాక్టరు కార్పెంటరు గారిచేతఁ జనువఁబడిన యిక్రింది యర్థము
వచ్చెడు పద్యము నామె రచియించెను—

క. నీయాత్మ కాశ్వరం బగు

నీయభిధ స్మరింతు రెపుడు నీదేశీయుల్

నీయాసమాధి వెలువడి

నీయక్షులు వారియెడల నెలకొని లేపున్.

ఈమహానీయునితోడిసహవాస మొక్కటిగో కాక యానందత్పరమే
యమెరికానుండి యామె తొడిగిని జూడవచ్చిన డాక్టర్ టక్కురుమ్య
ననుపేరు గలసత్పురుషుని సందర్శనము వలన సహిత మామెకు విశేష
చిత్తోన్నతి కలిగెను. తనజనకునకును రామమోహనరాయలకును జర
గుచువచ్చిన సంభాషణములలో నామె స్త్రీలహీదళ సంస్కార
ప్రతిబంధములు మొదలగువిషయములలో హిందూదేశముయొక్క
దుస్థితినిగూర్చి వినుచు వచ్చెను. అతఁడు చెప్పినమాటలు దృఢముగా
నాటుకొని యామె మనస్సు హిందూదేశమువంకఁ బలురూపు పాటు
చుండినను, పెద్దపట్టణములలో వసించు దిక్కుమాలిన బీదబిడ్డల దుర
వస్థనుగూర్చి టక్కురుమ్యను బోధించిన సన్నిహితధర్మము లడ్డుపడి
వారించుచు రాగా ముందుగా స్వదేశమునందలి కర్తవ్యముల
పయిఁ దిరిగెను. హృదయభేదకము లయిన రామమోహనుల దయ

నీయవాక్యములు తలఁపునఁ బాఠింపపు డామె యప్పుడప్పుడు పక్షివలె
తెక్కులు కట్టుకొని యెగిరి హిందూదేశముమీఁద వాలవలె నని మన
స్సులోఁ దలఁచుచు వచ్చినను, తల్లిదండ్రులసేవావిషయమున నాచ
రింపవలసిన కర్తవ్యములును పాఠశాలాకార్యములును మరల
నామెను వెనుకకు లాగుచు వచ్చెను పూర్వోక్త సత్పురుషద్యయము
యొక్క యువదేశములకు ఫలముగా బ్రస్తలులో నొక సతీసమాజ
మేర్పఱుపఁబడెను. ఈసమాజములోని మానినీయములు బ్రహ్మచర్య
రములోనినుఖపీఠ మయినవ్యదేశమును గొన్ని భాగములుగ
విభాగించుకొని తమలో నొక్కొక్క రొక్కొక్క భాగమునకుఁ బోయి
యచ్చటి యగతికు లగు బీదలకు విద్య చెప్పి యితరవిధముల వారి
స్థితిని బాగుచేయుట కయి పాటుపడుట కేర్పఱచు కొనిరి. మేరీ
కార్పెంటరు తన కావట కున్న భానువారపాఠశాలయొక్కయు దిన
పాఠశాలయొక్కయు పనిని జేయుచు, బహుశంసత్సరము లీపనిని
గూడ నవిచ్ఛిన్నముగా నిర్వహించెను.

1889 వ సంవత్సరమునందు డాక్టరు కార్పెంటరు గారి
యారోగ్యము మరల చెడిపోయెను. అతఁడు స్వస్థతను బొందుట కయి
స్థలమును మార్చి యూరప్రుఖండములోని దేశములలో సంచారము
చేయుట యావశ్యక మని వైద్యులు చెప్పిరి. అతఁ డాప్రకారముగాఁ
బ్రయాణము చేయుచు, ఇటలీసముద్రతీరము పొరుగునను నావికా
యాత్ర చేయునప్పుడు 1840 వ సంవత్సరమున నోడలోనుండి సము
ద్రములోఁ బడి మునిగి పోయెను.

ఇంతవఱకును కార్పెంటరుకన్య కొంతిగౌరవము గల బీదలలోఁ
బనిచేయుచుండెను. అంతకుఁ బెను సధిచు జాతులలో బిడ్డలు మూఢ
త్విములోను పాపములోను వెరుగుచుండిరి. అటువంటి వారి నిమిత్త

మయి బీదపాతశాల లక్క డక్కడ స్థాపింపఁబడిన వని విని యామె యటువంటిపాతశాల నొకదానిని బ్రిష్టులునగరములోఁ గూడ నారంభించుటకు నిశ్చయము చేసికొనెను. కార్యైంటరుకవ్య తన యాలోచనను కాలమును విశేషముగా వియోగించిన యీపాతశాల యల్పకాలములోనే యత్యంతోపయక్త మయి నీతిదామక మయ్యెను; అందుచేత నారక్షకశాఖవా రాచుట్టుపట్ల నేరములు తక్కువయి పాతశాలవలన విశేషప్రయోజనము కలిగిన ట్లావ్యకొనిరి అయినను కార్యైంటరుకవ్య మాత్ర మంతతోఁ దృప్తి పొందలేదు అప్పుడప్పుడు నేరములు చేయుతరగతులవారిబిడ్డలు మాత్రమే యీపాతశాల యందు జేరి లాభము పొందుచుండిరిగాని యీపాతశాలను జేరరాని యధికదృస్థితివరులబిడ్డలును బలువురుండిరి. చోరత్వాదిదోషములనే వృత్తిగా నేర్పజుచుకొన్న జాతులవారి బిడ్డలసామాన్య ప్రయత్నము చేసి విశేష సాధనములఁ గల్పించినంగాని యటువంటి పాతశాలల వలని లాభములను బొంది బాగు పడఁజాల రని యామె యెఱిగి యుండిను. కాఁబట్టి యామె చోరత్వాదులచే దుష్టులయి యావజ్జీవమును చెఱసాలలలోఁ బడి కడగండ్లు పడవలసిన దిక్కుమాలిన బిడ్డలను విముక్తులను జేయఁ దలచుకొనెను. ఫ్రైదొరసాని చేసిన పనిని దీనిని జదువువా రెఱుఁగుదురుగదా. చెడి చెఱసాలలయందుఁ బడిన వారిని బాగుచేయుట కయి యామె పాటుపడెను; రోగము వచ్చిన తరువాత మందు వేయుటకంటె రోగము రాకుండ మాన్యుట యుత్తమ పద్ధతి యన్న సిద్ధాంత మవలంబించి, చెడిపోవలసిన వారిని బాగు చేసి చెఱసాలలలోఁ బడకుండ వారించుటకయి యామె పాటుపడెను. 1861 వ సంవత్సరమునం దీమె “చెడిపోవుచున్న జాతులవారిబిడ్డలకు నయస్సురాని దోషులకును దోషనివారక పాతశాలలు” అను పేరితో

నొకపుస్తకమును బ్రచురించెను. కారాగృహవిద్యాలయములను స్థాపించుటకు దొరతనమువారు పూనుకొనుచున్న చేయుట కయి యీమొదట బహువిధములఁ బ్రయత్నములు చేసెనుగాని యామెకృషి మొదట సఫలము కాకపోయినను కడపట సఫలమయి 1854 వ సంవత్సరమునందు కారాగృహములలో దోషనివారక విద్యాలయములను స్థాపించుటకు రాజానుమతి యిచ్చుట బడెను.

పాపమునకు మూలకారణమును గనుఁగొని దానిని వారించుట కయి కారాగృహ విద్యాలయములను కర్మవిద్యాలయములు స్థాపించి, చిరకాల మోహుత్వోఁ బని చేసి కడపట పార్లమెంటుమహాసభ వారి యంగీకారమును సాహాయ్యమును బొంది, యింగ్లండు దేశములో నేరములు చేసెడువారిసంఖ్యను తగ్గించుటయం దావలెకెవ్వరును జేసియుండనంత యొక్కవపని నీమొదటిచేసెను. పాపములో దిగుటకు సిద్ధముగా నున్నట్టియు నావలెకే పాపములోఁ బడినట్టియు బాలురును బాలికలును ఈమె నిరంతరప్రయత్నములవలన దుస్సహవాసములనుండి తొలఁగింపఁబడి, పాటుపడుచు గౌరవనీయు లయివపుడుపులుసు స్త్రీలును నగునట్లు చేయఁబడిరి. అవలెక బాలురును బాలికలును నేరములు చేసినప్పుడు దండవిధాయకులకు వారిని జెజ్జుసాలకులఁ బంపుట తప్ప వేఱుచూర్గము లేకండెను; అందుచేత నట్టివారు జెజ్జుసాలనుండి విడుదలను బొంది వచ్చునప్పటి కచ్చటి పాపిష్ఠులతోడి దుస్సహవాసముచేత సామాన్యముగా వారికి బాగుపడుదు రన్నయాశ లేనంతయొక్కవగాఁ జెప్పిపోయి యావజ్జీవమును ఘాతుకమృగమువలె నువరించెను ముస్లిమికి వచ్చుచుండిరి. ఈమె 1846 వ సంవత్సరమునందు లామున్సు మీడ్డు బీదపాఠశాలలను స్థాపించెను. 1852 వ సంవత్సరమునందు రస్సెల్

సాక్షాత్తుననతఁడు కింశు పూడ్డులో నొకయిల్లు గొని బీజబిడ్డల విద్యావిషయములు యిచ్చి మం దీమిశోఁ గూడ దానను బఠచేయఁ బూనకొనెను. ఈమె సొలు జేమ్సు బ్యాంకువద్ద పనివాండ్రు చాచిదీని కట్టించెను. ఈమె పాఠశాలలను శుదిగాను సుందరముగాను నుంచి హృదయాకర్షకములుగాఁ జేయుచుండెను.

1854 వ సంవత్సరమునందు బైరన్ ప్రభిష్టబ్రిష్టల్ నగరములో కార్పొంటరుకన్య విచారణ క్రింద నుంచుట కయి యొక బాలికా దోషనివారకవిద్యాలయమునిమిత్తము "శోణగృహ" (Red lodge) మనఁబడెడు విశాలమందిరమును గొని యిచ్చెను. ఆరంభమునందు దానిలో పడుగురు బాలికలు మాత్రమే యుండిరి గాని 1858వ సంవత్సరమున కేబరియిద్దరుబాలిక లయిరి. దొంగలుగా శిక్షింపఁ బడిన నూఱులలోని బాలిక లందుఁ జేరి యవమానకరమయినట్టియు నకీర్తికర మయినట్టియు జీవనమునకు లోనుగాకుండ రక్షింపఁబడి యిప్పుడు మాననీయసేవకురాంఘ్రము కుటుంబనూతలను నయి గౌరవ నీయ మైనస్థితులను బొంది యున్నారు. ఈవిషయములలో నామెకు కార్యవిజయము కలుగుట ముఖ్యకారణము తనతోడిచూసవులలో నత్యంతభ్రష్టు లయినవారియొడలసహిత మామెకుఁ గలప్రేమయును నడయత్వమును నయి యున్నవి. ఎంత నీచదశలో నున్నపిల్లల నైనను తనకుటుంబములోనివారివలె జూచి యామె యాదరించు చుండెను. "మన మొకబాలునిఁగాని బాలికనుగాని దోషవిముక్తి గలిగించి బాగుచేయఁ దలఁచుకొన్నపక్షమున నట్టివారిని కుటుంబములో నుంచ వలెను. ఏపనినైనను వారి నాదరించి మంచిమాటలతోఁ జేయువలెనుగాని బలవంతపెట్టి చేయించుటవలనఁ బ్రయోజనము లేదు. మనము వారిస్వేచ్ఛ కెప్పుడను భంగము చేయరాదు; వారిని

తమంత్ర ప్రముఖుగా నడవ శక్తికొనునట్లు దిద్దవలెను. చరిత్రులయి మిక్కిలి చెడిపోయినవారిలో ఎలవహిత మడగి యుండెను మంచిని బయికి దీసి, యది చెడుగును జయించునట్లు చేయుట యెల్లప్పుడును మనగుఱి యిది యుండవలెను." అని యామె పలుమాఱు పలుకుచుండెను. శోభాపాదోపనివారకవిద్యాశాల యిప్పుడును జయప్రదముగా నడపఁబడుచున్నది. ఆమె పాతశాలల కనుబంధములు గా నప్పుడప్పు డేర్పరుచుచు వచ్చినసమాజములు మొదలగునవి సహితము పాతశాలలంతి యుపయోగకరములుగానే యుండుచువచ్చెను. వానిలో నొకటి పరనమందిరము; అక్కడ కామర్పుపట్లవారందఱును వచ్చి వార్తాపత్రికలను పుస్తకములును జమప్రచురించి; దానివలన యుపన్యాసముందిరములో సాంఘికవిషయములు నీతివిషయములు మొదలయినయుపయోగకరములను గూర్చి యుపన్యాసము లియ్యఁబడుచుండినను, అందులోనే సురాపాననివారకసమాజసభలు జరుగుచుండెను.

ఆమె కేంద్రసంవత్సరములు నచ్చివచ్చు దామెతల్లి 1856 వ సంవత్సరమునందు మృతినొందెను. తల్లిచావుతో మేరీ కార్పెంటరు కన్యకి సుసారబంధము లన్నియు విడిపోయి, తనకాలమును నిరంతరాయముగా నుంచిపనులయందు వినియోగపఱుచుటకు మఱింత యానుకూల్యము కలిగెను. అందుచేత నామె మాతృవియోగదుఃఖము తలఁపునకు రాకుండునట్లుగా సత్కార్యాచరణమునందు విరామము లేకుండ పాటుపడఁ దొడఁగెను. 1856వ సంవత్సరమునం దామెతోఁగలిసి పనిచేయుట కయి చేరిన మిస్ ప్రిన్సిప్స్ పవర్ కాబ్బు ఆమెను గూర్చి యిట్లువ్రాసెను.—"అర్థచతుష్కవి భోజనముతో కార్పెంటరు కన్య ముగ్గురునునుష్కలపనిని చేయు చున్నది."

1868 వ సంవత్సరమునం దామె యొకకవ్య సభిమానపుత్రి కనుగా స్వీకరించి వెంచ నారంభించెను. ఈవిషయమునుకూర్చి యొక చెలికత్తె కామె యిట్లు వ్రాసెను.—“నీవు కనకటివిడ్డలను నీచి యున్నానని సిద్ధాదేశములో వ్రాయఁబడి యున్నది అంతకుముందు తల్లిప్రేమ యెట్లదో యెఱుంగనియు నీకులకు నావ్యాధిసూంతర్గత మయినమాతృప్రేమను జూపి యున్నాను. వివాహ మాడవలసిన ప్త మకఁటలేక కనకుండు సిద్ధముగాఁ జేయఁబడి చేతికంది నాకు లభించిన జననీజనకవిహీన యయినయాయయిదేండ్ల పసిబాలికతోఁ గూడిన నాభాగ్యమును జూడుము.”

వృద్ధదశలో నితరు లపేక్షించెదవిత్రాంతి యామెకు పనిచేయ కుండుటవలనఁగాక వేఱువేఱుపనులకుఁ బూనుటలోనే కలుగుచుండెను. 1861 వ సంవత్సరమునం దామె యైర్లందునకుఁ బోయి యచ్చటికాకా గృహములను పరీక్షించి వానినికూర్చి యుపయోగకర మయినచరిత్ర మును ప్రకటించెను. మఱి మూఁడుసంవత్సరముల కామె “మన కారాబద్ధులు” అనునామముతో రెండుసంపుటములగ్రంథమును ప్రక టించి, దానిలో కారాబద్ధుఁడైతినికూర్చియు నాదరణయనుకూర్చియు వితర్కించెను. ఆమె చిన్నపిల్లలవిషయమునఁ దాను నడిపినక్రమ మునుబట్టి పెద్దవాండ్రవిషయమునఁగూడ నట్లే నడిపుట శ్రేయో దాయక మని యభిప్రాయ పడెను.

ఆమె కఱువదిసంవత్సరములు నిండినప్పుడు దుఃఖమును తగ్గించు టకును నేరములు మాన్పుటకును దాను జేసిన ప్రయత్నము లన్నియుఁ దానెచ్చడు నెదురుచూడనంత జయప్రదముగాఁ గొనసాగినందుకు సంతోషించి, త ప్తత్యంతభక్త్యురాలినిగా భావించుకొనెను. అయినను వానంతటితో సంతకమై నొంది యూరకుండక హిందూదేశమునకుఁ

బోయి చూచి దానికే మేలు చేయవలెనని తలచెను. ఆమె హింజూ
 దేశమునకుఁ బైలువెడలుటకు ముందుగా “రాజా రామమోహన
 రాయలయొక్క యింగ్లండులోని కడపటిదికములు” అను పుస్తక
 మును రచించి 1866 వ సంవత్సరము సెప్టెంబరునెల మొదటిలేననోడ
 యొక్క చిరకాలము నుండి యుద్దేశించుకొనియున్న హిందూదేశ
 యాత్రి నిప్పుకు వెళువేర్చెను. ఆమె యొక్క నయోడలోనే యొక్క
 మానమోహనలో సమనంతము న్యాయవాదిగాఁ బనిచేయుట కయి
 మరల నీదేశమునకు వచ్చెను. ఆమె బొంబాయి నగరములో దిగిన ముఱు
 నాడే బొంబాయి రాజధానీభవత్వమువారు సామాన్యముగా నిద్రా
 విషయములు కార్యైంటకుకన్య కోరినవిశేషము లన్నియు నిశ్శ్రువల
 నిన దనియు బాగురకును తిదితలకును స్వేచ్ఛిన శోధనాలయముల
 యొక్క కృతాంతములను దెలుపవలయు ననియు స్థానికోద్యోగస్థుల
 కంపటికిని నాజ్జాపత్రికలను బంపిరి. బొంబాయిరాజధానిలో నామె
 మొదటఁ జూచినస్థల మహామదాబాదు పట్టణము. అపట్టణమునందప్ప
 టికే శ్రీవిద్య కొంతయభివృద్ధిలో నుండెను. అహమదాబాదునుండి
 యామె సారావ్యపురము (సూరతు) వకుఁ బోయి, యచ్చటి నుండి
 మరల బొంబాయిపురము వచ్చిచేరెను. సారావ్యపురిలో “ప్రియజననీ!”
 యని సంబోధించుచు నొక హిందూమండలి తత్వైర కాంతల పక్ష
 మున స్వాగతవత్రికను జదివెను. ఆమె బొంబాయి నగరములోఁ
 గొన్నిదినము లుండి యచ్చటివిద్యాలలు మొదలగువానిని పరీ
 షీంది, అక్కడనుండి పునానగరమువకుఁ బోయెను. చెన్నపురికిఁ
 బోయినప్పుడచ్చటివా రామె నాగరించి మిక్కిలి గౌరవించిరి. కల
 కత్తా నగరములో నచ్చటిరాజప్రతినిధిగా రయినలారెప్పుప్రభుప్రగా
 రామెను స్వగృహములో నుంచుకొని నయ్యానింది యాతిధేయ

నత్కారము నాచరించిరి, ఆమె కలకత్తా నగరములోను దానికాఖా నగరములలోను గలపాఠశాలలు మొదల ననవాని నన్నిటినిజూచి, వానివిషయ ము యనేకోపయుక్తాంశములను గ్రహించి, వాని పయః దనకుఁ దోచినయభిప్రాయములను సభివృద్ధిచూర్ణములను దొరతనము వారికిఁ దోపెను. ఆమె రక్తదనుంపి బొంబయినగర నకుఁ బోయి, యచ్చటిహిందూ మహాదనుఁడే నియ్యబడిన యభింగ-ప్రతిక కందుకొని 1867 న కంవర్సరము మార్చి నెలలో బొంబయి గంగములో నోడ యెక్కి స్వదేశమునకు వెడలెను. ఆమె స్వదేశమును జేరిన తోడనే „హిందూదేశములోనికారాగృహమును గూర్చియు స్త్రీవిద్యనుగూర్చియు సూచనలు” అను పేరితో నొకచిన్న పుస్తకమును బ్రకటించెను. ముఖపటి సంవత్సరమునం దామె „హిందూదేశమునం దామునెలలు” అను పుస్తకమును జేసి దానిని రామమోహనరాయల కంకితముచేసెను. ఆమె హిందూదేశమునకు బైలు దేశమునకు హిందూ స్త్రీలను వ్యదేశమునకు దీక్షింపింపఁ విద్య చెప్పించి యుపాధ్యాయులనుగా దిద్దించవలె ననుకొనెను గాని యాపని యసాధ్య మునట్లు కనబడినందున తరువాత నామె యాప్రయత్నమును విడిచివెట్టెను. ఆమె ప్రాణమిత్తులు సహిత మామె రాజనలన హిందూదేశమునకు విశేషలభము కలుగునని తలచినది. „ఇక్కడి పెద్దలు మాటలలో పెద్దనోరు చూపుటయే కాని క్రియలలో తూన్య హస్తములు చూపుదు రని ముందు నీవే తెలిసికొందువు” అని యొక హిందూమిత్రుఁ డామెతో వనెను. ఆమె సంతకాఁ బోతాహవతి చిన కేవలచంద్రసేనుఁడు సహితము „కార్యెంటగుఁవ్య హిందూదేశమును విడిచి వెనుకతిరుగఁ గానే ఎత్కొవ్వవిషయమై ప్రశంస యు శూన్యవాయువులో నశించిపోవును” అనివలెకెను.

కట్టివాక్యముః నీత నామె నిరుత్సాహురాలు గాక యామె యాహింసాదేశమునందలి యగు ఖులతో నుత్తరత్వములను జూపుచు వచ్చెను. బొంబయిలో న్యాయాధిపతి యొగోపాలరావు హరిదేశముఖుగారి యుత్తరమువలన నామెకు శ్రీబోధనాభ్యసన పాఠశాలలకు జెట్టింపవలె నన్ననిశ్చయము కలిగెను. అతడు చిన్న తనమునో వివాహము లగుచుండుటవలన బాలికలు పాఠశాలలను విడిచి తా మావజుకు కేర్చుకొన్నయల్పవిద్యను కూడ చుటవిషాదు చుడుటను బట్టి బాలికా పాఠశాలలవలన బ్రయోజన ముంతగా గలుగకున్న దని తెలిపి, “దేశాచారమునుబట్టి యెప్పుడును పునర్వివాహమును చేసికొనకుండెడు వేలకొలది వితంతువుల నుపయోగము నకుఁ దీసికొనిరావలెను; అర్హులం దగ్గునియుపాధ్యాయును నుద్దిష్టంబుట కేర్పడిన బోధనాభ్యసన పాఠశాల మొట్టి స్థాపించుటకు వజుకును శ్రీవిద్యాభివృద్ధినికూర్చి యేర్పఱిచెడి యేభమును సఫలము కానరదు. హిందూదేశముయొక్క యాచారము దుర్మమే మందఱమును మీప్రభుత్వముయొక్క పౌరసహాయనకు న మీయొక్క పునరాగమనమునకును అత్యంతాతృతతో నెరుగు చూచుచున్నాము.” అని ప్రాసెయి. అందువలన నామె హిందూదేశమునందప్పుడధికారములో నున్నవారికి శ్రీబోధనాభ్యసన పాఠశాలల యావశ్యకమనుకూర్చి తెలిపి, హిందువు లందఱును జేరి సంవత్సరమునకు 1500 పాను లిచ్చెడుమునునఁ దా మెంతసొమ్మును బొంబయిలోను అవామదాబాదునగరములోను శ్రీబోధనాభ్యసన పాఠశాలలను జెట్టుట కిచ్చెదమని బొంబయిదొరతనమువారు వాగ్దానము చేయునట్లు చేసి చందాలువేసి యంతసొమ్ము పోగుచేయునట్లు హిందువుల నాపరికిఁ బ్రోత్సాహపఱుపఁ జొచ్చెను.

అమె చేసినకర్తవ్యాచదేశము ననుసరించి హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారు జనులతోద్బాటు నవేక్షింపక యే బొంబయ నగరములో శ్రీబోధ నాథ్యనన పాఠశాలను స్థాపించుట కయి యెరు సువత్సము నవతకును సంవత్సము కు పండ్డెందువేల రూపాయల నిచ్చుట కేర్పాటు చేసిరి. ఈప్రకారముగా దక్కష్టి ఫగోస్కఖమునకు వచ్చుచూచవలు గాంచి నుతోషించి యత్యంతో త్సాహముతో 1863 వ సంవత్సరము నవంబరునెల యేడవ తేదీయం దామె రెండ, సారి హిందూదేశమునకు వచ్చెను. అమె బొంబయ నగరము చేరినతోడనే తా వచ్చటి శ్రీబోధనాథ్యనన పాఠశాలలో నధ్యక్షురాలుగా నుండి జీము గయికోనక ధర్మాస్థముగాఁ బనిచేసెద నని దొరతనమువారికి నిన్నపము చేసెను. వా రామె పార్శ్వనకు గృతజ్ఞతాపూర్వముగా నంగీరించిరి. ఉష్ణదేశమునొండొక పని చేయుటచే నానోగ్యము చెడిపోవుటచేతను దుపపని విడిచిపెట్టి యామె మఱునటి సువత్సరాంధమునం దిగ్గలునకుఁ బోవలసిన దాయెను. అయినను మరల నామె యానంవత్సరాంతమునందే హిందూదేశమునకు మూడవసారి వచ్చి శ్రీవిగ్నాభివృద్ధినిమిత్తము కొంతిపని చేసి మరల స్వదేశమునకు బోయెను.

1870 వ సంవత్సమునందు కేశవచంద్రును లింగ్గకునకుఁ బోయినప్పుడు జూన్ నెలలో బ్రిస్టల్ నగరము కిరి. మేరీకార్పెంటరుకన్యను సందర్శించి, హిందూదేశమును గూర్చిన జ్ఞానమును వృద్ధి చేయుటకును హిందూదేశమునొని సాంఘికలోపములను వారించుట కును నొక సమాజమును స్థాపించుట యుచిత మని యతఁ డామెకు విన్నవించెను. అనంవత్సము సెప్టెంబరు నెలలో రెండవసారి యతఁ డామె దిర్బనము చేయుటకు బ్రిస్టల్ నగరమునకుఁ బోయినప్పుడు

„దేశీయహిందూదేశసమాజ”(National Indian Association) మునునాచుముగో నొక సమాజము స్థాపించెను. ఆసమాజము యొక్క యుద్దేశమును నెఱవేర్చుటకయి సమాజముపేర నొకమాస పత్రిక ప్రకటింపనారంభింపఁబడినది. ఆపత్రిక యిప్పు డిండియాపత్రిక (The Indian Magazine) అను పేరే బయలుపడుచు, తత్ప్రస్థాపకురాలి యనంతర మామె పదిమును వహించిన యత్యంతయోగ్యురాలగు మాసింగుకన్య (Miss Manning) చే మహారాష్ట్రతో మొన్నటిదాక నిర్వహింపఁబడుచుండెను. ఈసమాజమును మన దేశమునకు దనేకస్థలములలో నున్న దీనిశాఖలును మన దేశమునకు మహోపకారము చేయుచున్నది.

1875-76 సంవత్సరములో కార్పెంటరీకన్య కడపటిసారి మన దేశమునకు నాలంపర్యాదము వచ్చెను. ఆమె స్త్రీల విషయము లోను, దేశసాలలవిచారణవిషయములోను, సావనికర్తకపాఠశాలల విషయములోను, కర్షణశాలలవిషయములోను, వృత్తిశాలలలో స్త్రీలను పిల్లలను పఠింపఁజేయు విషయములోను ముఖ్యముగాఁ బనిచేసెను. తాను జేసినపనిలకుఁ గలిగినఫలితములను స్పష్టముగా సాలిస్టరీ ప్రభువునకు వ్రాసినయుత్తరములో వివరముగాఁ దెలిపినది. అవి యటులికువార పార్లమెంటు మహాసభవారియెదుటఁ బెట్టఁబడినవి.

1877వ సంవత్సరము ఏప్రిలులో నెల 8వ తేదీతో నామెకు జెబ్బదినవత్సరములు పూర్తియయ్యెను. ఆమె జన్మోత్సవదినమునందామె సభింపఁజేయు బంధువులయొద్ద నుండియు మిత్రులయొద్దనుండియు నాశీర్వాదసపత్రికలును పారితోషికములును విస్తారముగా వచ్చిరి. ఆసంవత్సరము 14వ జూన్ తేదీన తనపెంపుడు కొమారిత్వో సల్లాప సౌఖ్య మనుభవించి యారాత్రి పడకకుఁబోయి

తెల్లవాగులోపల నామె య నాయాసచుగణము నొ దెను. ఆమె శరీర మార్ణోకనుమయందు భూస్థాపిత మిన్నబడెను. ఆమె శవమును సమాధికిఁ గొనిపోవు నప్పుడు సంఖ్యాతీతులైన మిత్రులును శోణగృహశోధ నాలుయునులోని బాలుకును బాలికలును, పగటికిర్ని పాతశాలలోని బిడ్డలును, రింపుపూడ్డు కర్మవిద్యాలమునులోని బాలుకును, తమకును ాకిమునకును మనలోపకాడికి యైనట్టియు బిడ్డలను బీదతమునుం యుఁ బాపములనుండియు రక్షింపటకై తన జీవితమును ధాపోసెట్టియు నాయుత్తమాంగనయొక్క శవమువెంట శోకించుచుఁ బితృవసమునకు వేలకొలదిగాఁ బోయి తమ కామి యెడలఁ గలభక్తికాంక్షములను వెల్లడించిరి. మనదేశపుస్త్రీ లీమె వలె లోకోపకారకృత్యములనుండుఁ దమకాలమును గడపుటకుఁ బ్రయత్నింతురుగాక !
